UNIE PSYCHOLOGICKÝCH ASOCIACÍ ČR

Aktuální problémy v různých oblastech psychologické praxe

Výsledky průzkumu Unie psychologických asociací ČR 2016-2017

Michaela Borovanská

Michal Walter

2018

Obsah:

Přehled tabulek a grafů 2
Úvod 3
Poděkování 3

1 ZAMYŠLENÍ NAD SOUČASNÝM STAVEM 5

1.1 Současný stav a vymezení základních problémů 5
1.2 Zkušenosti ze zahraničí 9

2 ZÁKLADNÍ INFORMACE O PRŮZKUMU 11

2.1 Cíl a realizace průzkumu 11
2.2 Postup při sběru a zpracování dat 11
2.3 Popis vzorku 13

3 VÝSLEDKY DLE JEDNOTLIVÝCH OBLASTÍ 16

3.1 Kvalita psychologických služeb 17
3.2 Ochrana profese 20
3.3 Ochrana klienta 23
3.4 Vzdělávání psychologů 26
3.5 Věda, výzkum a publikační činnost 30
3.6 Nakládání s psychologickou dokumentací 33
3.7 Ochrana osobních údajů, mlčenlivost 35
3.8 Ochrana, dostupnost a kvalita psychodiagnostických metod 38
3.9 Psychologická péče 41
3.10 Problémoví klienti 44
3.11 Spolupráce 46

4 SOUHRNNÉ PŘEHLEDY 48

4.1 Celkové zhodnocení napříč jednotlivými oblastmi praxe 49
4.2 TOP 10 aneb témata, co nás nejvíc „pálí“ 51
4.3 Vzdělávání psychologů napříč jednotlivými oblastmi 53
4.4 Regulace – ano či ne? 54

5 DISKUSE 59

6 ZÁVĚR 64

REFERENCE 65

PŘÍLOHY 67

Příloha 1: Dotazník k průzkumu 67
Příloha 2: Seznam kategorií k jednotlivým oblastem psychologické praxe 75

PŘEHLED TABULEK A GRAFŮ

Tabulka 1: Věk a pohlaví respondentů ... 13
Graf 1 a 2 Pohlaví respondentů a věk respondentů ... 13
Tabulka 2: Pohlaví, stupeň vzdělávání a praxe respondentů ... 13
Graf 3: Struktura vzorku dle ukončení vzdělání ... 14
Tabulka 3: Délka praxe v oboru a pohlaví respondentů ... 14
Graf 4: Délka praxe v oboru ... 14
Tabulka 4: Zaměření respondentů dle oblasti působení (1 respondent mohl uvést i více oblastí) ... 15
Graf 5: Kvalita psychologických služeb - četnosti výskytu v kategoriích ... 19
Graf 6: Legislativa a regulace ve vztahu k ochraně profese - četnosti výskytu v kategoriích ... 21
Graf 7: Hodnota a prestiž profese - četnosti výskytu v kategoriích ... 22
Graf 8: Ostatní problémy v souvislosti s ochranou profese - četnosti výskytu v kategoriích ... 22
Graf 9: Legislativa a regulace ve vztahu k ochraně klienta - četnosti výskytu v kategoriích ... 24
Graf 10: Ostatní problémy související s ochranou klienta - četnosti výskytu v kategoriích ... 25
Graf 11: Kvalita nebo dílčí problémy týkající se VŠ studia - četnosti výskytu v kategoriích ... 27
Graf 12: Důraz na další vzdělávání v oblasti udržování/zvyšování kvalifikace - četnosti výskytu v kategoriích ... 28
Graf 13: Systém zvyšování kvalifikace a získávání specializací - četnosti výskytu v kategoriích ... 29
Graf 14: Nedostačující zaměření na vědu - četnosti výskytu v kategoriích ... 31
Graf 15: Problematický systém a postupy v oblasti VaV – četnost výskytu v kategoriích ... 31
Graf 16: Zaměření vědy – četnost výskytu v kategoriích ... 32
Graf 17: Pravidla a regulace v oblasti nakládání s psychologickou dokumentací - četnost výskytu v kategoriích 34
Graf 18: Ostatní problémy týkající se nakládání s psychologickou dokumentací - četnost výskytu v kategoriích 34
Graf 19: Potřeba nelegislativní úpravy v oblasti OOÚ a mlčenlivosti – četnost výskytu v kategoriích ... 36
Graf 20: Závazná regulace a kontrola v oblasti OOÚ a mlčenlivosti – četnost výskytu v kategoriích ... 36
Graf 21: Ostatní problémy v oblasti OOÚ a mlčenlivosti – četnost výskytu v kategoriích ... 37
Graf 22: Ochrana psychodiagnostických metod – četnost výskytu v kategoriích ... 39
Graf 23: Kvalita a dostupnost psychodiagnostických metod – četnost výskytu v kategoriích ... 40
Graf 24: Vývoj a garance kvality psychodiagnostických metod – výskyt četností v kategoriích ... 40
Graf 25: Problémy v oblasti psychologické péče na straně nabídky – četnost výskytu v kategoriích ... 42
Graf 26: Problémy v oblasti psychologické péče na straně poptávky – četnost výskytu v kategoriích ... 42
Graf 27: Potřeba regulace v oblasti psychologické péče – četnost výskytu v kategoriích ... 43
Graf 28: Problémy s problémovými klienty – četnost výskytu v kategoriích ... 45
Graf 29: Oborová spolupráce – četnost výskytu v kategoriích ... 47
Graf 30: Mezioborová spolupráce – četnost výskytu v kategoriích ... 47
Graf 31: Celkové zhodnocení jednotlivých oblastí psychologické praxe ... 49
Graf 32: TOP 10 kategorií (bez ohledu na jejich další členění) ... 51
Graf 33: TOP 10 kategorií (pouze dále nečleněné kategorie) ... 52
Graf 34:Vzdělávání psychologů napříč jednotlivými oblastmi průzkumu ... 53
Graf 35: Potřeba regulace (bez ohledu na požadavek závaznosti) – počet a podíl respondentů ... 54
Tabulka 5: Popis vzorku dle uvedení výroku požadujícího regulaci ... 56
Graf 36: Potřeba závazné regulace – počet a podíl respondentů ... 56
Tabulka 6: Popis vzorku dle výroku požadujícího závaznou regulaci ... 57

ÚVOD

Tato zpráva podává informace o výsledcích průzkumu realizovaného v letech 2016 a 2017, v jehož rámci se psychologové a studenti psychologie měli možnost vyjádřit k problémům, se kterými se setkávají v různých oblastech psychologické praxe.

Průzkum byl realizován v reakci na připomínky, které nám zaslali členové psychologických asociací a další psychologové k návrhu věcného záměru zákona o psychologických službách a Psychologické komoře z října 2014. Četné připomínky a náměty k návrhu zákona ukazovaly na mnohé problémy, se kterými se psychologové ve své praxi potýkají, a na nutnost je podrobněji zmapovat a porozumět jim a získat tak pevnější základ pro další kroky na cestě ke zkvalitnění psychologických služeb v České republice.

Naším prvním úkolem je zjistit, jaké problémy reálně ve své praxi řešíme. Teprve s těmito poznatky můžeme začít diskutovat o případných řešeních, včetně diskuse o tom, zda je řešením legislativní úprava, či se obejdeme bez ní.

V této zprávě nabízíme nejprve zamyšlení nad současným stavem psychologie v České republice, ve kterém představujeme stručně především základní legislativní východiska týkající se poskytování psychologických služeb a stručně odkazujeme i na zahraniční zkušenost. V další části zprávy jsou uvedeny základní informace o tomto průzkumu, následují výsledky dle jednotlivých oblastí praxe tak, jak byly předloženy k vyjádření respondentům, a výsledky souhrnné, tj. různé výsledky vyplývající z výpovědí respondentů napříč těmito oblastmi. V závěrečné kapitole je obsažena diskuse, včetně formulace otázek, kterými je dle nás potřeba se dále zabývat.

Nezapomeňme, že zpráva shrnuje poznatky získané na základě odpovědí respondentů, kteří se měli vyjádřit k dílčím problémům, s nimiž se setkávají nebo setkávali v průběhu své praxe. Jinými slovy, neptali jsme se respondentů, jak co funguje, ale co dle jejich názoru nefunguje. Ačkoli se tedy může zdát, že zpráva v některých svých částech vyznívá poněkud kriticky, zde předložené výsledky nelze považovat za indikátor stavu české psychologie jako takové, hodnocení psychologických služeb či psychologů, kteří je poskytují.

PODĚKOVÁNÍ

Než Vám představíme výsledky průzkumu týkajícího se aktuálních problémů v různých oblastech psychologické praxe, chceme na tomto místě poděkovat všem, kteří se na něm podíleli.

Nejprve děkujeme kolegům, kteří nám pomohli zkonstruovat dotazník sloužící k záměru zjistit, s jakými problémy se potýkají psychologové v České republice, i všem, kdo nám poskytli připomínky a náměty k této zprávě. Jmenovitě děkujeme PhDr. Lence Šrámkové, Ph.D. za pomoc při sestavování dotazníku, připomínky k této zprávě i morální podporu, Mgr. Stanislavovi Ježkovi, Ph.D., PhDr. Martinovi Dolejšovi, Ph.D., PhDr. Bohumile Baštecké, Ph.D. a PhDr. Jiřímu Kirchnerovi, Ph.D. za konzultace, cenné rady a věcné připomínky.

Dále děkujeme předsedům českých psychologických asociací a vedoucím psychologům bezpečnostních a ozbrojených sborů za šíření dotazníku. Děkujeme i všem ostatním šiřitelům, ať už rozesílali odkaz na dotazník svým kolegům e-mailem, sdíleli ho na facebooku či jinými cestami.

Především pak děkujeme všem našim respondentkám a respondentům z řad psychologů a studentů psychologie, kteří se zapojili do tohoto průzkumu vyplněním dotazníku a učinili tak s námi první krok na cestě ke zkvalitňování psychologických služeb.

1 ZAMYŠLENÍ NAD SOUČASNÝM STAVEM

1.1 SOUČASNÝ STAV A VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH PROBLÉMŮ

Psychologové dnes působí v různých oblastech a rezortech. Psychologické služby obvykle poskytují v rámci pracovního poměru či obdobného vztahu nebo na základě živnostenského oprávnění. Ne vždy působí na pracovních pozicích označovaných jako „psycholog“, ačkoli prakticky vykonávají psychologické činnosti. **Základní kvalifikační předpoklady** pro výkon této profese, resp. pro poskytování psychologických služeb, jsou vymezeny v dílčích právních úpravách ve vztahu k některým konkrétním službám či oblastem, např.:

- Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, vyžaduje pro výkon vázané živnosti zaměřené na psychologické poradenství a diagnostiku vysokoškolské vzdělání ve studijním oboru psychologie a v případě jednooborového studia 1 rok praxe v oboru a v případě víceoborového studia 3 roky praxe v oboru.
- Pro výkon pozice psychologa v oblasti školství vyžaduje zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů, odbornou kvalifikaci získanou vysokoškolským vzděláním studiem v akreditovaném magisterském studijním programu psychologie.
- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, vymezuje, kdo je oprávněn zjišťovat psychickou způsobilost pracovníků zařízení či středisek dle tohoto zákona. Pro akreditaci k tomuto oprávnění vyžaduje zákon specializovanou způsobilost k výkonu povolání klinického psychologa podle zvláštního předpisu (zákon č. 96/2004 Sb. – viz níže), praxi delší než 7 let, z níž nejméně 5 let je v oblasti psychodiagnostiky dospělých, a proškolení ministerstvem k jednotným metodám, technikám a vyhodnocování psychologického vyšetření.
- Kvalifikační podmínky pro výkon profese psychologa v oblasti zdravotnictví stanoví zákon č. 96/2004 Sb., o nelékařských zdravotnických povoláních. Podmínkou pro výkon povolání psychologa ve zdravotnictví pod odborným dohledem je absolvování akreditovaného magisterského jednooborového studijního oboru psychologie a akreditovaného kvalifikačního kurzu Psycholog ve zdravotnictví dle zvláštního předpisu. Podmínkou pro výkon povolání klinického psychologa (bez odborného dohledu) je navíc specializační vzdělávání v trvání 5 let, ukončené atestační zkouškou.
- Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, stanoví podmínky pro udělení akreditace k oprávnění pro provádění dopravně psychologických vyšetření. Těmi jsou absolvování akreditovaného magisterského studia v oboru psychologie a postgraduálního studia v oboru dopravního psychologie akreditovaného studijního programu nebo programu celoživotního vzdělávání prováděného vysokou školou, alespoň 3 roky praxe v oblasti dopravní psychologie a disponování nezbytným vybavením pro řádné provádění dopravně psychologického vyšetření.

V mnoha dalších oblastech psychologové vykonávají odborné činnosti bez základního požadavku na minimální kvalifikaci, která by je k jejich výkonu opravňovala. V některých rezortech je tato otázka řešena interními předpisy (např. bezpečnostní sbory). Zejména v oblasti soukromé sféry však zůstává tato problematika zcela neošetřena a zůstává na vůli poskytovatelů služeb, kdo a s jakou kvalifikací

může psychologické činnosti vykonávat. Neexistuje závazný předpis nebo jiný nástroj, který by zamezil případům, kdy s označením „psycholog“ poskytují služby osoby, které k tomu nemají příslušnou kvalifikaci, resp. nesplňují ani minimální kvalifikační požadavky, tj. vysokoškolské vzdělání v oboru psychologie.

Zároveň v České republice není k dispozici jednotná úprava, která by kladla pro samostatný výkon profese psychologa požadavek na nezbytnou praxi, například ve formě praxe pod supervizí (odborným dohledem), navazující na absolvování magisterského studia v oboru psychologie. Taková praxe je přitom již dnes běžně vyžadována mezinárodními kvalifikačními standardy, např. EuroPsy (European Certificate in Psychology). Absence požadavku alespoň na minimální psychologickou praxi pod odborným dohledem a možnost vykonávat samostatně toto povolání ihned po ukončení studia může v některých případech vést k tomu, že i psycholog, který má za sebou mnohaletou praxi, může poskytovat některé služby nesprávným způsobem, aniž by si toho musel sám být vědom.

Vyšší úroveň kvalifikace je obvykle požadována pro výkon vysoce odborných a specializovaných činností či pro výkon povolání, které tyto činnosti zahrnuje. Jedná se například o povolání klinických psychologů, poskytování psychoterapie či soudně znaleckou činnost v oboru. Kromě prvního z uvedených nejsou ale příslušné kvalifikační požadavky formulovány žádným předpisem. Zatímco základním předpokladem pro výkon znalectví je alespoň nutnost jmenování znalcem a formulace kvalifikačních požadavků je v gesci Ministerstva spravedlnosti, v oblasti psychoterapie (mimo oblast zdravotnictví) žádná instituce, která by psychoterapeuty v České republice zastřešovala a stanovovala závazné podmínky pro poskytování této služby, neexistuje.

S předešlou otázkou souvisí i otázka **prohlubování a udržování kvalifikace praktikujících psychologů**.

- V rámci rezortu zdravotnictví upravuje prohlubování kvalifikace zákon č. 96/2004 Sb., o nelékařských zdravotnických povoláních.
- Psycholog, který poskytuje služby v rámci pracovního poměru či obdobného vztahu, je povinen prohlubovat svou kvalifikaci v souladu s příslušným předpisem – např. zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

Podmínky prohlubování kvalifikace jsou, až na několik výjimek (např. zdravotnictví), formulovány nedostatečně. V některých rezortech a případně soukromých firmách, ve kterých není další vzdělávání upraveno interními předpisy, prakticky nejsou stanoveny minimální podmínky pro průběžné vzdělávání – co se např. rozsahu a způsobů vzdělávání týče. Další vzdělávání, stejně jako v mnoha jiných oborech, je přitom dle našeho názoru nezbytným předpokladem ke stabilnímu poskytování kvalitních služeb. Kromě právních předpisů povinnost dalšího profesního rozvoje ukládají také etické kodexy (např. EFPA, 2005). Podrobná úprava je obsažena v již výše zmiňovaných mezinárodních kvalifikační standardy formulované v rámci EuroPsy. Připomeňme však, že certifikát EuroPsy není v České republice k výkonu psychologické praxe vyžadován. Záleží na každém psychologovi, zda se chce stát tzv. Europsychologem, či poskytovat služby na domácí půdě bez něj. Tyto standardy tedy nelze považovat v České republice za závazné.

Některé právní předpisy pak obsahují mj. dílčí **výčet či vymezení psychologických činností**, resp. služeb poskytovaných psychology, které se týkají specifických oblast, např.:

- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, která je prováděcím předpisem zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon, vyjmenovává činnosti pedagogicko-psychologických poraden, které zahrnují například

provádění psychologické diagnostiky a intervence, a dále vyjmenovává standardní činnosti školního psychologa, mezi které patří například diagnostika, konzultační, poradenské a intervenční práce, metodické práce a vzdělávací činnost.

- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízení a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ukládá zařízením dle tohoto zákona mj. poskytování psychologických služeb. Ty zahrnují například psychologickou diagnostiku, terapeutické či jiné další psychologické intervenční činnosti.
- Zákon č. 96/2004 Sb., o nelékařských zdravotnických povoláních, vedle kvalifikačních požadavků uvádí také výčet činností, které se považují za výkon povolání psychologa ve zdravotnictví (činnost v rámci preventivní, diagnostické, léčebné, neodkladné, léčebně rehabilitační a dispenzární péče v oboru klinická psychologie prováděná bez indikace lékaře) a povolání klinického psychologa (výše uvedené činnosti a činnost posudková a revizní). Konkrétní psychologické činnosti jsou vymezeny ve vyhlášce č. 55/2011 Sb., o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků, která je prováděcím předpisem zákona č. 96/2004 Sb. Psychologa ve zdravotnictví (pod odborným dohledem) a klinického psychologa opravňuje k provádění psychologické diagnostiky, psychoterapie a socioterapie, neodkladné péči v případě akutních psychických krizí a traumat, rehabilitaci, reedukaci a resocializaci psychických funkcí, školení zdravotních pracovníků v oblasti psychologie zdraví a nemoci, psychologické prevenci, výchově a poradenství ke zdravému způsobu života, v rozsahu své odborné způsobilosti k prevenci psychologických problémů zdravotnických pracovníků, poradenské činnosti v oblasti péče o psychický stav tělesně i duševně nemocných pacientů, včetně paliativní péče o nevyléčitelné nemocné a přípravy na lékařské zákroky, odborné konziliární, posudkové a dispenzární činnosti.
- Na základě zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, a vyhlášky č. 487/2004 Sb., o osobnostní způsobilosti, která je předpokladem pro výkon služby v bezpečnostním sboru, psychologové bezpečnostních sborů zjišťují osobnostní způsobilost uchazečů o vstup do služební poměr nebo příslušníků a poskytují příslušníkům psychologickou péči.
- Dle zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, provádějí k tomu akreditovaní psychologové dopravně psychologická vyšetření.
- Výkon povolání vězeňského psychologa je ve vztahu k odsouzeným (např. vydávání doporučení zařadit odsouzeného do specializovaného oddělení věznice) zakotven ve vyhlášce č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, která je prováděcím předpisem zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. Ve vztahu k příslušníkům VS ČR poskytují vězeňští psychologové služby (tj. zjišťování osobnostní způsobilosti a psychologická péče o příslušníky) na základě zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

Z uvedeného výčtu je patrné, že psychologické služby zahrnují výkon rozmanitých a vysoce odborných činností, které jsou vykonávány napříč jednotlivými rezorty a oblastmi (například psychodiagnostika prováděná v rámci dopravně psychologických vyšetření, znaleckých posudků, zjišťování osobnostní způsobilosti k výkonu povolání aj.). Z uvedených předpisů je zároveň obvykle patrné, že tyto činnosti vykonává psycholog. Mnohdy jsou uvedeny i podmínky pro udělení oprávnění k výkonu dané činnosti.

V dalších oblastech je však v současné době možné stejné činnosti v rámci poskytovaných služeb vykonávat bez ohledu na kvalifikaci poskytovatele. To znamená, že se můžeme setkávat s případy, kdy například psychologické poradenství, psychodiagnostiku či jiné psychologické služby poskytují osoby, které nedisponují psychologickým vzděláním. Jedním ze základních předpokladů pro zajištění kvalitních a „bezpečných" psychologických služeb klientům je tedy také jasné vymezení psychologických činností a psychologických služeb, bez ohledu na rezort či oblast jejich výkonu.

Některé předpisy výjimečně vymezují podrobněji **postup psychologa a další podmínky poskytování některých úzce specializovaných služeb či činností**, např.

- Postup zjišťování osobnostní způsobilosti pedagogických pracovníků je upraven vyhláškou č. 60/2006 Sb., o psychické způsobilosti pedagogických pracovníků, která je prováděcím předpisem zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.
- Postup zjišťování osobnostní způsobilosti příslušníků bezpečnostních sborů je upraven vyhláškou č. 487/2004 Sb., o osobnostní způsobilosti, která je předpokladem pro výkon služby v bezpečnostním sboru, která je prováděcím předpisem zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.
- Postup při provádění dopravně psychologických vyšetřeních je upraven zákonem č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, a vyhláškou č. 31/2001 Sb., o řidičských průkazech a o registru řidičů.

Nelze opomenout, že další podmínky dotýkající se poskytování psychologických služeb vyplývají z úprav obsažených v mnoha různých předpisech. Některá jejich ustanovení se například týkají **ochrany práv klientů** a dalších zúčastněných stran a vztahují se svou povahou **k etice poskytování psychologických služeb**. Např. z ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod vyplývá zásada respektování osobních práv a důstojnosti člověka. Základní práva jsou pak podrobněji upravena v dalších předpisech, např. v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v zákoně č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů[1] aj. Patří k nim například právo na ochranu a zachování důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a jména, svobody či soukromí (Borovanská, Rudá & Voska, 2016). Tato práva jsou pak ve vztahu k psychologické profesi zmiňována také v etických kodexech vydávaných profesními sdruženími. Dle Etického metakodexu (EFPA, 2005): „Psychologové chovají náležitý respekt k základním právům, důstojnosti a důležitosti všech lidí a podporují jejich rozvíjení. Respektují práva jedinců na soukromí, důvěrnost informací, sebeurčení a autonomii v souladu s dalšími profesionálními závazky psychologa a se zákony." V tomto smyslu vymezuje hodnoty a zásady psychologické profese také např. Etický kodex psychologické profese (ČMPS, 2017) či Etický kodex Asociace klinických psychologů ČR (AKP, 1998).

I přes výše uvedenou právní úpravu můžeme v praxi narážet na nejrůznější komplikace. Jde například o takové oblasti či případy, kdy mohou být v rozporu **práva či oprávněné zájmy různých stran**. I na tento problém upozorňují výše uvedené etické kodexy a poskytují základní vodítka pro řešení takových případů, v nichž práce psychologa zahrnuje více než jednoho klienta. Zájemce o tuto problematiku odkazujeme např. na publikaci Etika pro evropské psychology (Lindsay a kol., 2010).

[1] Pozn.: Od 25. května 2018 vchází v účinnost Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 – GDPR (General Data Protection Regulation)

Jedna z problematických oblastí se týká **ochrany osobních údajů**, resp. zpracování, uchovávání a předávání osobních údajů, které jsou obvykle obsažené v psychologické dokumentaci, nakládání s psychologickou dokumentací a nahlížení do ní. S otázkou **nahlížení do psychologické dokumentace** souvisí také **ochrana psychologických metod a postupů**.

Problém nahlížení do psychologické dokumentace je prozatím řešen pouze v rámci rezortu zdravotnictví v ustanovení § 65 zákona č. 372/2011 Sb., zákon o zdravotních službách, podle kterého může pacient nahlížet do autorizovaných psychologických metod a popisu léčby psychoterapeutickými prostředky pouze v rozsahu záznamu popisu příznaků onemocnění, diagnózy, popisu terapeutického přístupu a interpretace výsledků testů. To je blíže vysvětleno v důvodové zprávě k tomuto zákonu, kde se s ohledem na ochranu osobních údajů, ochranu autorizovaných metod (resp. ochranu autorských práv) a profesní etiku mj. uvádí: „Zdravotnická dokumentace obsahuje osobní údaje, včetně citlivých, proto musí její vedení podléhat takové ochraně, která by v co možná nejvyšší míře bránila jejich zneužití. Nelze připustit, aby zdravotnická dokumentace byla přístupna komukoliv.“ A dále: „Autorizované psychologické metody jsou autorskými právy či etickými kodexy profesních organizací klinických psychologů určeny pouze do rukou odborníků. Tyto metody obsahují osobní a důvěrné informace a data o třetích osobách. Pro pacienta není důležitý obsah či konstrukce užité metody, ale porozumění odborné interpretaci získaných výsledků a na tyto informace má pacient právo.“

Výše uvedené poznatky lze shrnout do několika vzájemně souvisejících oblastí, které jsme zároveň využili jako jedno z východisek pro konstrukci dotazníku k našemu průzkumu:

- kvalita a standardy poskytování psychologických služeb,
- ochrana profese a oprávnění k výkonu profese psychologa,
- kvalifikace k poskytování psychologických služeb,
- ochrana klienta,
- ochrana osobních údajů,
- ochrana psychodiagnostických metod.

1.2 ZKUŠENOSTI ZE ZAHRANIČÍ

Tato část, kde se věnujeme zkušenostem ze zahraničí, by si zasloužila získání hlubších poznatků. Prozatím ale překládáme alespoň ve stručnosti několik základních informací o tom, jak si stojí psychologové jinde.

Ve **Slovenské republice** byla psychologická komora zřízena již v roce 1994 zákonem č. 199/1994 Z.z., o psychologickej činnosti a Slovenskej komore psychológov. V rámci zdravotnické reformy v roce 2004 byla komora zrušena a psychologické činnosti v rámci rezortu zdravotnictví jsou nadále na základě zákona č. 578/2004 Z.z., o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zastřešeny Slovenskou komorou jiných zdravotnických pracovníků, asistentů, laborantů a techniků. Činnost ostatních psychologů zůstala bez právní úpravy, což vedlo k četným problémům a zejména k nerovnosti obou skupin psychologů, které se společně snažili o změnu zákona a sjednocení psychologické profese v rámci jednotné legislativy. Změnou zákona č. 578/2004 Z.z. došlo ke zřízení samostatné Slovenské komory psychologů, která sdružuje psychology – zdravotnické pracovníky různých specializací. Dle Nařízení vlády č. 296/2010 Z.z., o odbornej spôsobilosti na výkon zdravotníckeho povolania, jde o psychology specializačních oborů klinická psychologie, poradenská psychologie, pracovní a organizační psychologie a vykonávající certifikované činnosti dopravní psychologie, psychologie látkových a nelátkových závislostí, psychoterapie.

Základním východiskem na Slovensku je od roku 2005, že každý psycholog pracuje s duševním zdravím, proto je zdravotnický pracovník. Zavedení všech specializací a certifikovaných pracovních činností psychologů pod zdravotnictví vznikly problémy v oblasti vzdělávání a výkonu psychologického povolání v rezortech mimo zdravotnictví. Další problémy se týkají samotného vymezení kompetencí a povinností komory, i jejího financování (Klimová, Zámečník, 2018).

Rakousko zákonem upravuje závaznou akreditaci vzdělání v oboru psychologie, ochranu označení psycholog, chráněné psychologické činnosti v rezortech dopravy a zdravotnictví. **Německo** disponuje od roku 1985 zákonem, který upravuje akreditaci vzdělání v oboru psychologie včetně ochrany profese diplomovaného psychologa, ochranu označení psycholog. Z dalších států EU mají zajištěnu ze zákona ochranu profese a ochranu označení psycholog např. **Chorvatsko** od r. 2003 (zákon o psychologické činnosti schválený parlamentem), **Dánsko** od roku 1993, **Finsko** od roku 1991, **Řecko** od r. 1979 a novelizace 1998, **Itálie** od r. 1989, **Norsko** od r. 1999, **Portugalsko** – komora vystavuje profesní průkazy, **Španělsko**, **Švédsko** 1998, **Turecko** – ochrana profese od titulu BA, **UK** – Britská psychologická společnost uděluje licence a ze zákona potvrzuje registraci psychologů[2].

Zejména v posledních letech jsou vedeny inciativy ke sjednocení praxe také na mezinárodní úrovni. Profesní asociace a organizace sdružené v rámci v Evropské federaci psychologických asociací (EFPA) se hlásí ke společnému etickému kodexu EFPA a postupně v rámci svých zemí implementují mezinárodní standardy pro jednotlivé oblasti týkající se psychologické profese, například kvalifikační standardy EuroPsy.

[2] Uvedené informace byly získány v průběhu tohoto průzkumu z veřejně dostupných zdrojů, především z různých internetových stránek profesních sdružení a asociací. Situace v některých státech se průběžně může měnit, proto nelze plně garantovat aktuálnost těchto informací. V budoucnu však plánujeme podrobné zmapování situace v zahraničí, včetně prostudování související legislativy.

2 ZÁKLADNÍ INFORMACE O PRŮZKUMU

2.1 CÍL A REALIZACE PRŮZKUMU

Cílem toho průzkumu je zmapování aktuálních problémů v psychologické obci, získání názorů osob, které pracují v oboru psychologie nebo se na tuto práci připravují. Jinými slovy, jde nám o získání informací o tom, s jakými problémy se psychologové potýkají ve své praxi, co jim případně komplikuje jejich profesní život a co by jim naopak pomohlo lépe a radostněji vykonávat tuto profesi.

Tímto počinem chceme získat podklad pro další působení Unie psychologických asociací ČR (Unie PA) v oblasti podpory české psychologie a především navázat těsnější spolupráci s dalšími institucemi v oboru i mimo něj a iniciovat odbornou diskusi napříč různými psychologickými oblastmi a problematikami, resp. napříč českou psychologickou společností.

Zadavatelem a realizátorem průzkumu je Unie PA. V rámci této realizace se však snažíme o spolupráci se širší odbornou veřejností. Neobracíme se tedy pouze na členy Unie PA, ale chceme zapojit do diskuse zájemce z řad všech absolventů či studentů psychologie v České republice.

Pro samotný průzkum byl použit on-line dotazník, který mohli psychologové a studenti psychologie vyplňovat od listopadu 2016 do října 2017. V dalších měsících probíhalo zpracování sebraných dat, jehož výsledky přinášíme v této zprávě. Doufáme a věříme, že následující stránky budou dalším podnětem k zamyšlení nad možnostmi dobré praxe a nad cestami, které k ní mohou vést, a že se setkávat při diskusích na toto téma a při další spolupráci.

2.2 POSTUP PŘI SBĚRU A ZPRACOVÁNÍ DAT

Jak jsme uvedli výše, sběr dat probíhal od listopadu 2016 do října 2017 pomocí **online dotazníku** (Google docs), který zahrnoval kromě základních demografických údajů a informací o praxi respondentů také otevřené otázky týkající se základních oblastí psychologické praxe. Tyto oblasti jsme definovali na základě předběžné analýzy současného stavu (viz kapitola 1 Zamyšlení nad současným stavem) a na základě připomínek psychologů k návrhu věcného záměru zákona o psychologických službách a Psychologické komoře z října 2014. Dotazník obsahoval tyto části (kompletní znění dotazníku je k dispozici v příloze 1 této zprávy):

- **úvodní část** (úvodní slovo a základní informace o průzkumu),
- **souhlas** s účastí v průzkumu a zpracováním odpovědí,
- **základní údaje**:
  - kategorie dle vzdělání a praxe,
  - délka psychologické praxe,
  - kategorie dle zaměření a oblasti praxe,
  - pohlaví, věk,
  - *kontakt pro případné upřesnění svých odpovědí (v případě zájmu respondenta),*
- **vyjádření k problémům v různých oblastech psychologické praxe (volné výpovědi):**
  - kvalita psychologických služeb,
  - ochrana profese,
  - ochrana klienta,
  - kvalifikace a vzdělávání psychologů (zvyšování kvalifikace – studium VŠ, atestace apod.),
  - možnosti dalšího vzdělávání v oboru (prohlubování kvalifikace – kurzy, semináře),

- věda a výzkum, publikační činnost,
- nakládání s psychologickou dokumentací,
- ochrana osobních údajů, sdělování informací o klientovi, mlčenlivost,
- ochrana psychodiagnostických metod,
- kvalita a dostupnost psychodiagnostických metod,
- psychologická péče (poradenství, intervence, terapie)
- problémoví klienti,
- spolupráce s kolegy, odborníky z jiných oborů, institucemi apod.

Respondenty z řad absolventů a studentů psychologie, s praxí i bez, jsme oslovovali především prostřednictvím jednotlivých asociací, vedoucích psychologů bezpečnostních sborů a facebookových stránek sdružujících psychology. Dotazník se dále šířil metodou sněhové koule a dostal se k množství psychologů či studentů psychologie, z nichž 181 nám poskytlo informace pro tento průzkum. Popis souboru respondentů je k dispozici v kapitole 2.3 Popis vzorku.

V průběhu sběru dat jsme nejprve pilotně **zpracovali data** získaná od prvních 40 respondentů. Na základě prozkoumání těchto dat jsme se rozhodli dále dotazník neupravovat a vytvořili jsme základní výchozí kódovací set pro zpracování všech získaných dat. Ke každé z oblastí, na které jsme se v rámci dotazníku zaměřovali, jsme vytvořili samostatný kódovací set a každou z těchto oblastí jsme nejprve kódovali zvlášť. V průběhu třídění dat od všech 181 respondentů jsme jednotlivé sety kategorií postupně upravovali. Kvantifikace výsledných kategorií, která je obsažená v části s **výsledky** (kapitola 3 Výsledky dle jednotlivých oblastí), je pak v podstatě vyjádřením četností (absolutní i relativní) výskytů výroků v jednotlivých kategoriích v dané oblasti psychologické praxe, resp. počtu respondentů, kteří výrok (bez ohledu na opakování výroku) u dané oblasti „vyslovili“.

Zároveň jsme některé úzce související tematické oblasti sdružili do jednoho celku, neboť respondenti u nich odpovídali podobně a ne vždy mezi nimi skutečně rozlišovali. Konkrétně šlo o 2 témata týkající se vzdělávání psychologů (kvalifikace a vzdělávání psychologů a možnosti dalšího vzdělávání v oboru) a 2 témata týkající se používání psychodiagnostických metod (ochrana psychodiagnostických metod a kvalita a dostupnost psychodiagnostických metod). Z původních 13 oblastí jsme tak získali 11 tematických celků, kterým odpovídá členění kapitoly 3 Výsledky dle jednotlivých oblastí.

Na některé dílčí problémy respondenti poukazovali i u několika z předložených oblastí. Jinými slovy, některé problémy se objevovaly u různých oblastí psychologické praxe. Proto jsme v závěru vyhodnocení dat (kapitola 4 Souhrnné přehledy) vytvořili i souhrnné kategorie a zjišťovali počty respondentů uvádějících výroky bez ohledu na oblast psychologické praxe, ke které se tyto výroky původně vázaly.

Jsme si vědomi otázky reprezentativnosti vzorku. Neříkáme, že názor 181 respondentů přesně reprezentuje názor celé psychologické obce. V tomto průzkumu nám ale jde především o zmapování různých problematických míst v našem oboru. Přestože tedy v části s výsledky prezentujeme pro přehlednost i četnosti výskytu výroků zařazených do různých kategorií (resp. počty respondentů), nečiníme si tím nárok na zobecnění těchto výsledků na celou populaci, která nás zajímá. Předpokládáme také, že někteří kolegové, kteří jsou se současným stavem české psychologie spokojeni, se průzkumu nezúčastnili. V této chvíli ale především chceme prozkoumávat vody našeho oboru, porozumět současným problémům a následně o nich společně s kolegy napříč psychologickou obcí diskutovat a hledat a nalézat vhodná řešení podporující dobrou psychologickou praxi.

2.3 Popis vzorku

Své vyjádření uvedlo **181** psychologů nebo studentů psychologie. 10 dalších respondentů neuvedlo žádné vyjádření k aktuálním problémům (jejich odpovědi nejsou zahrnuty v následujících přehledech). Následující tabulky a grafy poskytují podrobné informace o struktuře vzorku.

Tabulka 1: Věk a pohlaví respondentů

Věk (kategorie)	Muži	Ženy	*Celkem*	*Podíl*
20 - 29 let	9	38	*47*	*26 %*
30 - 39 let	19	39	*58*	*32 %*
40 - 49 let	14	18	*32*	*18 %*
50 - 59 let	5	9	*14*	*8 %*
60 - 69 let	13	8	*21*	*12 %*
70 a více let	3	2	*5*	*3 %*
neuvedl(a)	1	3	*4*	*2 %*
Celkem	*64*	*117*	*181*	*100 %*

Graf 1 a 2 Pohlaví respondentů a věk respondentů

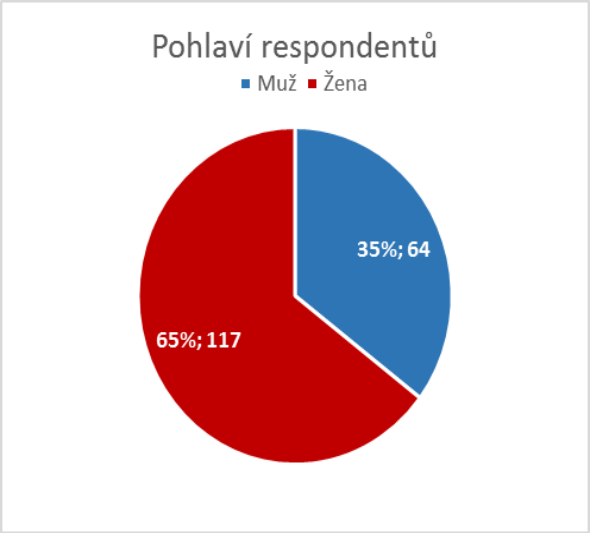

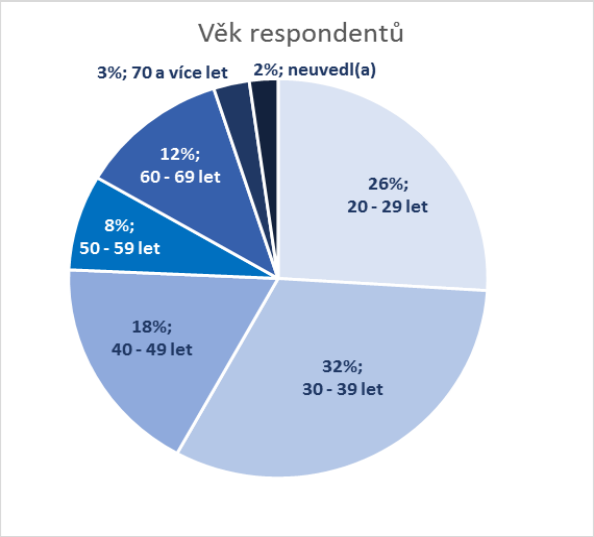

Tabulka 2: Pohlaví, stupeň vzdělávání a praxe respondentů

Vzdělání a praxe	Muži	Ženy	*Celkem*	*Podíl*
Psycholog (absolvent psychologie min. magisterského stupně) s praxí v oboru	58	99	*157*	*87 %*
Psycholog (absolvent psychologie min. magisterského stupně) bez praxe v oboru	1	3	*4*	*2 %*
Student psychologie (Bc. nebo Mgr. stupně) s praxí v oboru	4	9	*13*	*7 %*
Student psychologie (Bc. nebo Mgr. stupně) bez praxe v oboru		6	*6*	*3 %*
Psycholog (absolvent bakalářského stupně) s praxí v oboru	1		*1*	*1 %*
Celkem	*64*	*117*	*181*	*100 %*

Graf 3: Struktura vzorku dle ukončení vzdělání

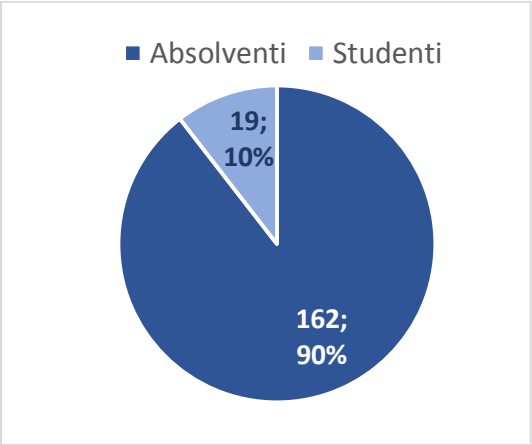

Tabulka 3: Délka praxe v oboru a pohlaví respondentů

Celková délka praxe	Muži	Ženy	*Celkem*	*Podíl*
Do 1 roku	4	14	*18*	*10 %*
1 - 4 roky	12	31	*43*	*24 %*
5 - 9 let	10	25	*35*	*19 %*
10 - 19 let	13	21	*34*	*19 %*
20 a více let	23	21	*44*	*24 %*
neuvedl(a)	2	5	*7*	*4 %*
Celkem	*64*	*117*	*181*	*100 %*

Graf 4: Délka praxe v oboru

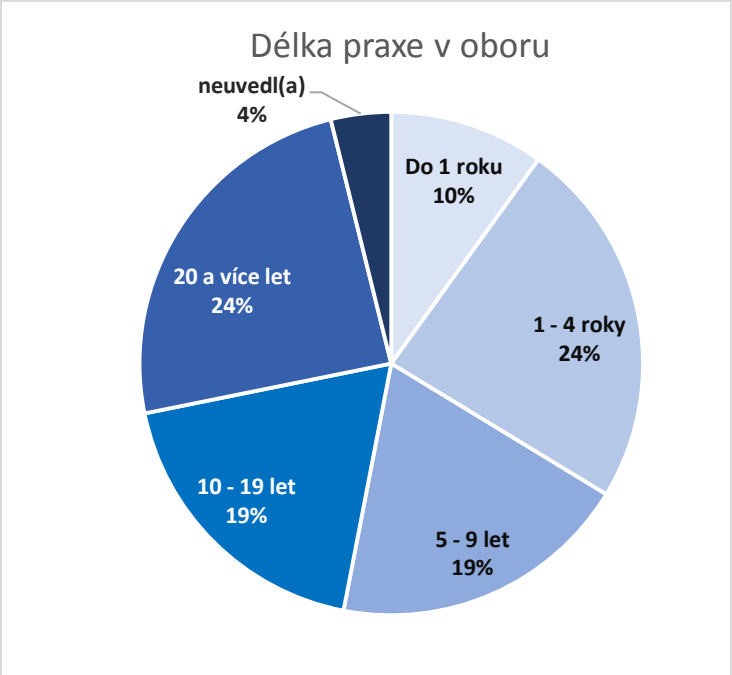

V tabulce 4 níže uvádíme strukturu souboru dle oblasti působení respondenta. Každý respondent mohl uvést i více oblastí. Průměrně respondenti udávali 1,7 oblasti (ženy 1,6 a muži 2,0 oblasti).

Tabulka 4: Zaměření respondentů dle oblasti působení (1 respondent mohl uvést i více oblastí)

Zaměření	Muži	Ženy	*Celkem*	*Podíl*
1. Klinický psycholog nebo psycholog ve zdravotnictví dle zákona č. 96/2004 Sb.	17	28	*45*	*25%*
2. Psycholog v oblasti školství dle zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, např. školní psycholog, psycholog PPP, SPC nebo SVP vykonávající činnosti dle zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon, psychologové vykonávající činnosti dle zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních	8	26	*34*	*19%*
3. Psycholog v oblasti sociálních služeb vykonávající činnosti dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách	7	13	*20*	*11%*
4. Dopravní psycholog akreditovaný dle zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích	10	10	*20*	*11%*
5. Psycholog bezpečnostního/ozbrojeného sboru (např. psycholog PČR, VS ČR, HZS ČR, CS ČR, AČR aj.)	21	20	*41*	*23%*
6. Psycholog akreditovaný k oprávnění zjišťovat psychickou způsobilost pracovníků dle zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy	1	2	*3*	*2%*
7. Soudní znalec v oboru psychologie	9	6	*15*	*8%*
8. Vědecký/akademický pracovník v oboru psychologie	22	17	*39*	*22%*
9. Poradenský psycholog, psychoterapeut v soukromé/státní sféře	23	27	*50*	*28%*
10. Personální/podnikový psycholog v soukromé/státní sféře	3	21	*24*	*13%*
11. Psycholog jiný v soukromé sféře	3	6	*9*	*5%*
12. Bez praxe v oboru psychologie	0	6	*6*	*3%*
Jiné - Psycholog v oblasti náhradní rodinné péče dle zákona č. 359/1999 Sb. a zákona č. 108/2006 Sb.	1	2	*3*	*2%*
Celkem respondentů	*64*	*117*	*181*	*100%*

3 VÝSLEDKY DLE JEDNOTLIVÝCH OBLASTÍ

V této kapitole představujeme výsledky průzkumu dle jednotlivých oblastí psychologické praxe, ke kterým se naši respondenti vyjadřovali. U každé z těchto oblastí uvádíme několik příkladů výroků, které uvedli, počty vyjádření, včetně počtů kategorizovaných odpovědí a celkového zhodnocení dané tematické oblasti.

Následuje podrobný popis problémů, které respondenti uvedli. V této části nejsou zohledněny výroky, které se sice tematicky týkají dané oblasti, ale respondent je uvedl u oblasti jiné. Například vyjádřil-li se respondent v části dotazující se na problémy v oblasti kvality psychologických služeb k problémům týkající se ochrany klienta, je jeho výrok zařazen do jedné z kategorií problémů týkající se kvality psychologických služeb.

Text je opatřen grafy obsahujícími jednotlivé kategorie (bez závorek, tmavě šedá barva) a případné podkategorie (v hranatých závorkách, světle šedá barva), u nichž jsou uvedeny absolutní četnosti vyjadřující počet respondentů, kteří uvedli výrok spadající do kategorie, a relativní četnosti vyjadřující jejich podíl na celkovém počtu respondentů (tj. 181). Zelená barva v grafech označuje kategorie výroků zahrnující pozitivní zhodnocení dané problematiky či odmítnutí konkrétního problému. V textu jsou kategorie vyznačeny tučným textem a podkategorie podtržením. Seznam všech kategorií, včetně četností, je uveden také v tabulce uvedené v příloze 2 této zprávy.

Část s výsledky je čistě popisná, to znamená, že až na výjimky, u nichž je to z textu patrné, tyto výsledky neinterpretujeme. Jde nám o to, abychom zde zachovali informace získané od respondentů v co nejčistější podobě, oproštěné od našich vlastních názorů a úvah. Těm jsme se navíc částečně věnovali Kapitole 1 Zamyšlení nad současným stavem a dále je nabízíme v kapitole 5 Diskuse.

3.1 KVALITA PSYCHOLOGICKÝCH SLUŽEB

Ukázky výroků

- *Kvalita není nikým garantována, je obtížné se orientovat (především pro klienty) při výběru psychologa/zařízení, které nabízí psychologické služby. Absence základních standardů, které by byly závazné a "vymahatelné" - kvalifikace, postupy, používání psychodiagnostických metod atd.* (psycholožka, s praxí v oboru 5-9 let, psycholog bezpečnostního sboru)
- *Předem chci uvést, že pracuji v oblasti školní psychologie a jako terapeut. Svým založením věřím, že každý z nás se snaží odvádět co nejlepší práci, dle svého vědomí a svědomí. Přesto vnímám, že kvalita poskytovaných služeb je často nesrovnatelná. Zpravidla je tak pod tlakem času a počtu klientů, administrativní zátěže a chybějící supervize.* (psycholožka, s praxí v oboru 1-4 roky, školní psycholog, terapeut)
- *Služby dětských psychologů obtížně dostupné "na pojišťovnu". Dlouhé objednací lhůty, přičemž u dětí se často hraje o čas a tři měsíce jsou dlouhá doba. Užitečné by bylo podnítit pojišťovny k navýšení počtu smluv s dětskými psychology.* (psycholožka, s praxí v oboru 10-19 let, vědecký/akademický pracovník, poradenský psycholog a/nebo psychoterapeut)
- *Za největší problém psychologie považuji využívání velkého množství diagnostických i terapeutických postupů, u nichž nebyl prokázán žádný přesvědčivý efekt. Ruku v ruce s tím jde i malá ochota používané postupy v praxi náležitě prověřovat.* (psycholog, 20 a více let praxe, vědecký/akademický pracovník, personální/podnikový psycholog)

Počet vyjádření

- Nevyjádřilo se 38 (21 %)
- Nelze kategorizovat 4 (2 %)
- Kategorizováno odpovědí **139 (77 %)**

Zhodnocení kvality psychologických služeb

- Dobrá kvalita, nevnímá nedostatky 18 (10 %)
- Problematická, nízká či různorodá kvalita **121 (67 %)**

Faktory ovlivňující kvalitu psychologických služeb a dílčí problémy

V následujícím vyhodnocení výroků, které nám poskytli respondenti k tématu kvality psychologických služeb, jsme nerozlišovali, zda jde o faktory či problémy (nebo pochybení) na straně psychologů či problémy systémové. Lze však uvažovat, že pokud by významná část psychologů vykonávala psychologické činnosti způsobem, které negativně dopadají na kvalitu psychologických služeb, pak pravděpodobně půjde o problém systémový, ať už na úrovni vzdělávání psychologů či regulace a kontroly poskytování psychologických služeb. Naším úkolem je však především zjistit, jak na kvalitu psychologických služeb nahlížejí sami psychologové a kde ve své praxi se setkávají s různými problémy.

Nejčastěji poukazovali naši respondenti na problémy týkající se **regulace, kontroly a garance kvality psychologických služeb**. Na problematickou regulaci či nedostatečné a nevymahatelné standardy poukázalo v rámci 3 níže uvedených kategorií celkem 35 (19 %) respondentů. Z nich 27 (15 %) uvedlo problémy s nedostatečným vymezením a dodržováním standardů a odborných postupů. Vyjadřovali se k neodborným či neetickým postupům psychologům, bez ohledu na to, zda vyplývají z nedostatečné

kvalifikace psychologů, časové tísně či jiného. Mnozí zmiňovali, že je nezbytné sjednocení postupů, vydefinování standardů a kvalitních psychologických služeb. Pro zvýšení kvality psychologických služeb je dle 7 (4 %) respondentů potřeba přítomnost orgánu, který by byl garantem kvality služeb. Mělo by jít například o psychologickou komoru, která by měla na starosti definici a kontrolu kvality služeb, definici a „vymáhání“ základních standardů. Ačkoli v současné době existuje na českém „psychologickém trhu“ množství profesních organizací, sdružování v nich není pro psychology povinné. Už vůbec nemají tyto organizace dosah na nepsychology poskytující v některých případech různé formy neodborného poradenství a terapií. Také současné standardy a etické kodexy nejsou v podstatě závazné, neboť nejsou zakotveny v zákonných normách. Na nedostatečnou či nejasnou právní regulaci poukázalo 8 respondentů (4 %). Důsledkem absence právní regulace je dle nich nezávaznost a nevymahatelnost jakýchkoli standardů, nepostižitelnost psychologů a nemožnost odejmout licenci.

S uvedeným souvisí i to, že **kvalita poskytovaných služeb je mnohdy závislá pouze na poskytovateli služeb (psychologovi, psychologickém pracovišti, instituci)**. Uvedlo tak 30 (17 %) respondentů. Někteří z nich se vyjádřili konkrétněji. Dle 6 respondentů (3 %) kvalita závisí na osobní odpovědnosti a svědomí psychologa a dle 11 (6 %) na jeho (ne vždy dostatečných) zkušenostech a kvalifikaci.

Závažným problémem, negativně ovlivňujícím kvalitu poskytovaných služeb, je **nedostatečná kapacita psychologů pro klienty** (23 respondentů, 13 %). Stěžují si nejen na nedostatek psychologů v některých oblastech (především dětští psychologové; psychologové „na pojišťovnu“), ale také na nedostatek času na klienty a samotnou psychologickou práci, často z důvodu přílišné administrativní zátěže a byrokratických procesů.

V souvislosti s problematickými postupy a nedostatečnými standardy byla zmiňována i **„problematická“ psychodiagnostika** (14 respondentů, 8 %). Respondenti poukazovali na používání zastaralých či nestandardizovaných metod (vč. metod pochybných) a na problémy týkající se neodborných postupů (vč. problematických posudků) a kvalifikace v oblasti psychodiagnostiky

Podle některých absentuje také větší **důraz na vzdělávání (především další vzdělávání) psychologů** (11 respondentů, 6 %). Jde např. o absence supervize, nedostatek podpory ze strany zaměstnavatelů, finanční náročnost, nízkou dostupnost vzdělávacích aktivit, kvalitu vzdělávání atd.

Problémem je dle respondentů i **poskytování služeb lidmi bez psychologického vzdělání, případně překračování kompetencí náležících psychologům** (8 respondentů, 4 %).

Dalšími problémy jsou dle našich respondentů **nedostatečná spolupráce (mezioborová či oborová) a nepropojenost služeb** (7 respondentů, 4 %), **problémy spjaté s výkonem práce v jednotlivých rezortech** (např. specifika práce ve VS ČR dané režimem věznic, specifika práce zdravotnictví, od nichž se odvíjí možnosti psychologů při poskytování služeb) (6 respondentů, 3 %) a **špatná legislativa svazující psychology při poskytování služeb** – týká se konkrétních zákonů (2 respondentů, 1 %).

Graf 5: Kvalita psychologických služeb - četnosti výskytu v kategoriích

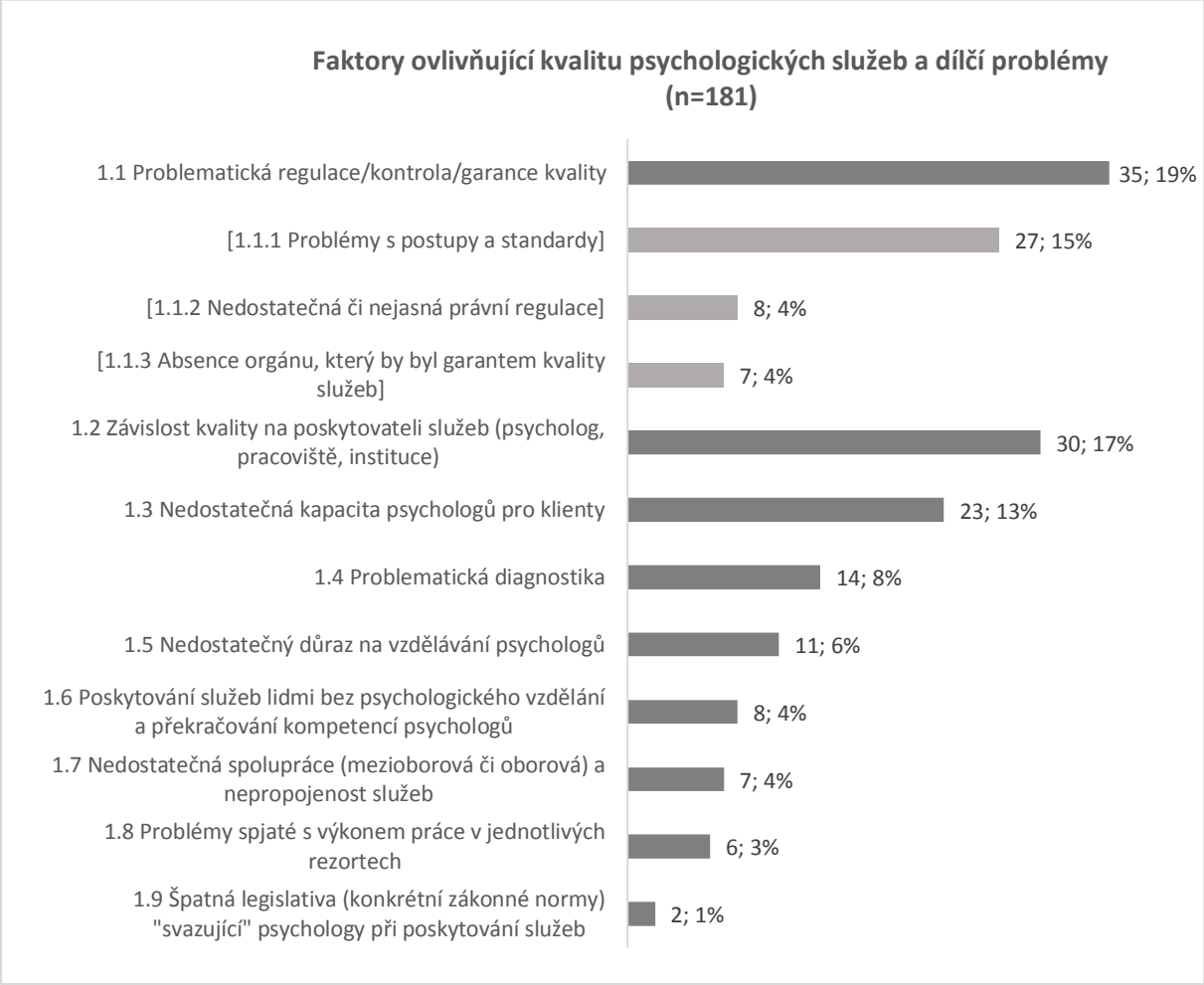

3.2 OCHRANA PROFESE

Ukázky výroků

- *Vzhledem k tomu, že neexistuje psychologická komora, jsou možnosti jednotného postupu dovnitř (vůči neprofesionálně se chovajícím psychologům) i navenek (například při ovlivnění některých důležitých zákonů, které mají dopad na psychologickou profesi) omezené.* (psycholog, 20 a více let praxe, vědecký/akademický pracovník, personální/podnikový psycholog)
- *Neexistující (pozn. ochrana profese) - "psychodiagnostiku" a "psychoterapii" příp. "poradenství" nabízí legálně kdekdo, bez dostatečné erudice či vzdělání* (psycholog, s praxí do 1 roku, psycholog bezpečnostního sboru)
- *Postoj některých sociálních či jiných vedoucích pracovníků bývá často zatížen nedůvěrou či přímo strachem ze vzájemné komunikace či spolupráce, jindy se setkávám s despektem (který ovšem pramení opět ze strachu) a znevažováním závěrů psychologa. Větší ochrana psychologa by mohla zlepšit jeho profesní status. Výše platu psychologa v soc. službách nepřitáhne dobré odborníky.* (psycholožka, s praxí 10 – 19 let, psycholog v oblasti sociálních služeb dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách)

Počet vyjádření

- Nevyjádřilo se 57 (31 %)
- Nelze kategorizovat 1 (1 %)
- Kategorizováno odpovědí **123 (68 %)**

Zhodnocení ochrany profese

- Dostačující, nevnímá zásadní problémy 23 (13 %)
- Nedostačující nebo dílčí problémy **100 (55 %)**

Problémy v oblasti ochrany profese

LEGISLATIVA A REGULACE VE VZTAHU K OCHRANĚ PROFESE

V souvislosti s ochranou profese zmiňovali respondenti především různé **problémy v oblasti legislativy a regulace** (41 respondentů, tj. 23 %). Celkem 18 respondentů (10 %) uvedlo, že dle jejich názoru je nedostačující vymezení poskytovatele psychologických služeb. Tito respondenti poukazovali mnohdy na to, že služby, které by měli poskytovat psychologové, ať už jde o různé formy psychologické péče či používání psychodiagnostických nástrojů, poskytují často lidé bez psychologického vzdělání. Objevuje se tak i zneužití označení „psycholog“. Ale i v rámci samotného oboru některým respondentům chybí přesnější vymezení toho, kdo smí (s ohledem na příslušnou kvalifikaci či specializaci v rámci oboru) poskytovat které psychologické služby či používat určité psychologické metody a nástroje. 18 (9 %) respondentů se vyjádřilo k profesním organizacím. Většina z těchto výroků (14) se týkala potřeby psychologické komory, resp. organizace, která by měla zvyšovat ochranu profese. Několik respondentů se vyjádřilo ve smyslu, že současné profesní organizace dostatečně nefungují, nebo nemají a nemohou mít v oblasti ochrany profese dostatečnou sílu. Na nedostatečnou regulaci a potřebu právní úpravy ve vztahu k ochraně profese poukázalo 12 (7 %) respondentů.

Celkem 12 (7 %) respondentů vztahovalo své výroky **k problematickému vymezení psychoterapie**. To se týká nejen případného poskytování terapie ze strany osob bez příslušného vzdělání, ale i sporů ve vymezení psychoterapie v rámci zdravotnictví a mimo něj.

Naopak 3 respondenti **odmítají potřebu další regulace či komory**. Stávající stav je dle nich dostačující, případně nástroje pro zvýšení ochrany profese spatřují jinde, například v intenzivnější osvětě.

Graf 6: Legislativa a regulace ve vztahu k ochraně profese - četnosti výskytu v kategoriích

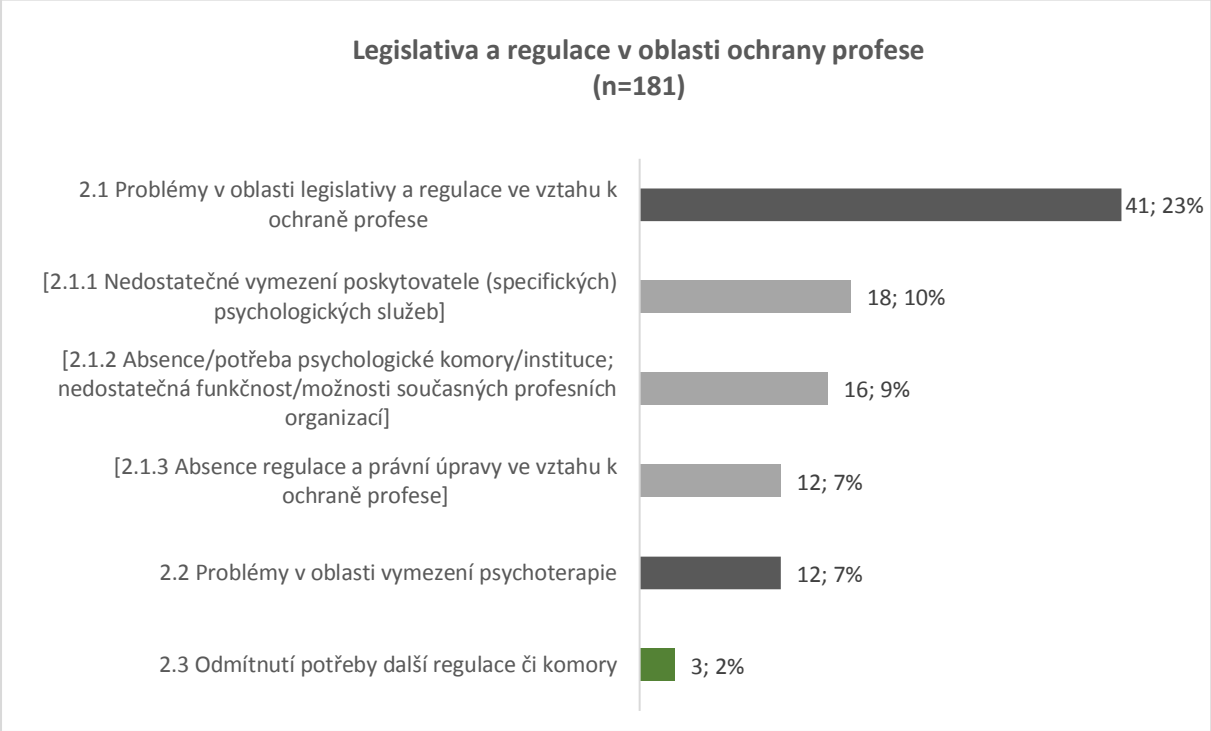

HODNOTA A PRESTIŽ PROFESE

Na **problémy týkající se hodnoty a prestiže profese** poukázalo 23 (13 %) respondentů. Většina z nich (13 respondentů, tj. 7 %) hodnotí prestiž profese jako nízkou a poukazují, že psychologové nejsou dostatečně respektováni – například ze strany zdravotnických profesí. Problémem dle některých respondentů (5 respondentů, tj. 3 %) může být i snížení ochrany profese, resp. devalvace profese, některými psychology, kteří snižují hodnotu vlastní práce nebo poskytují nekvalitní služby. Do této kategorie jsme zařadili i nejistotu zaměstnání vnímanou například ze strany školních psychologů, kteří jsou zaměstnáváni na dobu určitou bez jistoty, že jim smlouva bude další rok prodloužena (3 respondenti, 2 %). Lze uvažovat, že takové chování zaměstnavatele, bez ohledu na to, zda je takové zaměstnávání v příslušném rezortu obvyklé, může být vnímáno jako snižování hodnoty profese. 3 respondenti (2 %) vyjádřili nespokojenost s určitou exkluzivitou některých profesních skupin (například klinických psychologů) a s ním spojenou tendencí k „elitářství“ v rámci oboru. Dalších 12 respondentů (7 %) si stěžovalo na **malou ochranu psychologů**, vyvíjení tlaků na jejich výkon ve směru uspokojení i neoprávněných požadavků klientů a zároveň přenášení odpovědnosti na psychologa za klienty. I tato kategorie, ačkoli ji zde uvádíme zvlášť, do značné může souviset s hodnotou a prestiží profese, resp. nerespektováním odbornosti a profese psychologa.

Graf 7: Hodnota a prestiž profese - četnosti výskytu v kategoriích

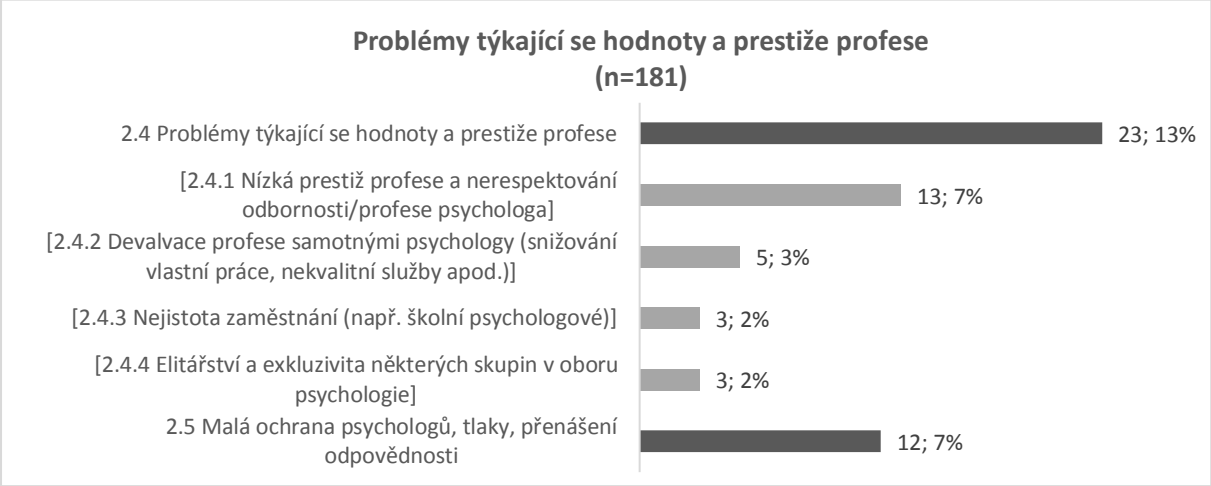

OSTATNÍ PROBLÉMY V SOUVISLOSTI S OCHRANOU PROFESE

K **ostatním problémům**, na které naši respondenti poukazovali v souvislosti s ochranou profese, patří problémy ve vzdělávání, potřeba posílení komunikace ať už mezi psychology či směrem navenek, ohrožení psychologických metod a postupů z důvodu jejich zveřejňování či potřeba podpořit důraz na duševní zdraví psychologů (například formou intervizí a supervizí).

Graf 8: Ostatní problémy v souvislosti s ochranou profese - četnosti výskytu v kategoriích

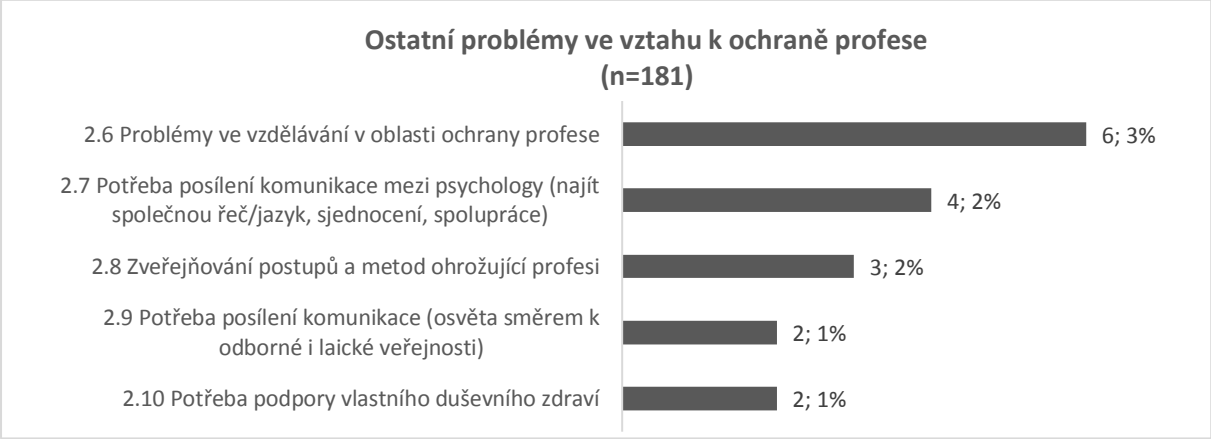

3.3 OCHRANA KLIENTA

Ukázky výroků

- *Leží v primární kompetenci psychologa. Na druhou stranu dle mého názoru není na dodržování ochrany klienta ze strany psychologa nijak blíže dohlíženo.* (psycholožka, s praxí do 1 roku, školní psycholog)
- *Prakticky žádná, laici se v problematice neorientují, ani to po nich nikdo nemůže chtít. Proto někteří klienti vyhledávají služby pochybné kvality, ale nedokážou se proti tomu bránit. Za psychology se někdy vydávají i osoby, které nemají psychologické vzdělání. Není možné je však postihnout, neexistuje na to žádný nástroj.* (psycholog, s praxí v oboru 20 a více let, dopravní psycholog)
- *Klient není dostatečně chráněn, především díky špatné orientaci v kvalitě psychologických služeb, vč. nabídky různých terapií a psychologického poradenství nekvalifikovanými osobami; dále kvůli absenci závazných standardů, vč. zachování mlčenlivosti (obdoba lékařského tajemství) a podmínek pro její prolomení. Není také instituce, na kterou by se klienti mohli obracet (mimosoudně), pokud se domnívají, že psycholog se dopustil neprofesionálního a neetického jednání.* (psycholožka, s praxí 5 – 9 let, psycholog bezpečnostního sboru)
- *Zcela jednoznačně chybí zákon o psychologické práci (resp. psychologické komoře). Tato legislativní nouze komplikuje situaci, jak psychologům (viz výše), tak klientům. Kromě Etické komise ČMPS nemá klient jiného odvolání (v případě psychologů, kteří nespadají pod působnost jiných zákonů - např. zdravotnictví, školství apod.)* (psycholožka, s praxí v oboru 10-19 let, personální/podnikový psycholog ve veřejné správě)

Počet vyjádření

- Nevyjádřilo se 67 (37 %)
- Nelze kategorizovat 3 (2 %)
- Kategorizováno odpovědí **111 (61 %)**

Zhodnocení ochrany klienta

- Dostačující, nevnímá zásadní problémy 43 (24 %)
- Nedostačující nebo dílčí problémy **68 (38 %)**

Problémy v oblasti ochrany klienta

LEGISLATIVA A REGULACE VE VZTAHU K OCHRANĚ KLIENTA

Také v oblasti ochrany klienta poukazovali naši respondenti nejčastěji na problémy spojené s **problémy v oblasti regulace a legislativy** (26 respondentů, 14 %). Šlo zejména o problémy spojené s nakládáním s osobními údaji a s mlčenlivostí (13 respondentů, 7 %). Problémem jsou například tlaky ze strany kolegů nepsychologů či nadřízených, kteří v souvislosti s výkonem své práce vyžadují důvěrné informace o klientech. Ačkoli existuje zákon o ochraně osobních údajů, tato úprava ne vždy dostatečně řeší konkrétní situaci, kdy jsou informace vyžadovány. Psychologům tak chybí i vymezení tzv. mlčenlivosti, která by byla obdobou lékařského tajemství. Na druhé straně není zcela a bez pochyb ošetřeno ani předávání informací např. v rámci spolupráce při poskytování služeb klientovi s dalšími odborníky, případně tzv. prolomení (formálně neexistující) mlčenlivosti psychologa. I na tento problém

naši respondenti v některých případech upozorňují. Na potřebu psychologické komory/instituce ve vztahu k ochraně klienta poukázalo 8 respondentů (4 %). Do této kategorie jsou zařazeny také výroky hodnotící roli stávajících profesních organizací jako nedostačující, zejména z toho důvodu, že příslušné etické komise nemůžou „dosáhnout“ na psychology, kteří nejsou v těchto organizacích sdružení. Už vůbec nemůžou postihnout nepsychology poskytující nekvalitní „pseudopsychologické“ služby. Absenci závazné regulace a právní úpravy ve vztahu k ochraně klienta uvedlo jako problém 6 respondentů (3 %). S uvedenými problémy je spojována nemožnost klientů účinně se bránit (6 respondentů, 3 %).

Dle 3 respondentů (2 %) je **stávající regulace a právní úprava dostačující**. Pro zabezpečování ochrany klientů je dle nich důležité zejména dodržování etických standardů a zvyšování informovanosti klientů.

Graf 9: Legislativa a regulace ve vztahu k ochraně klienta - četnosti výskytu v kategoriích

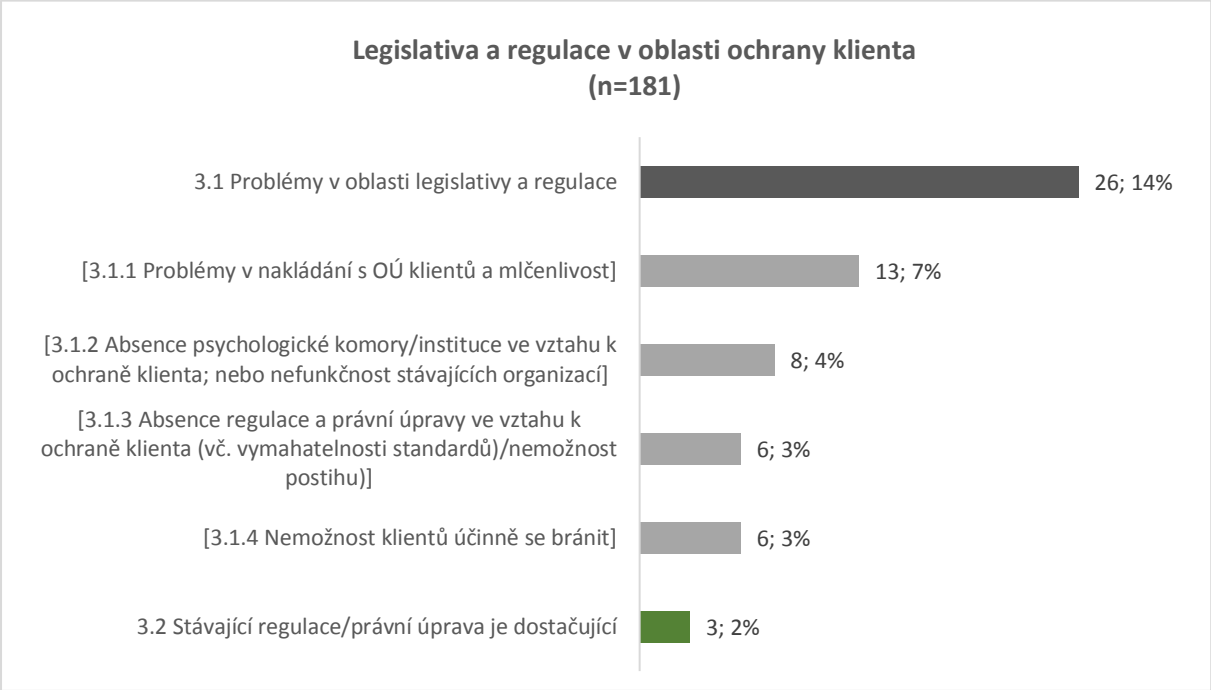

OSTATNÍ PROBLÉMY SOUVISEJÍCÍ S OCHRANOU KLIENTA

Dle 22 respondentů (12 %) je ochrana klienta závislá na **profesní způsobilosti psychologů a dodržování etických norem**. Obecně lze říci, že jde o základní předpoklady pro poskytování kvalitních služeb.

K tomu, aby klienti mohli požívat kvalitních psychologických služeb, je také **potřeba zvyšovat možnost orientace a informovanost klientů** (12 respondentů, 7 %). To znamená zvyšovat jejich povědomí o psychologických službách tak, aby byli schopni je co nejlépe vybírat dle svých potřeb a vyvarovat se přijetí nekvalitní služby, případně služby od osoby bez příslušného vzdělání (6 respondentů, 3 %), a aby byli řádně informováni o psychologických metodách, postupech a svých o možnostech jako klienta (6 respondentů, 3 %).

V dalších případech naši respondenti popisovali především **problémy, které jsou specifické pro jejich oblast působení a příslušné rezorty** (11 respondentů, 6 %). Šlo například o problematičnost navázání důvěry mezi psychologem a klienty v bezpečnostních sborech aj. 4 respondenti (2 %) si pak povzdechli nad tím, že **ochrana klienta je často větší než ochrana samotných psychologů** (zde šlo především o vězeňské psychology, jejichž klienty jsou odsouzení k výkonu trestu odnětí svobody).

Graf 10: Ostatní problémy související s ochranou klienta - četnosti výskytu v kategoriích

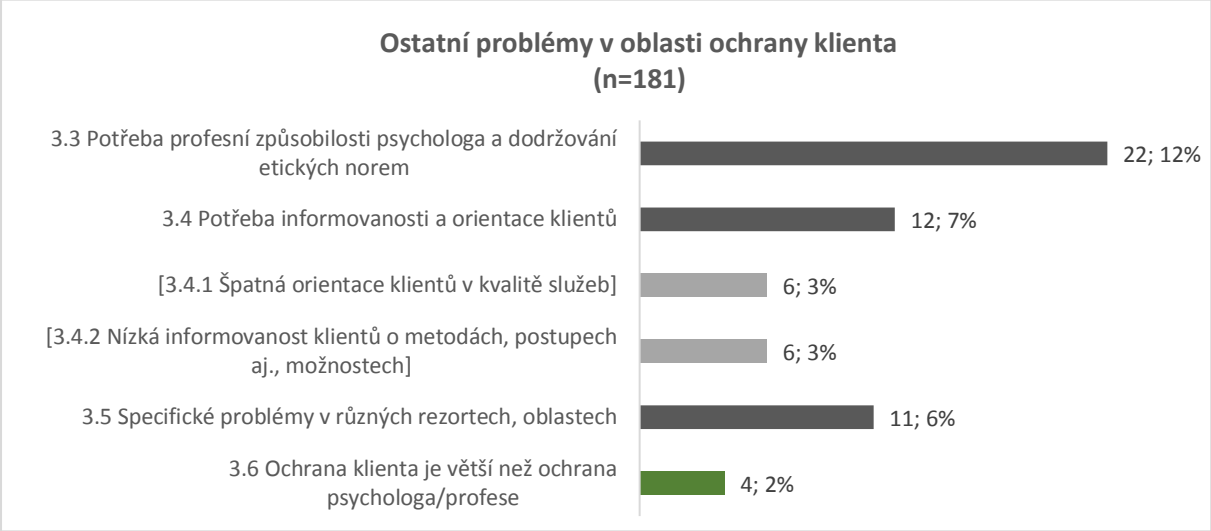

3.4 VZDĚLÁVÁNÍ PSYCHOLOGŮ

Přestože v rámci dotazníku se respondenti mohli vyjadřovat ke dvěma oblastem vzdělávání – **získávání a zvyšování kvalifikace** (vzdělávání, které „opravňuje“ psychology k výkonu jejich profese či výkonu určitých specifických činností, tj. vysokoškolské studium, vč. postgraduálního, a další specializační studium) a **prohlubování kvalifikace** (další vzdělávací aktivity), mnohdy se k různým problémům vyjadřovali napříč oběma okruhy bez dalšího rozlišení. Z tohoto důvodu jsme výsledky z obou oblastí shrnuli do jedné kapitoly.

Ukázky výroků

- *Kromě pokusů v rámci europsy neexistuje v ČR jednotný a vnitřně provázaný systém postgraduálního vzdělávání psychologů.* (psycholog, s praxí v oboru 20 a více let, psycholog bezpečnostního sboru, vědecký/akademický pracovník, poradenský psycholog/terapeut)
- *Osobně se snažím stále vzdělávat (baví mě to a považuji to i za svou povinnost), číst výzkumy, absolvovat kurzy, podstupovat supervizi atd., ale povinné není ve školní psychologii téměř (vůbec?) nic, takže vím o kolegyních, které si roky vystačí jen s vysokou školou - podle mě nedostačující. Vadila by mi striktně daná přísná pravidla jako v klinické psychologii, ale alespoň NĚCO by povinné/kontrolované být mělo :-)* (psycholožka, s praxí v oboru 1-4 roky, školní psycholog)
- *Náklady, zejména finanční na atestaci v klinické psychologii neodpovídají finančnímu ohodnocení v této profesi. (psycholog, bez uvedení délky praxe, vědecký/akademický pracovník)*
- *Příliš dlouhá předatestační doba, nejistota úspěšného složení atestace i přes nadstandardní znalosti, neprůhledný systém atestační zkoušky, ...* (psycholog, s praxí 1-4 roky, klinický psycholog/psycholog ve zdravotnictví)
- *Kvantita různých výcviků a vzdělávacích workshopů je velká, otázkou je spíše velmi odlišná kvalita.* (psycholog, s praxí v oboru 20 a více let, psycholog bezpečnostního sboru, vědecký/akademický pracovník, poradenský psycholog/terapeut)

Počet vyjádření

- Nevyjádřilo se 4 (2 %)
- Nelze kategorizovat 27 (15 %)
- Kategorizováno odpovědí **150 (83%)**

Získávání kvalifikace v rámci VŠ studijních programů

Celkem 46 (25 %) respondentů se vyjádřilo k VŠ studiu. Podle 4 (2 %) je **kvalita VŠ studia dobrá**, podle 42 (23 %) je **kvalita VŠ studia v oboru psychologie různorodá nebo zde spatřují dílčí problémy**. Nejvíce trápí studenty a absolventy psychologie dle nich ***nedostačující zaměření na praxi***. To může souviset ale také s tím, že v ČR obvykle není ve většině případů před samostatným výkonem profese psychologa vyžadována žádná praxe, jak tomu je obvyklé v některých zahraničních zemích. Na problematiku „vymezování“ různých typů studijních programů v rámci oboru psychologie upozornilo 9 (5 %) respondentů. To se týká především vymezování jednooborové vůči dvouoborové psychologii, přičemž mezi respondenty jsou zastánci obou „táborů“ – tedy ti, kteří preferují jednooborové absolventy, i ti, kteří vnímají toto rozdělování jako zbytečné nebo i škodlivé. Objevily se též názory týkající se rozdělení

studia na bakalářský a magisterský stupeň, především s ohledem na otázku, zda a za jakých podmínek by mohl absolvent bakalářského studia poskytovat psychologické služby. Další výroky směřovaly k vymezení kombinovaného a prezenčního studia. Na potřebu dalšího zaměření či získávání konkrétních specializací v rámci VŠ studia poukázalo 5 (3 %) respondentů. Další 4 (2 %) by uvítali větší zaměření na vědu a výzkum, metodologii a práci s odbornými publikacemi již od počátku studia.

Graf 11: Kvalita nebo dílčí problémy týkající se VŠ studia - četnosti výskytu v kategoriích

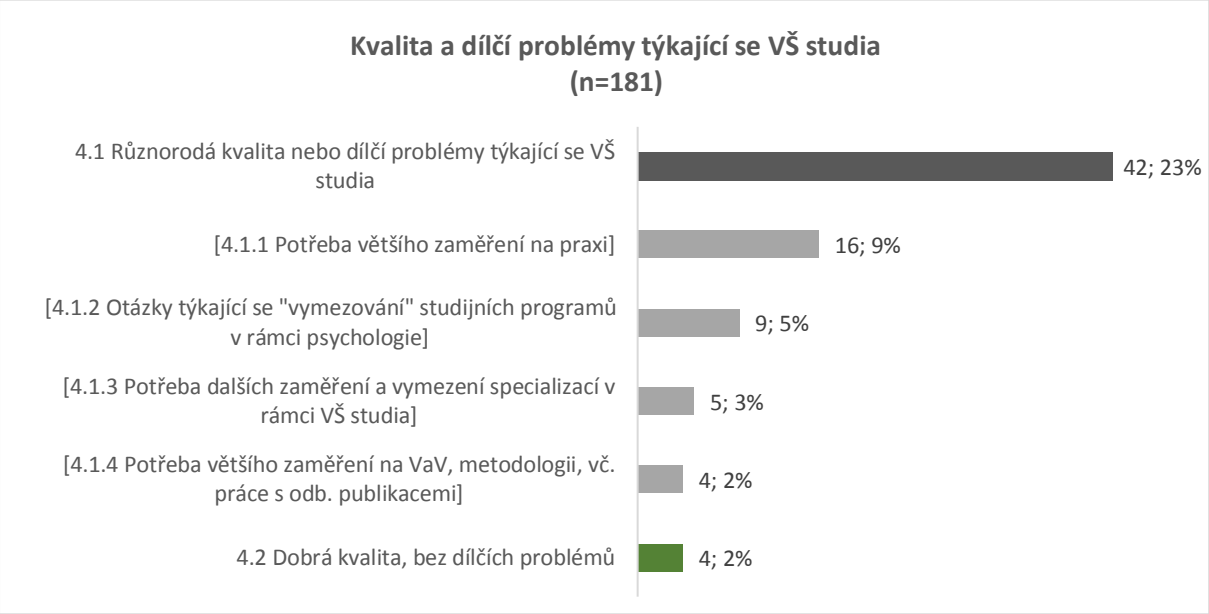

Další vzdělávání psychologů (mimo VŠ studijních programů)

Dle 67 (37 %) respondentů je **stav a možnosti dalšího vzdělávání psychologů** v České republice na dobré úrovni. 109 (60 %) respondentů, mnohdy i navzdory jinak pozitivnímu hodnocení, uvedlo nějaké (i dílčí) problémy v této oblasti.

Celkem 37 (20 %) respondentů uvedlo, že by měl být kladen větší **důraz na další vzdělávání** psychologů**.** Většina názorů směřovala k potřebě dalšího vzdělávání a případně stanovení povinnosti dalšího a průběžného vzdělávání (21 respondentů, 12 %)**.** Dle 14 (8 %) respondentů chybí základní kvalifikační standardy a systémovost vzdělávání, včetně nastavení povinnosti vzdělávání pro různé specializace podobně, jako je tomu např. u oblasti zdravotnictví. Někteří zmiňovali jako základ pro nastavení kvalifikačních požadavků EuroPsy. Podle 7 respondentů (4 %) je nezbytný psychoterapeutický výcvik, někteří zmiňovali, že by ho měl absolvovat každý psycholog. Podle 2 respondentů **není potřeba regulovat další vzdělávání**.

Graf 12: Důraz na další vzdělávání v oblasti udržování/zvyšování kvalifikace - četnosti výskytu v kategoriích

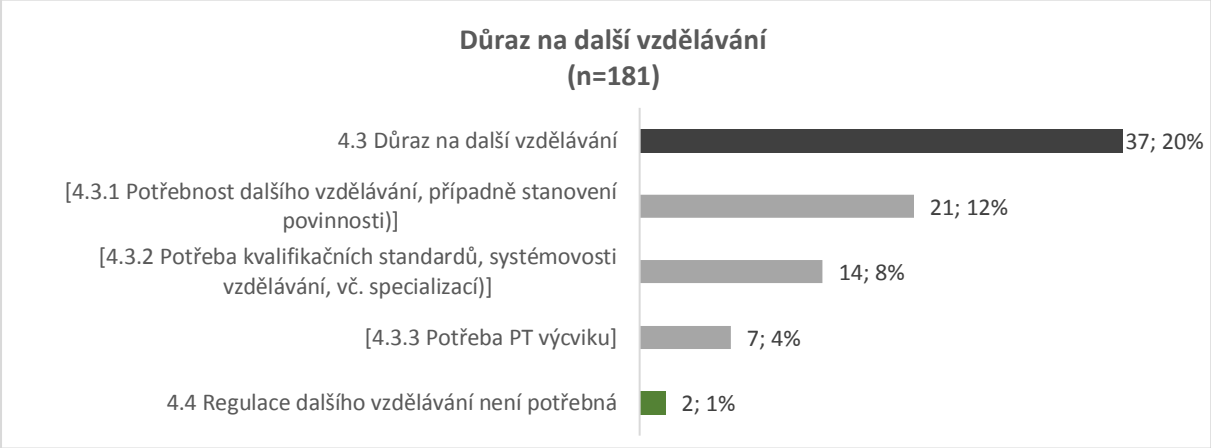

Dílčí nebo zásadní problémy v kvalitě a dostupnosti dalšího vzdělávání zmínilo celkem 94 všech respondentů (52 %). Je nutné ale dodat, že mnozí si naopak nabídku dalšího vzdělávání pochvalovali. Přesto je patrné, že jde o téma, které je pro psychology a studenty psychologie zásadní. Mnozí respondenti se zde vyjadřovali k tématu stávajícího specializačního vzdělávání, především k atestacím v klinické psychologii a akreditačnímu vzdělávání v dopravní psychologii. Učinilo tak 61 respondentů (33 %). Další četné odpovědi se týkaly dalšího vzdělávání obecně a zahrnovaly zhodnocení nabídky a dostupnosti široké škály různých vzdělávacích akcí.

Nejčastěji respondenti zmiňovali sníženou dostupnost vzdělávání v důsledku jeho finanční náročnosti (36 respondentů, tj. 20 %). Ta dle některých neodpovídá finančnímu ohodnocení psychologů, zejména klinických. Časovou náročnost zmiňovali často v souvislosti s délkou atestací či nutností brát si na další vzdělávání dovolenou (15 respondentů, tj. 8 %). Někteří by ocenili vyšší zájem a podporu zaměstnavatele, a to jak v oblasti uvolňování na vzdělávací akce, tak v oblasti finanční spoluúčasti (21 respondentů, tj. 12 %). Je pravděpodobné, že tento problém souvisí právě s výše zmiňovanou absencí vymezení požadavků na průběžné vzdělávání psychologů. Zaměstnavatel tak mnohdy nabývá dojmu, že není nezbytné, aby psycholog, který jednou splnil kvalifikační požadavky vystudováním VŠ, absentoval v práci z důvodu dalšího vzdělávání. Natož, aby mu na to ještě finančně přispíval.

Respondenti upozorňovali také na problematickou kvalitu některých vzdělávacích akcí či jejich nízkou užitečnost pro praxi (29 respondentů, 16 %). Do této kategorie jsme zahrnuli také výroky poukazující na různorodou kvalitu dostupných kurzů a výcviků a problematickou orientaci v nich. 7 (4 %) respondentů by uvítalo pestřejší nabídku kvalitních kurzů i vyšší počet odborníků, kteří různé kurzy lektorují. 15 (8 %) respondentů zmiňovalo problematický systém specializačního vzdělávání, zejména proměnlivost a nepřehlednost pravidel nebo přílišnou náročnost neodpovídající potřebám praxe, především u klinických atestací. Dle 12 respondentů (4 %) jsou specializační kurzy problematické i z důvodu, že takové vzdělávání je mnohdy pojaté jako komerce a byznys a tím se může míjet svým účelem.

Graf 13: Systém zvyšování kvalifikace a získávání specializací - četnosti výskytu v kategoriích

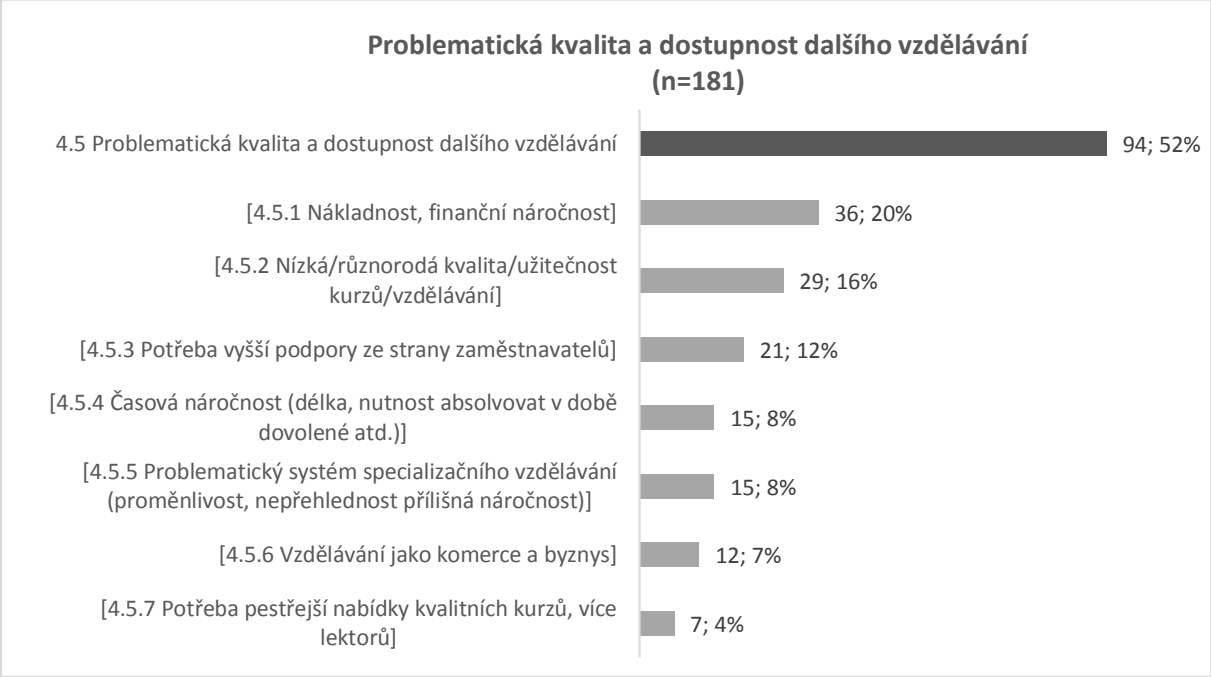

3.5 VĚDA, VÝZKUM A PUBLIKAČNÍ ČINNOST

Ukázky výroků

- *Škodlivý systém vykazování (RIV body; důraz na IF časopisy; roztříštěný systém řízení vědy s ne dost velkým podílem prostředků na institucionální financování) vedou k deformaci výzkumu a hlavně vědy i v psychologii. Finanční podmínky jsou v celkovém objemu spíše dobré, ale (1) nikdo to neřídí v dobrém slova smyslu, (2) na vše jsou nesmyslně krátké termíny (vykazování po roce), (3) mění se kultura myšlení v psychologii ("nikdo nic nečte, protože všichni musejí psát"; preference časopisů před monografiemi, zahraniční spolupráce před konstituováním domácích týmů atd.).* (psycholog, s praxí v oboru 20 a více let, vědecký/akademický pracovník)
- *Je zcela mimo potřeby praxe. Potřebujeme výzkumníky s praxí a praktiky se znalostí výzkumu a zájmem o vědu. Cronbachova výroční promluva k APA z roku 1957 "The two disciplines of scientific psychology." je stále aktuální.* (psycholog, s praxí v oboru 5-9 let, klinický a dopravní psycholog)
- *Náročnost provádění výzkumu v oblasti psychoterapie (financování, nezájem o téma výzkumu ze strany psychologů v praxi)* (psycholog, s praxí v oboru 10-19 let, vědecký/akademický pracovník, poradenský psycholog/terapeut)

Počet vyjádření

- Nevyjádřilo se 66 (36 %)
- Nelze kategorizovat 17 (9 %)
- Kategorizováno odpovědí **98 (54 %)**

Zhodnocení oblasti vědy, výzkumu a publikační činnosti

- Dostačující, nevnímá zásadní problémy 23 (13 %)
- Nedostačující nebo dílčí problémy 77 (43 %)
- (2 respondenti uvedli, že stav v této oblasti je dobrý, zároveň uvedli dílčí problémy)

Problémy v oblasti vědy, výzkumu a publikační činnosti

V oblasti vědy, výzkumu a publikační činnosti poukazovali respondenti (40 respondentů, tj. 22 %) nejčastěji na obecně **nedostačující zaměření psychologů na vědu**. Tato kategorie zahrnuje malou podporu vědy a zájem psychologů o ni mimo akademickou půdu (24 respondentů, tj. 13 %) a obsahuje i výroky ukazující na nedostatek času na vědecké aktivity psychologů v různých oblastech praxe. S tím souvisí i poukázání na nedostatečné propojení vědy s praxí (13 respondentů, tj. 7 %). 6 respondentů (3 %) postrádá větší zaměření na vzdělávání psychologů v oblastech vědy a výzkumu.

Graf 14: Nedostačující zaměření na vědu - četnosti výskytu v kategoriích

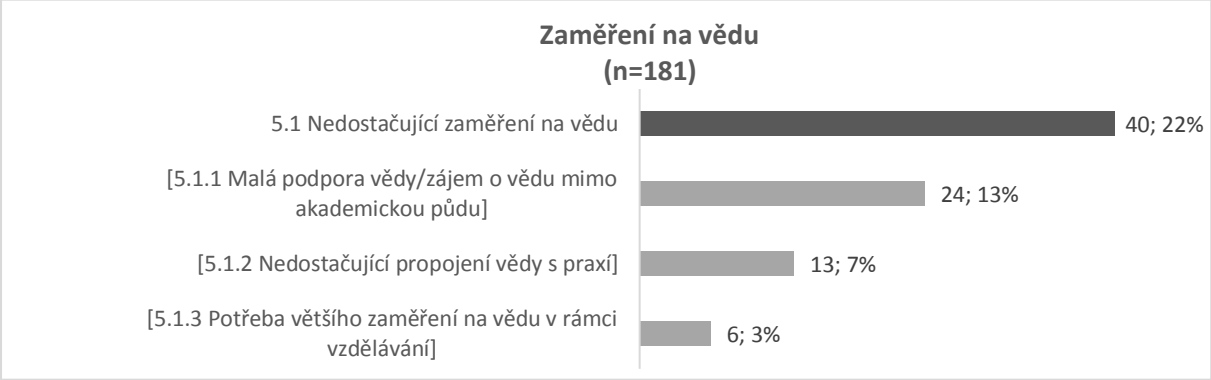

V kategorii **problematický systém a postupy v oblasti VaV** jsou zahrnuty výroky 26 respondentů (14 %). Nejčastěji poukazovali na problémy v publikační činnosti (19 respondentů; tj. 10 %). Ty se týkají především systému hodnocení v oblasti VaV a publikací a s tím spojeného tlaku na produkování článků, což může mít za následek převahu kvantity nad kvalitou publikací. Objevují se i výroky hodnotící úroveň publikací obecně jako nízkou či poukazující na přílišnou délku publikačního procesu. Dle některých respondentů jde o jeden z důsledků špatného systému financování a řízení v oblasti vědy a výzkumu, na které poukazuje celkem 8 (4 %) respondentů. Malé a nestálé úvazky a nedostatek financí na vědu dle některých navíc odrazují mnoho psychologů od vědecké kariéry. 3 respondenti (2 %) uvedli jako problém nízkou kvalitu některých výzkumů a jejich obtížnou replikovatelnost.

Graf 15: Problematický systém a postupy v oblasti VaV – četnost výskytu v kategoriích

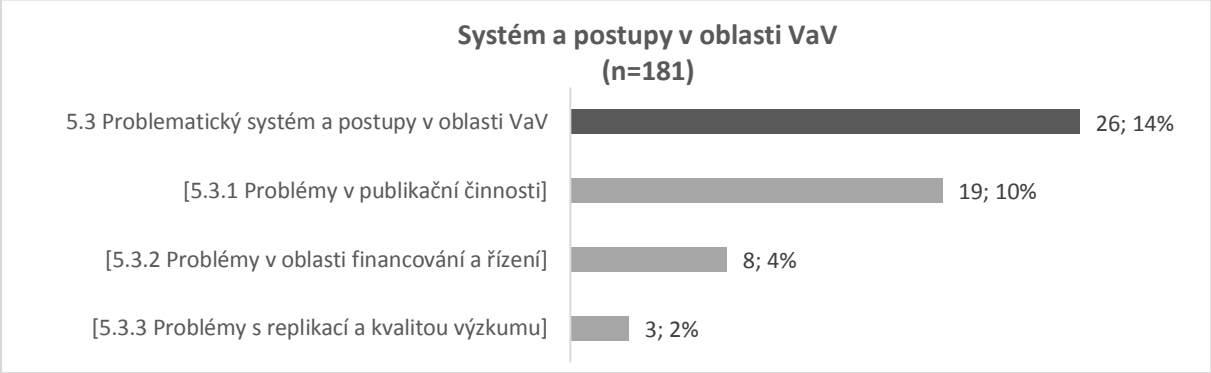

Kromě zaměření psychologů na vědu je dle našich respondentů (9, tj. 5 %) důležité také samotné **zaměření vědeckých aktivit**. Dle 5 z nich by se výzkum měl více zaměřovat na aplikovaný výzkum, což do jisté míry souvisí s výše uvedeným požadavkem na větší propojení vědy s praxí. Dle dalších 4 chybí větší výzkumný zájem o některé specifické oblasti, např. výzkum v oblasti psychoterapie, krizové intervence či psychodiagnostiky.

Graf 16: Zaměření vědy – četnost výskytu v kategoriích

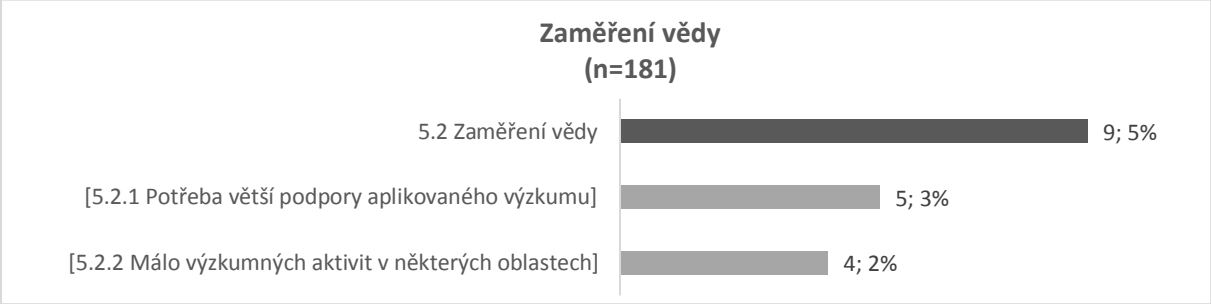

Na další možné problémy poukazovali jednotlivci. V jejich výrocích šlo o špatnou spolupráci s některými institucemi v rámci realizace výzkumu, obtíže při získávání respondentů, potřebu legislativní úpravy, potřebu realizace více výzkumů specifických pro českou populaci a nedostatečné uznání psychologie jako vědy.

3.6 NAKLÁDÁNÍ S PSYCHOLOGICKOU DOKUMENTACÍ

Ukázky výroků

- *Je jí moc, přikládá se jí zbytečná váha a nikdy není dostatečně ošetřena. Resp. je snaha ji syslit (někdy psychologem, jindy institucí), což je potencionálně nebezpečné pro klienta.* (psycholog, s praxí v oboru 10-19 let, psycholog v oblasti školství a sociálních služeb, psycholog bezpečnostního sboru)
- *Vnímám jako dobře upravenou oblast, spadající pod jednotlivé zákony.* (psycholog, s praxí v oboru 5-9 let, psycholog bezpečnostního sboru)
- *Není jasné, co vlastně musíme dokumentovat - na jedné straně výhoda (můžeme si to dělat, jak chceme), na druhé straně nevýhoda (můžeme to dělat všechno špatně).* (psycholožka, s praxí v oboru 1-4 roky, klinický psycholog/psycholog ve zdravotnictví)
- *Na svědomí každého odborníka.* (psycholožka, s praxí v oboru 5-9 let, psycholog v sociálních službách, poradenský psycholog/terapeut)
- *Velký problém, kdyby se tomu věnoval nějaký právník a zpracoval by přesné postupy dle zákonů (jak archivovat, jak dlouho, kdo může nahlížet či být seznámen.....)* (psycholožka, s praxí v oboru 20 a více let, dopravní psycholog, soudní znalec, poradenský psycholog/terapeut, podnikový psycholog)

Počet vyjádření

- Nevyjádřilo se 75 (41 %)
- Nelze kategorizovat 9 (5 %)
- Kategorizováno odpovědí **97 (54 %)**

Zhodnocení oblasti nakládání s psychologickou dokumentací

- Dostačující, nevnímá zásadní problémy 26 (14 %)
- Nedostačující nebo dílčí problémy 40 (22 %)
- Pouze konstatování informace o vlastních postupech či obecný názor bez zhodnocení stavu 30 (17 %)

Problémy v oblasti nakládání s psychologickou dokumentací

Dle 24 respondentů (13 %) je **stávající regulace v oblasti nakládání s psychologickou dokumentací dostačující**. 14 z nich (8 %) uvedlo, že postupuje dle stávající legislativy, 10 respondentů (6 %) se řídí interními pravidly jednotlivých organizací či pracovišť.

Naopak 24 respondentů (13 %) poukázalo na **nevyhovující či nedostatečnou regulaci** v této oblasti. Trápí je především nedostačující úprava nakládání s dokumentací (13 respondentů; tj. 7 %). Někteří uvádějí konkrétněji, že postrádají pravidla týkající se obsahu a podoby dokumentací (5 respondentů, tj. 3 %). Uvítali by jednotná pravidla (např. v rámci konkrétní oblasti či rezortu) nebo vzory pro vedení dokumentace a v ní obsažených údajů. 4 respondenti (2 %) si myslí, že by nakládání s psychologickou dokumentací mělo podléhat větší kontrole. Kdo smí nahlížet do psychologické dokumentace a komu smí psycholog poskytnout informace z ní, není jasné dle 3 respondentů (2 %). Úprava dalších podmínek týkajících se uchovávání psychologické dokumentace chybí 2 respondentům (1 %).

Graf 17: Pravidla a regulace v oblasti nakládání s psychologickou dokumentací - četnost výskytu v kategoriích

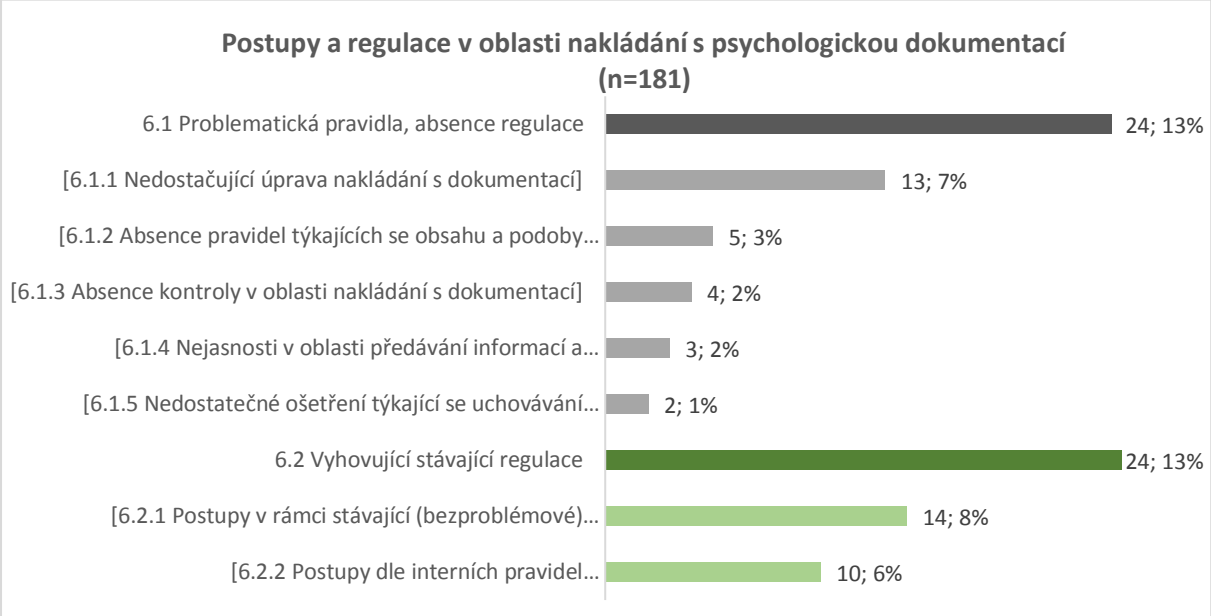

20 respondentů (11 %) uvedlo **výroky o vlastní praxi při nakládání s psychologickou dokumentací**. Ve většině případů konstatují, že mají psychologickou dokumentaci vhodně zabezpečenou, v některých případech uvádějí stručně i způsob zabezpečení (např. v uzamykatelném prostoru, s přístupem pouze pro psychology apod.). Dle 16 psychologů (9 %) **záleží na psychologovi či konkrétní instituci**, jak je s psychologickou dokumentací nakládáno. Tyto výroky poukazují mj. na respektování etických pravidel, postupování dle vlastních zkušeností, svědomí, či na možný rozdílný přístup psychologů. 1 respondent by uvítal více **vzdělávání a sdílení dobré praxe** v této oblasti.

Graf 18: Ostatní problémy týkající se nakládání s psychologickou dokumentací - četnost výskytu v kategoriích

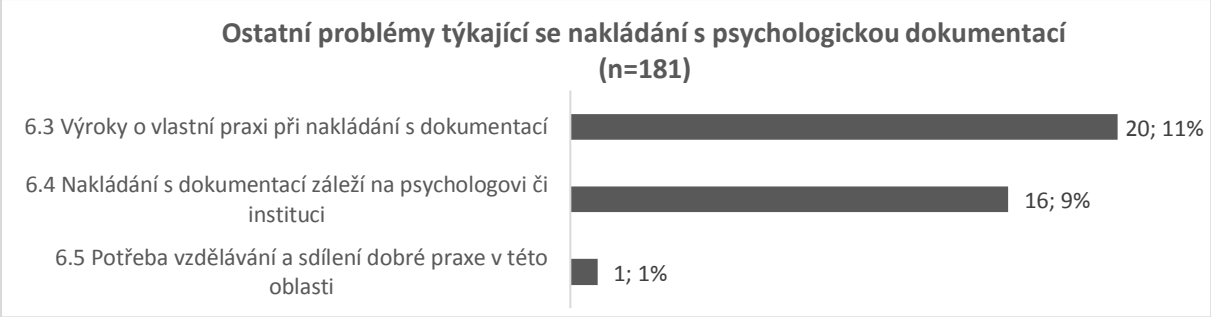

3.7 OCHRANA OSOBNÍCH ÚDAJŮ, MLČENLIVOST[3]

Ukázky výroků

- *Kromě obecných norem - zákonů o ochraně "osobnosti" a archivnictví neexistují oborové normy. Dále je to věcí etického kodexu a jeho zakotvení v platných normách. Dosud si jen na něco hrajeme.* (psycholog, s praxí v oboru 20 a více let, psycholog bezpečnostního sboru, vědecký/akademický pracovník, poradenský psycholog/terapeut)
- *Tenká hranice především v oblasti školství, kde je často v rámci jednoho případu zainteresováno kromě psychologa mnoho kolegů - odborníků (např. školní metodik prevence, výchovný poradce apod.) - je nutno neustále vyvažovat hranice, kdy je v rámci případu nezbytné sdílet určité informace a kdy je potřeba zachovat naprostou mlčenlivost. V tomto ohledu bych na poli oboru uvítala řízenější supervizi nebo možnost konzultace případů.* (psycholožka, s praxí v oboru do 1 roku, psycholog v oblasti školství)
- *Myslím, že opět záleží na tom, jestli jednotliví psychologové dodržují základní etická pravidla a principy. Osobně jsem se ale v tomto směru nikdy nesetkala s žádným větším problémem.* (psycholožka, s praxí v oboru 1-4 roky, psycholog v oblasti školství)
- *Samozřejmostí v rámci zdravotnických zařízení, občas váhám, v jakém rozsahu je nezbytné informovat sociální odbory či policii, snažím se sdělovat co nejméně, ale s důrazem na závažnou problematiku.* (psycholožka, s praxí v oboru 10-19 let, klinický psycholog/psycholog ve zdravotnictví, dopravní psycholog, soudní znalec, poradenský psycholog/terapeut)

Počet vyjádření

- Nevyjádřilo se 79 (44 %)
- Nelze kategorizovat 5 (3 %)
- Kategorizováno odpovědí **97 (54 %)**

Zhodnocení oblasti ochrany osobních údajů a zachovávání mlčenlivosti

- Dostačující, nevnímá zásadní problémy 43 (24 %)
- Nedostačující nebo dílčí problémy 36 (20 %)
- Pouze konstatování informace o vlastní praxi či obecný výrok o postupech 21 (12 %)

Problémy v oblasti ochrany osobních údajů a zachovávání mlčenlivosti

Výroky 19 respondentů (10 %) týkající se ochrany osobních údajů a zachovávání mlčenlivosti ukazují na **potřebu úpravy, která je či může být svou povahou nelegislativní povahy**. Dle 10 z nich (6 %) je pro ochranu osobních údajů potřeba postupovat dle etického kodexu. 5 respondentů (3 %) odkazovalo na postupy dle interních předpisů/pravidel organizace či pracoviště. 4 další (2 %) navrhují sjednocení postupů nelegislativní formou – např. vytvoření metodik či vyvěšení postupů na stránkách psychologických asociací.

[3] Tento průzkum probíhal v době před účinností Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 – GDPR (General Data Protection Regulation).

Graf 19: Potřeba nelegislativní úpravy v oblasti OOÚ a mlčenlivosti – četnost výskytu v kategoriích

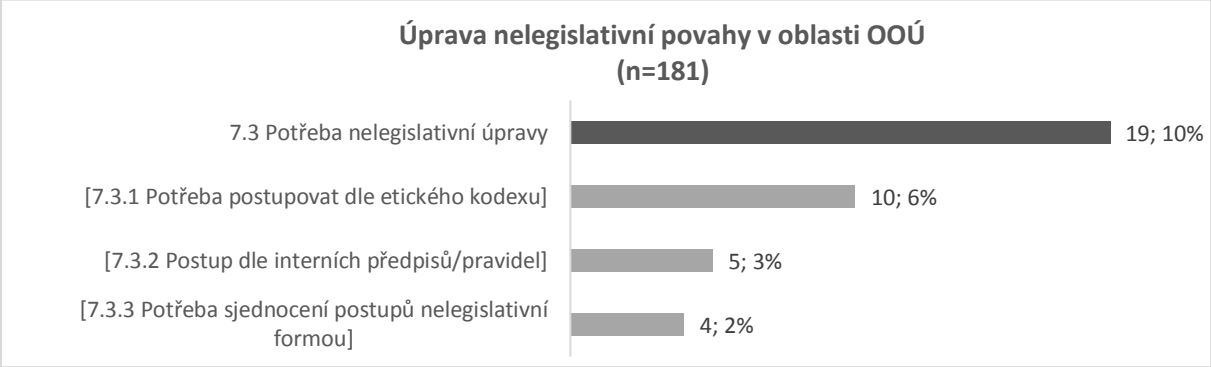

17 respondentů (9 %) považuje v této oblasti za **dostačující stávající zákonnou úpravu ochrany osobních údajů**. 6 respondentů (3 %) naopak uvedlo **potřebu lepší závazné regulace a kontroly** v této oblasti. 3 respondenti poukázali na absenci úpravy mlčenlivosti a jejího prolomení, 2 by uvítali zvýšení kontroly v oblasti ochrany osobních údajů a 1 je názoru, že potřebujeme oborovou regulaci ochrany osobních údajů legislativní povahy.

Graf 20: Závazná regulace a kontrola v oblasti OOÚ a mlčenlivosti – četnost výskytu v kategoriích

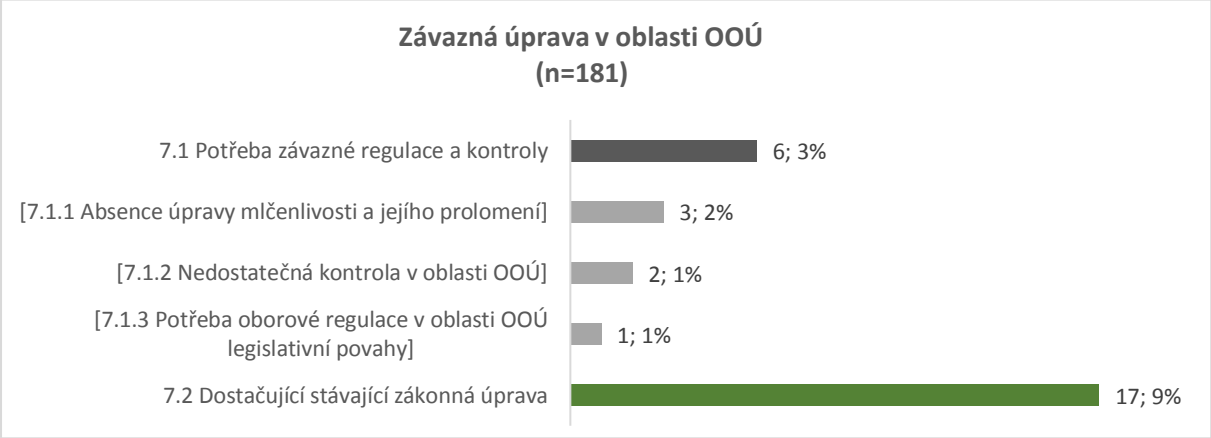

16 respondentů (9 %) konstatovalo, že v jejich praxi je **mlčenlivost zachovávána a osobní údaje jsou chráněny**. 10 respondentů (6 %) poukázalo na **problémy při spolupráci s dalšími odborníky z důvodu ochrany osobních údajů**. Jde například o otázku, za jakých okolností může psycholog předat informace o klientovi odborníkovi spolupracujícímu na poskytování služeb, i nepsychologických. Zahrnuty jsou zde ale i výroky poukazující na komplikace při získávání stáží na psychologických pracovištích.

Další zmiňovanou kategorií problémů je **konflikt s jinými pravidly či požadavky a právy třetích stran** (9 respondentů, tj. 5 %). Někteří vězeňští psychologové například narážejí v souvislosti s ochranou osobních údajů odsouzených osob na bezpečnostní pravidla věznic. Díky nim nelze vždy plně zachovávat mlčenlivost. Na jiný problém poukazují psychologové bezpečnostních sborů v souvislosti se zjišťováním osobnostní způsobilosti. Narážejí na požadavek, aby byl jejich závěr z vyšetření plně přezkoumatelný a tedy obsahoval podrobný posudek o testované osobě, ačkoli zákonné normy týkající se zjišťování osobnostní způsobilosti to nevyžadují. Narážejí zde na sebe práva několika stran – právo zaměstnavatele na výběr zaměstnance (upravené v tomto případě zákonem o služebním poměru příslušníků), právo uchazeče na přezkoumání závěru (upraveno tamtéž) a na ochranu osobních údajů (upravené zákonem o ochraně osobních údajů). Psychologové tedy musí volit mj. mezi přezkoumatelností závěru a ochranou osobních údajů testovaných. Podobně jeden respondent

poukazuje na to, že znalecké posudky, ačkoli mnohdy obsahují citlivé údaje, jsou předmětem veřejných líčení před soudem.

Dále 4 respondenti (2 %) jsou názoru, že vždy v této oblasti záleží na **svědomí a osobní odpovědnosti konkrétních psychologů**. Dle 4 respondentů (2 %) je potřebné **vzdělávání v oblasti ochrany osobních údajů**.

Graf 21: Ostatní problémy v oblasti OOÚ a mlčenlivosti – četnost výskytu v kategoriích

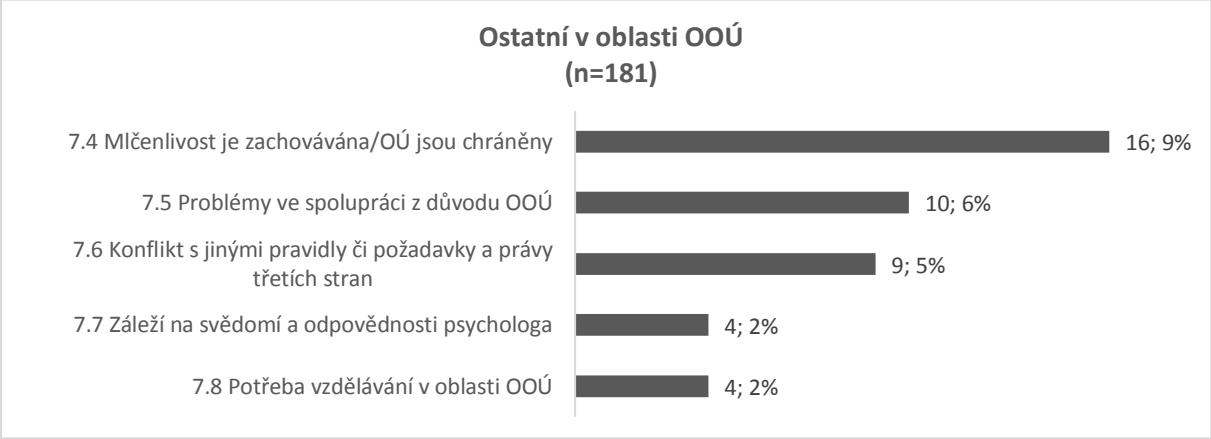

3.8 OCHRANA, DOSTUPNOST A KVALITA PSYCHODIAGNOSTICKÝCH METOD

Ukázky výroků

- *Co se týče kvality, tak bych u některých metod ocenila jejich standardizaci (což je ale obecný problém, který si myslím, že je všeobecně známý) a co se týče dostupnosti, tak vidím v některých případech spíše problém v cenové dostupnosti (i když na druhou stranu samozřejmě chápu, min. v některých případech, cenu za vývoj atd. určitých metod).* (psycholožka, s praxí v oboru 1-4 roky, psycholog v oblasti školství)
- *Kromě ochrany autorských práv, jiná ochrana neexistuje. Kritériem validity a reliability psdg. metod není kvalita, nýbrž trh. Za psdg. lze v ČR beztrestně vydávat cokoli.* (psycholog, s prací v oboru 20 a více let, psycholog bezpečnostního/ozbrojeného sboru, poradenský psycholog/terapeut)
- *Metody nejsou dostatečně chráněny. Copyright není zakotven v českém právním rámci, ačkoli se na metodách často objevuje (tj. není nijak závazný); jediná dílčí úprava je v autorském zákoně. V současné době jsou metody šířeny na internetu (např. IST, MMPI), ale vydavatelé metod na to nijak nereagují. V dalších případech testované osoby (jde-li o vyšetření v rámci nějakého řízení, např. správního) shánějí a někdy i získávají celé metody vč. manuálů. Je otázka, kdo by měl být zodpovědný za ochranu metod - psychologové, vydavatelé, někdo jiný? A jak to vymáhat? (…) Chybí také garance kvality metod, mnohdy jde spíše o převody metod do ČJ než o skutečnou standardizaci. Pro psychology, kteří jsou uživateli těchto metod, je mnohdy obtížné posoudit, zda je metoda kvalitní. Vzhledem k nedostatečné nabídce a orientaci v kvalitě metod se mnozí psychologové uchylují k používání metod zastaralých, nekvalitních, bez standardizace apod.* (psycholožka, s praxí v oboru 5-9 let, psycholog bezpečnostního/ozbrojeného sboru)

Počet vyjádření

- Nevyjádřilo se 2 (1 %)
- Nelze kategorizovat 39 (22 %)
- Kategorizováno odpovědí **140 (77%)**

Zhodnocení oblasti ochrany, dostupnosti a kvality psychodiagnostických metod

Celkové zhodnocení ochrany psychodiagnostických metod

- Dostačující, nevnímá zásadní problémy 33 (18 %)
- Nedostačující nebo dílčí problémy 65 (36 %)
- *(konkrétní problémy uvedlo 50 (28 %) respondentů)*

Celkové zhodnocení kvality a dostupnosti psychodiagnostických metod

- Dostačující, nevnímá zásadní problémy 27 (15 %)
- Nedostačující nebo dílčí problémy 99 (55 %)
- *(80 respondentů uvedlo konkrétní problémy týkající se stávajícího stavu, 9 respondentů poukázalo na problémy v oblasti vývoje metod)*

Problémy v oblasti ochrany, dostupnosti a kvality psychodiagnostických metod

OCHRANA PSYCHODIAGNOSTICKÝCH METOD

Jak je uvedeno výše, **ochrana psychodiagnostických metod** je dle 33 (18 %) respondentů **dostačující** a bez zásadních problémů. Podle 65 (36 %) respondentů v této oblasti existují **závažné nebo dílčí problémy**. 50 (28 %) z nich své odpovědi konkretizovalo.

Nejčastěji respondenty (31, tj. 17 %) trápil **únik metod a informací o nich mezi nepsychology**. Jde především o šíření informací o metodách nebo dokonce samotných metod či jejich částí na internetu, dostupnost metod a jejich částí i laické veřejnosti i zájem o ně ze strany testovaných osob, případně jejich právních zástupců. S tímto problémem je spojena i **otázka, kdo má mít přístup k metodám** (11 respondentů; tj. 6%). Naši respondenti poukazují například na to, že leckdy psychodiagnostické metody používají i nepsychologové (například v personalistické praxi). Upozorňují ale i na to, že i psycholog, který je neproškolený v používání konkrétní metody, může získané výsledky interpretovat chybně. Objevuje se i názor, že klient by neměl mít možnost výsledků nahlížet.

Graf 22: Ochrana psychodiagnostických metod – četnost výskytu v kategoriích

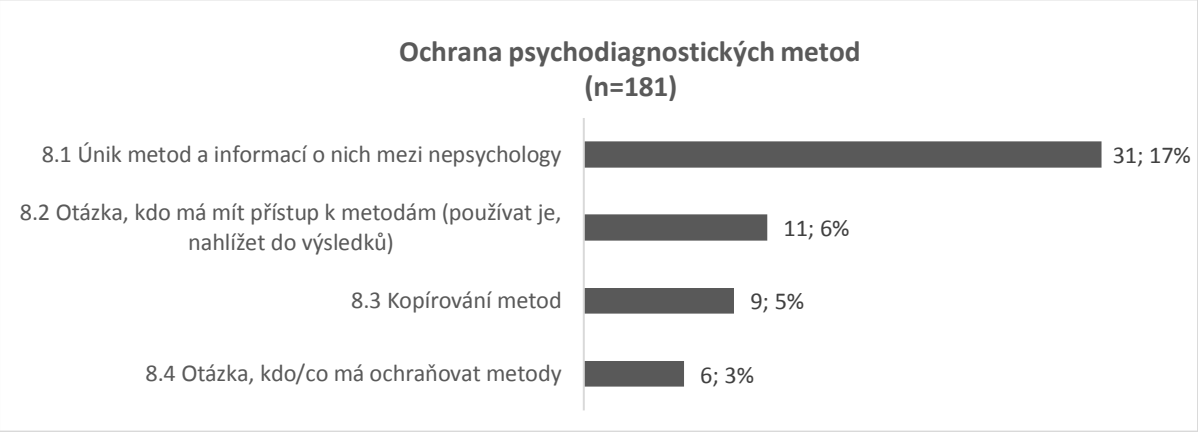

KVALITA A DOSTUPNOST PSYCHODIAGNOSTICKÝCH METOD

Jak vyplývá z výše uvedených údajů, 27 respondentů uvedlo, že **v kvalitě a dostupnosti metod nejsou výraznější problémy**. 99 (55 %) respondentů naopak kvalitu a dostupnost metod považují za **nedostačující nebo zde vnímají dílčí problémy**. Ty konkrétněji specifikovalo 80 respondentů, dalších 9 zároveň poukázalo na problémy v oblasti vývoje metod.

Nejvíce respondentů (51; tj. 28 %) poukazovalo na **problémy na straně nabídky metod**. Dle 31 z nich (17 %) je pořízení metod finančně náročné. Situaci psychologům komplikují mnohdy i jejich zaměstnavatelé (příp. pojišťovny), neboť ne vždy jsou ochotni uvolnit peníze na nové metody. Jejich pořízení z „vlastní kapsy“ psychologa - zaměstnance je opět z důvodu finanční náročnosti nemyslitelné. Náklady na metody ale trápí i psychology živnostníky. Tento problém je některými respondenty spojován s monopolním postavením vydavatelů psychodiagnostických metod. Mnozí respondenti by zde uvítali větší konkurenci a především větší nabídku kvalitních metod pro český trh i specifické skupiny klientů (24 respondentů, 13 %).

Množství respondentů (40; 22 %) poukázalo na **problematickou kvalitu metod**, které mají k dispozici. Vadí jim (24 respondentů;13 %) problematická a různorodá kvalita metod z hlediska norem a neúplných standardizací. Někteří přiznávají, že nezřídka se objevuje i používání zastaralých a

nekvalitních metod (21 respondentů, tj. 12 %). Ne vždy jde však o „volbu“ psychologa lpícího na „osvědčené“ metodě. Mnohdy jde spíše o důsledek právě zmiňované neochoty zaměstnavatelů zakoupit nové a kvalitnější metody. Přesto 16 (9 %) respondentů vnímá **chybu i na straně poptávky**, tedy psychologů. Dle 11 (9 %) respondentů je potřeba zaměřit se na vzdělávání psychologů v rozeznávání kvality metod a jejich používání, podle 5 (3 %) psychologové vyvíjejí malý tlak a zájem o kvalitní metody.

Graf 23: Kvalita a dostupnost psychodiagnostických metod – četnost výskytu v kategoriích

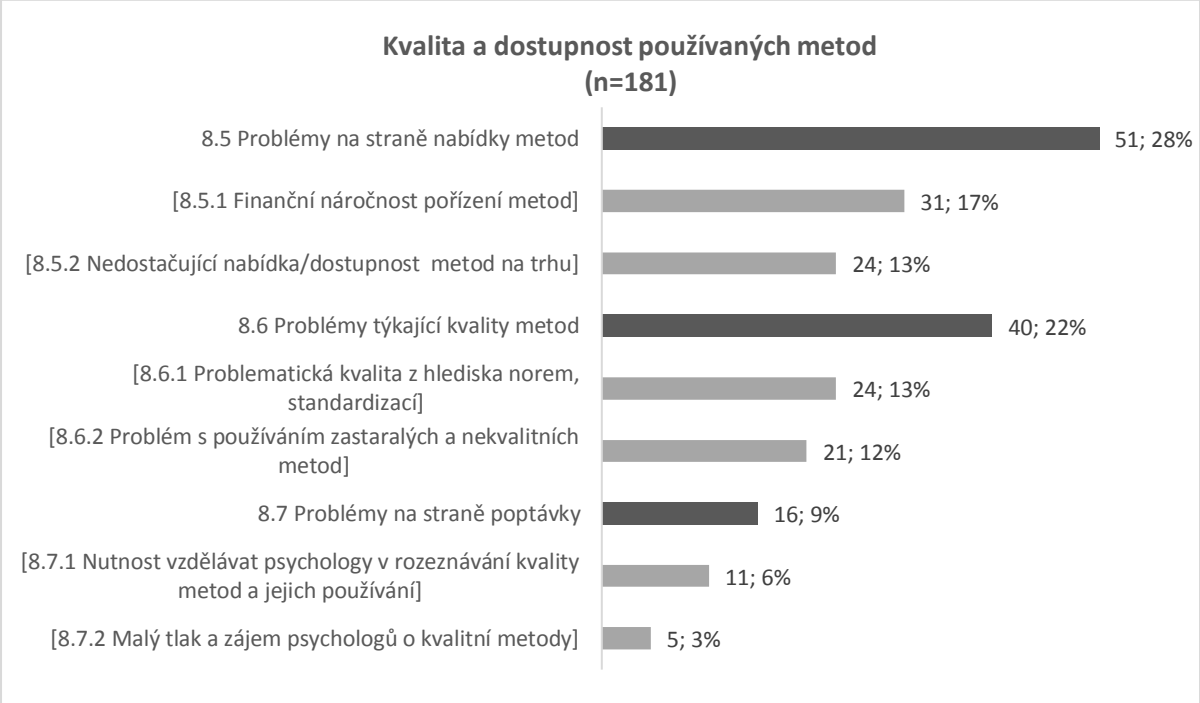

S kvalitou a dostupností psychodiagnostických metod úzce souvisí **otázka vývoje a garance kvality psychodiagnostických metod**. Na problémy v této oblasti poukázalo 9 (5 %) respondentů. 5 z nich uvedlo, že je potřeba modernizovat diagnostiku, vyvíjet metody a aktualizovat průběžně normy. 3 vidí problém ve finanční náročnosti vývoje metod. 2 upozornili svými výroky na otázku, kdo má zodpovídat za vývoj kvalitních metod, resp. kdo by měl být garantem kvality metod. 1 respondent upozornil na potřebu podpory recenzního procesu, díky kterému by bylo možné lépe odlišit kvalitní metody od nekvalitních.

Graf 24: Vývoj a garance kvality psychodiagnostických metod – výskyt četností v kategoriích

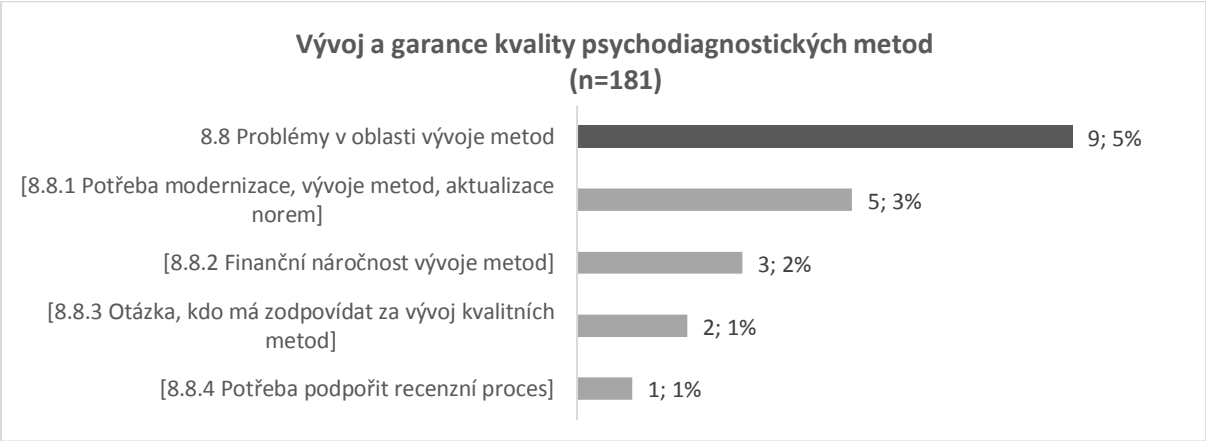

3.9 PSYCHOLOGICKÁ PÉČE

Ukázky výroků

- *Nedostatečná informovanost společnosti o službách, které jsou veřejně dostupné, podpora procesu odstranění stigmatizace psychologické intervence, vím, že kampaně probíhají...ale je třeba vytrvat, práci psychologa "polidštit" přiblížit (psycholožka, s praxí v oboru 5-9 let, psycholog v oblasti sociálních služeb, poradenský psycholog/terapeut)*
- *V této oblasti působí řada nepsychologů a to jak v oblasti poradenství, intervence tak terapie, což je tragické. Protože jde velmi špatně změřit (kvantifikovat), jaké škody nadělají, nikdo to moc neřeší.* (psycholožka, s praxí v oboru 20 a více let, vědecký/akademický pracovník, personální/podnikový psycholog)
- *Problematika poskytování psychoterapie mimo zdravotnické zařízení. Chybí legislativa umožňující provozování psychoterapie mimo zdravotnická zařízení.* (psycholožka, s praxí v oboru 10-19 let, psycholog v oblasti sociálních služeb, poradenský psycholog/terapeut)
- *Problémy vstupu laiků do této oblasti, nejsou limity, zejména v sociální službě a v doprovázení NRP* (pozn. náhradní rodinná péče)*, při poskytování poradenství se nehledí na kompetentní vzdělání, je jedno, kdo poskytne psychologické poradenství, hlavně že bude naplněna potřeba, není kontrolní mechanismus a vymezení dané právní úpravou. Setkávám se s tím, že i člověku bez psychologického vzdělání je proplácena psychologická pomoc a poradenství.* (psycholožka, s praxí v oboru 20 a více let, psycholog v oblasti náhradní rodinné péče)
- *Při platbě "na pojišťovnu" získá klient často jen omezený počet hodin a nízkou frekvenci setkávání, zatím velmi malý počet ambulantních klinických psychologů a tím víc klinických psychologů specializujících se na dětskou populaci* (psycholožka, s praxí v oboru 1-4 roky, klinický psycholog/psycholog ve zdravotnictví)

Počet vyjádření

- Nevyjádřilo se 80 (44 %)
- Nelze kategorizovat 17 (9 %)
- Kategorizováno odpovědí **84 (46 %)**

Zhodnocení oblasti psychologické péče

- Dostačující, nevnímá zásadní problémy 17 (9 %)
- Nedostačující nebo dílčí problémy 70 (39 %)
- (4 respondenti uvedli, že úroveň poskytování psychologické péče je dobrá, a zároveň uvedli dílčí problémy)

Problémy v oblasti psychologické péče

46 (25 %) respondentů vnímá **problémy na straně nabídky psychologické péče**. Trápí je (21 respondentů, tj. 12 %) především nedostatek psychologů v některých oblastech péče, regionech či nedostatek psychologů obecně. Podobně 9 (5 %) respondentů poukazuje na problematické financování těchto služeb, vč. dostupnosti péče hrazené pojišťovnou. Další respondenty trápí nedostatek času na klienty (9 respondentů, tj. 5 %), mnohdy z důvodu přílišné administrativy a byrokracie. 16 (9 %)

respondentů poukázalo na různorodost kvality poskytované psychologické péče a podle 3 respondentů se v některých případech stává z péče byznys a vstupují zde různé politické vlivy.

Graf 25: Problémy v oblasti psychologické péče na straně nabídky – četnost výskytu v kategoriích

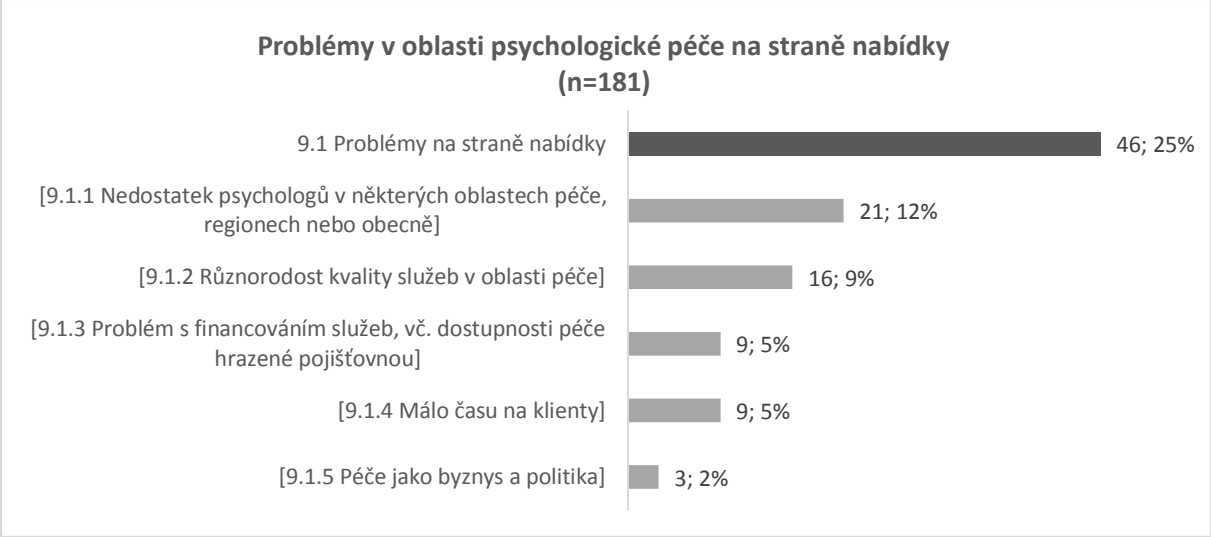

Na **problémy na straně poptávky upozornilo** 11 (6 %) respondentů. Jde především o obtížnou orientaci klientů ve službách a jejich malou informovanost o kvalitě služeb (7 respondentů, tj. 4 %). 3 respondenti poukázali na problémy v obsahu či zaměření poptávky. V těchto případech jde v podstatě o případy, kdy očekávání klienta nejsou v souladu s tím, co jim psycholog může reálně nabídnout. Stigmatizace a postoj veřejnosti je problémem dle 2 respondentů.

Graf 26: Problémy v oblasti psychologické péče na straně poptávky – četnost výskytu v kategoriích

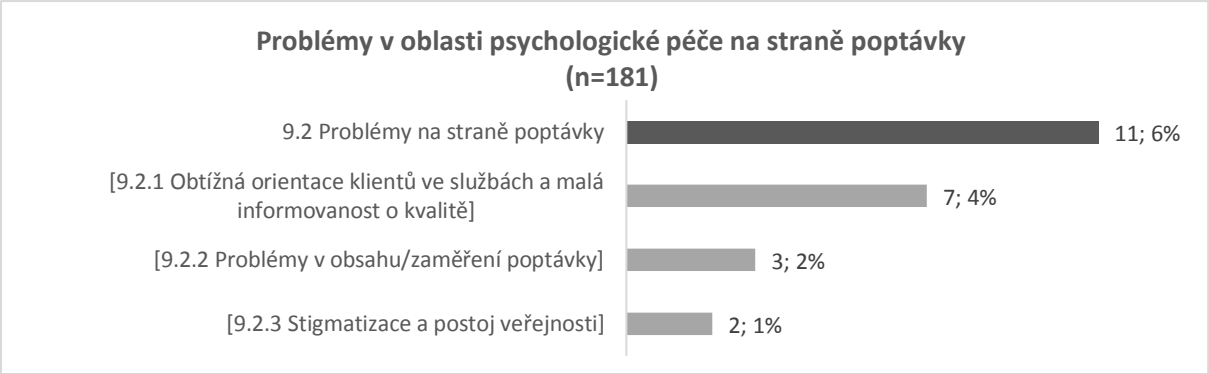

Odpovědi 17 (9 %) respondentů poukazovaly na **potřebu regulace v souvislosti s poskytováním psychologické péče**. Dle 12 (7 %) respondentů je problematické vymezení kvalifikace v této oblasti, ať už jde o kvalifikaci psychologů, či problém s poskytováním psychologické péče nepsychology. 6 (3 %) respondentů je názoru, že vymezení psychoterapie je nedostačující. 4 (3 %) respondenti konstatovali, že je zde potřeba zákonná úprava.

Graf 27: Potřeba regulace v oblasti psychologické péče – četnost výskytu v kategoriích

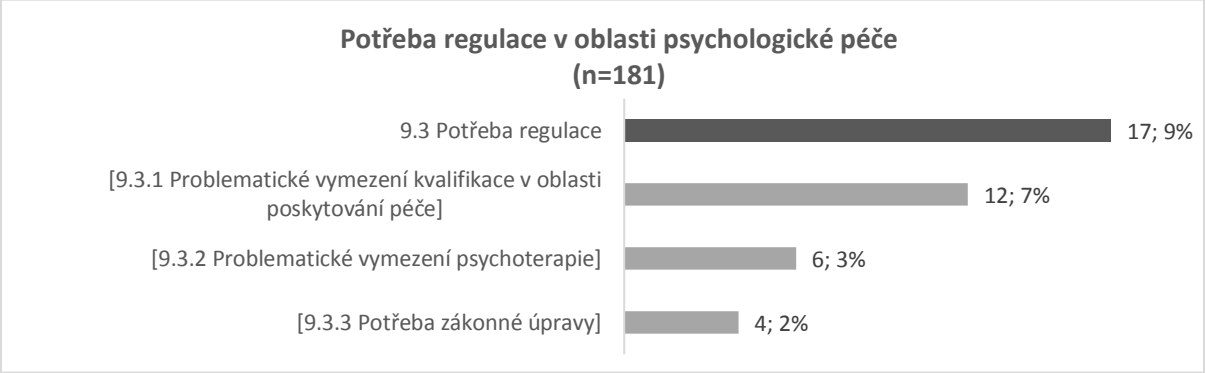

3.10 Problémoví klienti

Ukázky výroků

- *Byli, jsou a budou vždy a všude. Je třeba být na ně dobře připraven, včas je odhalit a přizpůsobit svou strategii jednání s nimi. Čestné jednání a stanovení pravidel může pomoci při prevenci potíží.* (psycholožka, s praxí v oboru 10-19 let, psycholog v oblasti sociálních služeb)
- *Problémoví klienti byli, jsou a budou. Neznám však lepší cestu, než je supervize.* (psycholog, s praxí v oboru 1-4 let, psycholog bezpečnostního/ozbrojeného sboru)
- *Psychologové taktéž nejsou nijak chráněni proti problémovým klientům, jedním z problémů je právě absence standardů, na které by se psycholog ve věci zvoleného postupu s klientem mohl odvolat. Zároveň případné pochybení psychologa řeší např. jeho zaměstnavatel, který nemusí nutně disponovat psychologickým vzděláním, a tudíž není kompetentní k posouzení dané věci.* (psycholožka, s praxí v oboru 5-9 let, psycholog bezpečnostního/ozbrojeného sboru)
- *Zde je největší problém nedostatek supervize a podpory kolegů. Dost psychologů pracuje v organizaci samo.* (psycholožka, s praxí v oboru do 1 roku, klinický psycholog/psycholog ve zdravotnictví)

Počet vyjádření

- Nevyjádřilo se 93 (51 %)
- Nelze kategorizovat 8 (4 %)
- Kategorizováno odpovědí **80 (44 %)**

Zhodnocení oblasti problémových klientů

- Nesetkává se s tím nebo zde nevnímá problém 12 (7 %)
- Setkává se s problémovými klienty 68 (38 %)

Problémy v oblasti problémových klientů

14 (8 %) **vymezilo, koho vnímají za problémové klienty**. Šlo například o klienty nemotivované a nespolupracující, nebo o klienty bez dostatečného náhledu (8 respondentů). K dalším projevům problémových klientů patří stěžovatelství, kverulování a tendence manipulovat psychologem (5 respondentů). S problémy se setkávají např. u osob závislých (8 respondentů), klientů s poruchami osobnosti (5 respondentů), různými maladaptivními vzorci chování (4 respondenti) či odsouzených (4 respondenti). Setkávají se však s problémy u dalších skupin napříč populací, ať už jde například o studenty nebo manažery.

Dalších 27 (15 %) respondentů se vyjádřilo **k problémům, se kterými se potýkají**. 12 (7 %) respondentů uvedlo, že je potřeba sdílet informace s kolegy, konzultovat konkrétní případy a řešit je v rámci supervize. 9 (5 %) uvedlo další vodítka pro práci s těmito klienty, např. přizpůsobení strategie potřebám konkrétního klienta a poskytnout individuální přístup, oproštění se od případných předsudků, ale také nastavení kritérií a metodik pro další práci s těmito klienty, vč. možnosti ukončení spolupráce, a proškolení psychologů. Dle 8 (4 %) respondentů chybí v těchto případech ochrana psychologa.

Na potřebu vzdělávání psychologů, vč. potřeby supervize, poukázalo celkem 8 respondentů, na potřebu regulace (pravidel, metodik apod..) 5 respondentů.

Graf 28: Problémy s problémovými klienty – četnost výskytu v kategoriích

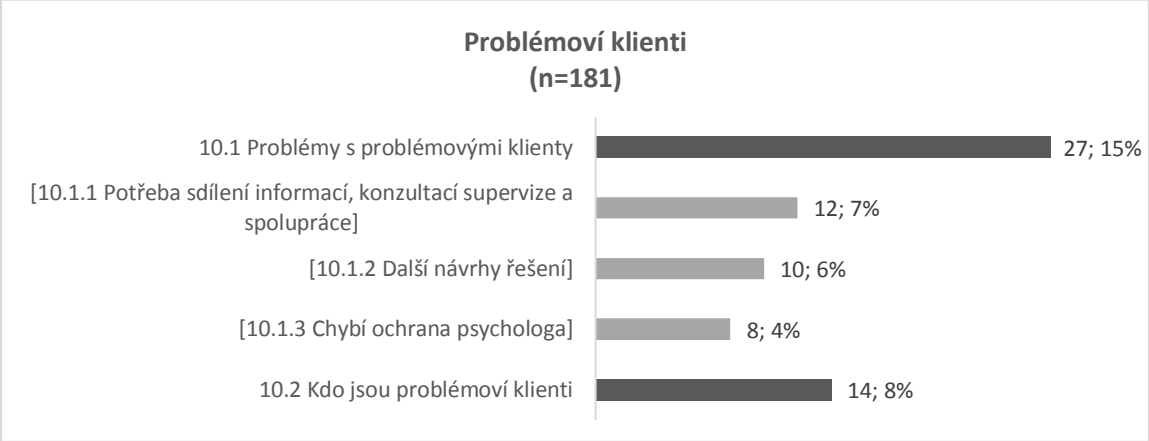

3.11 SPOLUPRÁCE

Ukázky výroků

- *Vždy záleží na konkrétním odborníkovi.* (psycholožka, s praxí v oboru 1-4 roky, klinický psycholog/psycholog ve zdravotnictví)
- *Velmi dobrá. V posledních letech vnímám stále zlepšující se mezioborovou spolupráci, včetně přístupu odb. lékařů/psychiatrů, ale i soc. pracovníků (včetně OSPOD), soudců atp.* (psycholožka, s praxí v oboru 20 a více let, psycholog v oblasti školství, psycholog v oblasti sociálních služeb, poradenský psycholog/terapeut)
- *Spolupráce je v klinické psychologii špatná, dost často nemá psycholog respekt ani od lékařů, ani od sester...psycholog jako "animátor" pacientů.* (psycholožka, s praxí v oboru 1-4 roky, klinický psycholog/psycholog ve zdravotnictví)
- *V soukromé sféře je spolupráce s kolegy dost ovlivněna vzájemnou konkurencí. V ostatních případech záleží na vzájemných vztazích.* (psycholog, s praxí v oboru 20 a více let, psycholog bezpečnostního/ozbrojeného sboru, vědecký/akademický pracovník, poradenský psycholog/terapeut)
- *Obecně mám pocit, že spolu organizace málo spolupracují a to zejména napříč různými odvětvími - stále vnímám jako velmi nedostatečnou úroveň case-managementu v případech, kdy klient spolupracuje s více organizacemi. Bylo by fajn, kdyby organizace více spolupracovaly a to i napříč sektory (např. sociální se zdravotním apod.).* (psycholožka, s praxí v oboru 1-4 roky, psycholog v oblasti sociálních služeb)
- *Velmi dobrá zkušenost se spoluprací s psychology ze stejných i jiných institucí, horší zkušenost s jednotlivci z řad zdravotnického personálu (krizová centra, psychiatrická odd., praktičtí lékaři).* (psycholožka, s praxí v oboru 1-4 roky, psycholog v oblasti sociálních služeb, psycholog bezpečnostního/ozbrojeného sboru, poradenský psycholog/terapeut)

Počet vyjádření

- Nevyjádřilo se 64 (35 %)
- Nelze kategorizovat 11 (6 %)
- Kategorizováno odpovědí **106 (59 %)**

Zhodnocení oblasti spolupráce

- Dobrá spolupráce, nevnímá v této oblasti problém 60 (33 %)
- Nedostačující spolupráce nebo dílčí problémy v této oblasti 65 (36 %)
- (z toho 19 respondentů uvedlo, že spolupráce je dobrá, avšak s dílčími problémy)

Problémy v oblasti spolupráce

Téma spolupráce jsme dle výpovědí respondentů rozdělili do dvou hlavních témat. Prvním z nich je **oborová spolupráce**. 16 (9 %) respondentů výslovně uvedlo, že jsou **spokojeni** se spoluprací s dalšími psychology či oborovými institucemi. 27 (15 %) respondentů uvedlo, že zde vnímají **zásadní či dílčí problémy**. K těm řadí <u>horší provázanost psychologů a jednotlivých služeb a potřebu společné základny, která by psychology spojovala</u> (12 respondentů, 7 %). Může jít například o potřebu institucionálního

zastřešení psychologů či existenci platformy pro sdílení informací. Dle některých respondentů jde také o menší zájem některých psychologů či institucí spolupracovat (6 respondentů, 3 %). Další pak vnímají jako inhibitor možné spolupráce konkurenční boj a rivalitu (6 respondentů, 3 %).

Graf 29: Oborová spolupráce – četnost výskytu v kategoriích

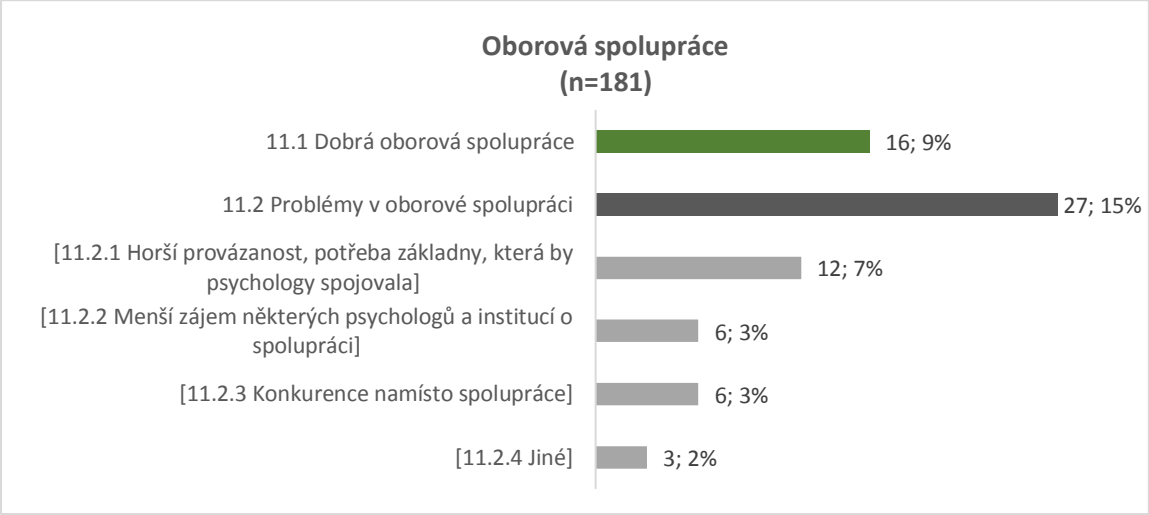

Druhým tématem je **mezioborová spolupráce**. 13 (7 %) respondentů uvedlo, že jsou v této oblasti **spokojeni**, 25 (14 %) vnímá jisté **problémy**. Nejčastěji respondenti (14 z nich, 8 %) odkazovali na nejrůznější potíže ve spolupráci v rezortu zdravotnictví. Ať už jde o komunikační problémy s lékaři či jiným zdravotnickým personálem, či např. nedostatek některých specialistů, s nimiž by bylo potřeba spolupracovat. Na obtíže v dalších oblastech a rezortech poukázalo 7 (4 %) respondentů. 4 (2 %) respondenti pak uvedli, že je dle jejich názoru nedostačující spolupráce s či mezi různými institucemi a organizacemi.

Graf 30: Mezioborová spolupráce – četnost výskytu v kategoriích

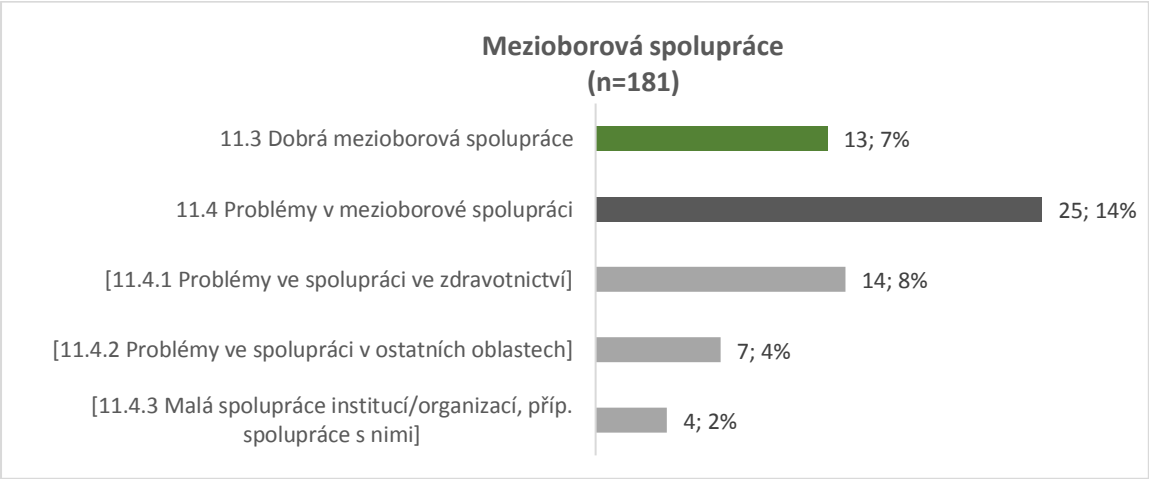

4 SOUHRNNÉ PŘEHLEDY

Zatímco v předešlé kapitole 3 jsme představili výsledky týkající se jednotlivých oblastí psychologické praxe tak, jak se k nim naši respondenti vyjadřovali, v této kapitole uvádíme výsledky souhrnné, tj. výsledky napříč těmito oblastmi. I zde, stejně jako v předešlé kapitole, doplňujeme text grafy obsahujícími absolutní (počty respondentů, kteří uvedli výrok) a relativní četnosti (podíl respondentů z jejich celkového počtu, tj. 181).

4.1 CELKOVÉ ZHODNOCENÍ NAPŘÍČ JEDNOTLIVÝMI OBLASTMI PRAXE

Následující graf nám poskytuje informaci o tom, jak celkově hodnotili naši respondenti jednotlivé oblasti psychologické praxe. Ve většině případů udávali, že jsou buď spokojeni s danou oblastí a vnímají aktuální stav dané problematiky jako dobrý (vyznačeno v grafu zeleně), nebo spokojeni nejsou a vnímají zde určité problémy (červeně). Někteří z respondentů u 3 oblastí (další vzdělávání, věda a výzkum a spolupráce) vyjádřili, že jsou sice spokojeni, ale zároveň zde uvedli dílčí problémy (vyznačeno v grafu žlutě).

Graf 31: Celkové zhodnocení jednotlivých oblastí psychologické praxe

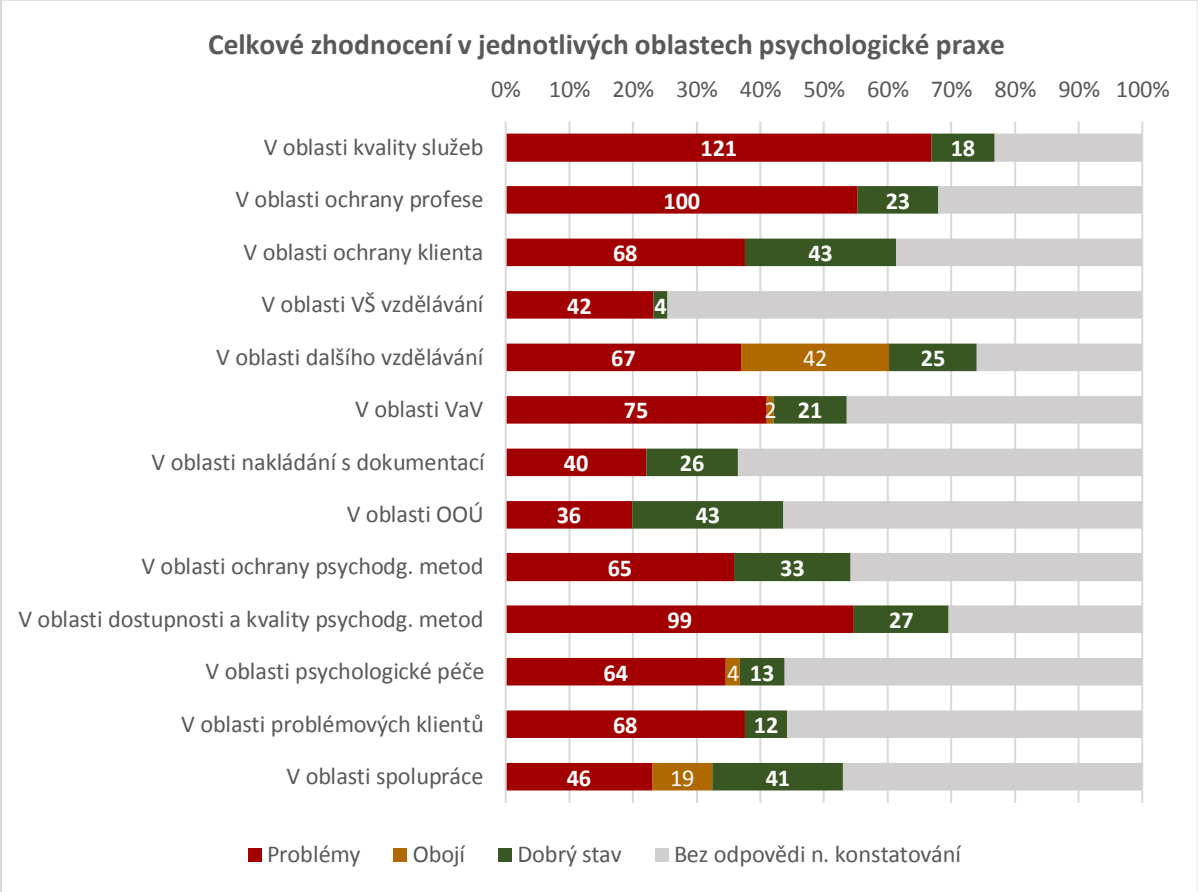

Nejčastěji (121, tj. 67 %) uváděli respondenti problémy v oblasti kvality služeb. Lze uvažovat, že jde o oblast prostupující většinou ostatních témat, kterými se v této zprávě zabýváme. Není tedy překvapující, že právě k problémům v této oblasti se naši respondenti hojně vyjadřovali. Více než polovina respondentů dále poukazovala na problémy v oblasti ochrany profese (100, tj. 55 %), v oblasti dostupnosti a kvality psychologických metod (99, tj. 55 %) a v oblasti dalšího vzdělávání (99, tj. 55 %). Pátou „nejpalčivější“ oblastí je oblast vědy, výzkumu a publikační činnosti. Na problémy v ní poukázalo 77 respondentů (tj. 43 %). O něco menší počet respondentů trápí problémy týkající se klientů, resp. jejich ochrany či práce s tzv. problémovými klienty (v obou oblastech 68, tj. 38 %). Zároveň 43 (tj. 24 %) respondentů uvedlo, že ochrana klientů je na dobré úrovni. Mnozí z nich uváděli, že dělají vše proto, aby jejich klienti byli dostatečně chráněni. Je tedy možné, že oproti výše jmenovaným oblastem jsou zde častěji názoru, že mají dostatek nástrojů na to, aby sami eliminovali případná rizika a předešli případným problémům, alespoň ve vztahu ke svým vlastním klientům. Nejméně pak uváděli respondenti problémy v oblasti ochrany osobních údajů (36, tj. 20 %) a nakládání s psychologickou

dokumentací (40, tj. 22 %). Tyto dvě oblasti spolu zároveň úzce souvisí. Už proto, že psychologická dokumentace obsahuje množství osobních údajů.

4.2 TOP 10 ANEB TÉMATA, CO NÁS NEJVÍC „PÁLÍ“

Dále se podíváme podrobněji na to, co nás psychology nejvíce „pálí“. Níže uvádíme přehled kategorií obsahující nejčastější výroky našich respondentů.

Graf níže ukazuje nejčetnější kategorie vztahující se k jednotlivým problémům v psychologické praxi. 4 z těchto 10 kategorií se týkají vzdělávání psychologů, z toho 1 vzdělávání v rámci VŠ a 3 dalšího vzdělávání.

Graf 32: TOP 10 kategorií (bez ohledu na jejich další členění)

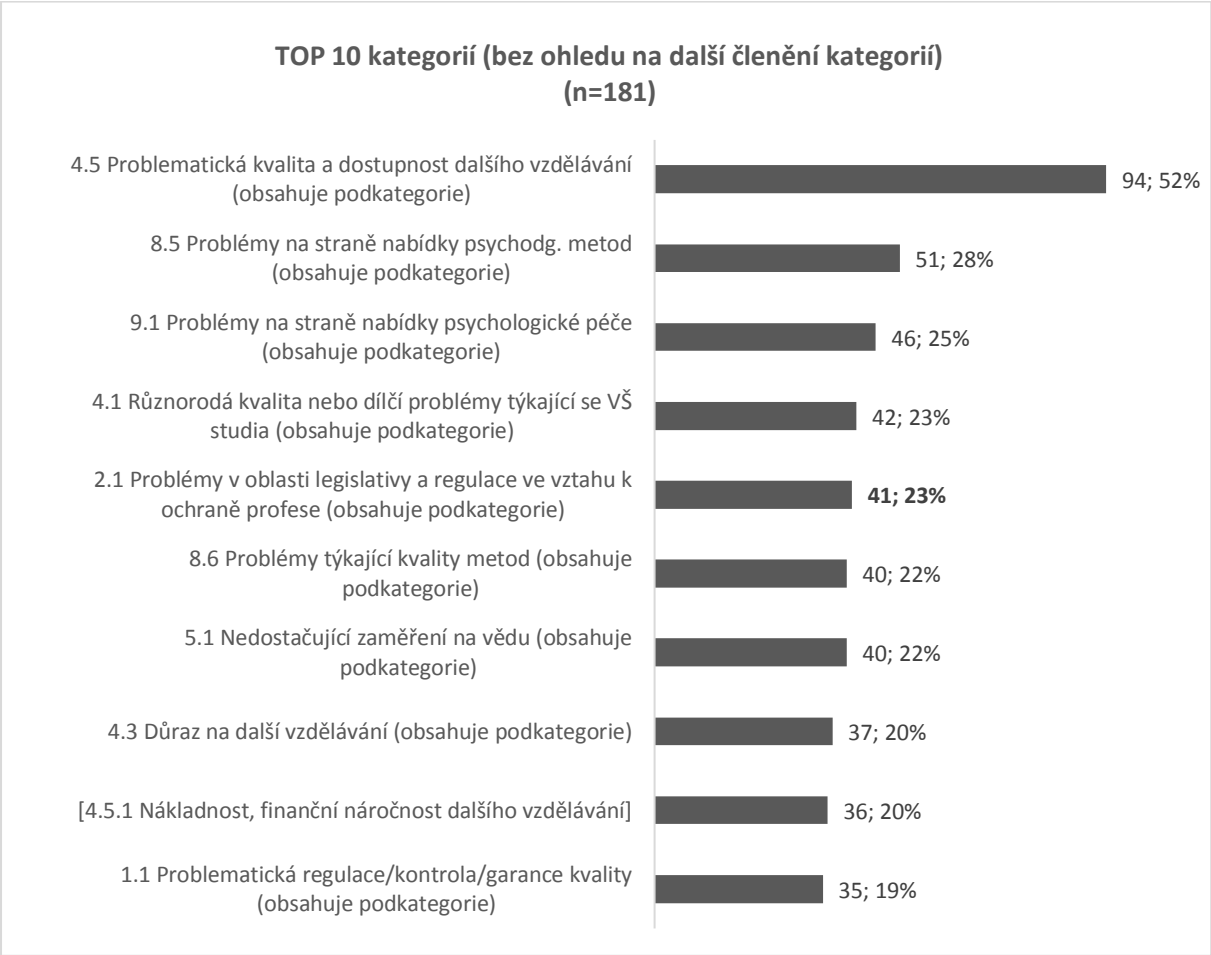

Vzhledem k tomu, že některé z výše uvedených kategorií jsou obsáhlé a člení se do více podkategorií, předkládáme níže i graf zahrnující pouze kategorie 1. řádu, tj. takové, které neobsahují žádné další podkategorie. 4 z níže uvedených kategorií se týkají používání psychodiagnostických metod, z toho 1 ochrany metod (únik metod a informací o nich mezi nepsychology) a 3 kvality a dostupnosti metod (finanční náročnost pořízení metod, problematická kvalita metod z hlediska norem a standardizací, nedostačují nabídka/dostupnost metod na trhu). 3 kategorie se dále týkají kvality psychologických služeb (závislost kvality služeb na poskytovateli, problémy s postupy a standardy, nedostatečná kapacita psychologů pro klienty) a 2 dalšího vzdělávání psychologů (finanční náročnost dalšího vzdělávání, nízká či různorodá kvalita a užitečnost vzdělávacích akcí).

Graf 33: TOP 10 kategorií (pouze dále nečleněné kategorie)

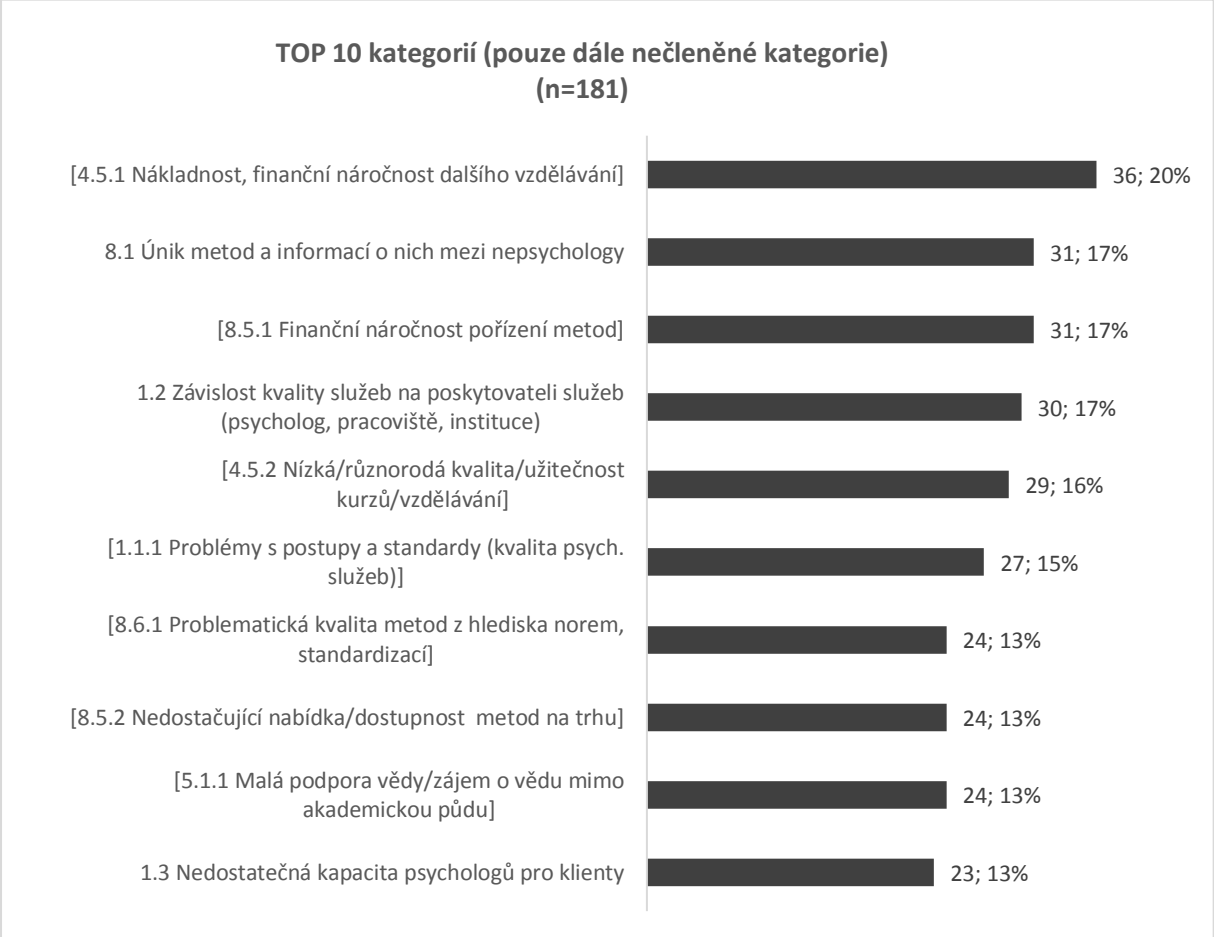

4.3 VZDĚLÁVÁNÍ PSYCHOLOGŮ NAPŘÍČ JEDNOTLIVÝMI OBLASTMI

Uvedli jsme, že některá témata se hojně objevovala napříč jednotlivými oblastmi. Nejčastěji šlo o téma vzdělávání, které se objevovalo téměř u všech z nich. Níže předkládáme graf zahrnující počty respondentů, kteří svými výroky směřovali k potřebě vzdělávání psychologů a stanovení základních kvalifikačních standardů, mj. i v souvislosti s tím, že psychologické služby nabízejí často i nepsychologové. Celkem se k tomuto tématu vyjádřilo (napříč různými oblastmi) 81 (45 %) respondentů. V případě, že se některý respondent vyjádřil v podobném smyslu u více oblastí, je v celkovém počtu 81 respondentů započítán pouze jedenkrát. Jde tedy skutečně o počet osob.

Graf 34:Vzdělávání psychologů napříč jednotlivými oblastmi průzkumu

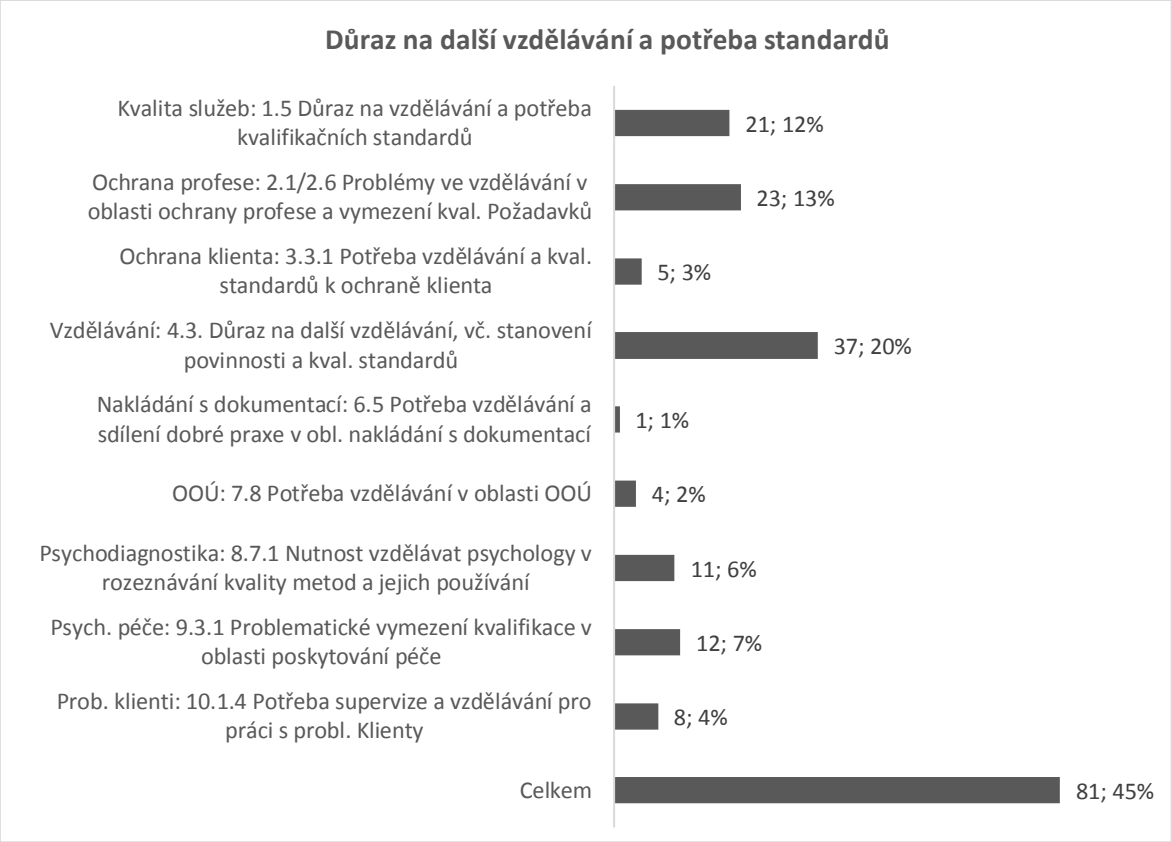

4.4 REGULACE – ANO ČI NE?

Potřeba regulace (bez ohledu na závaznost)

Níže jsou zatím uvedeny souhrnné výsledky ze všech oblastí psychologické praxe, týkající se potřeby nějaké regulace stávajícího stavu. Jsou zde zahrnuty výroky vyjadřující potřebu stanovení postupů, pravidel, metodik, ale i potřebu závazných pravidel, legislativní úpravy či vytvoření psychologické komory.

Celkem v rámci uvedených témat poukázalo na problémy spojené s absencí jakékoli regulace 109 respondentů, tedy více než polovina z nich.

Graf 35: Potřeba regulace (bez ohledu na požadavek závaznosti) – počet a podíl respondentů

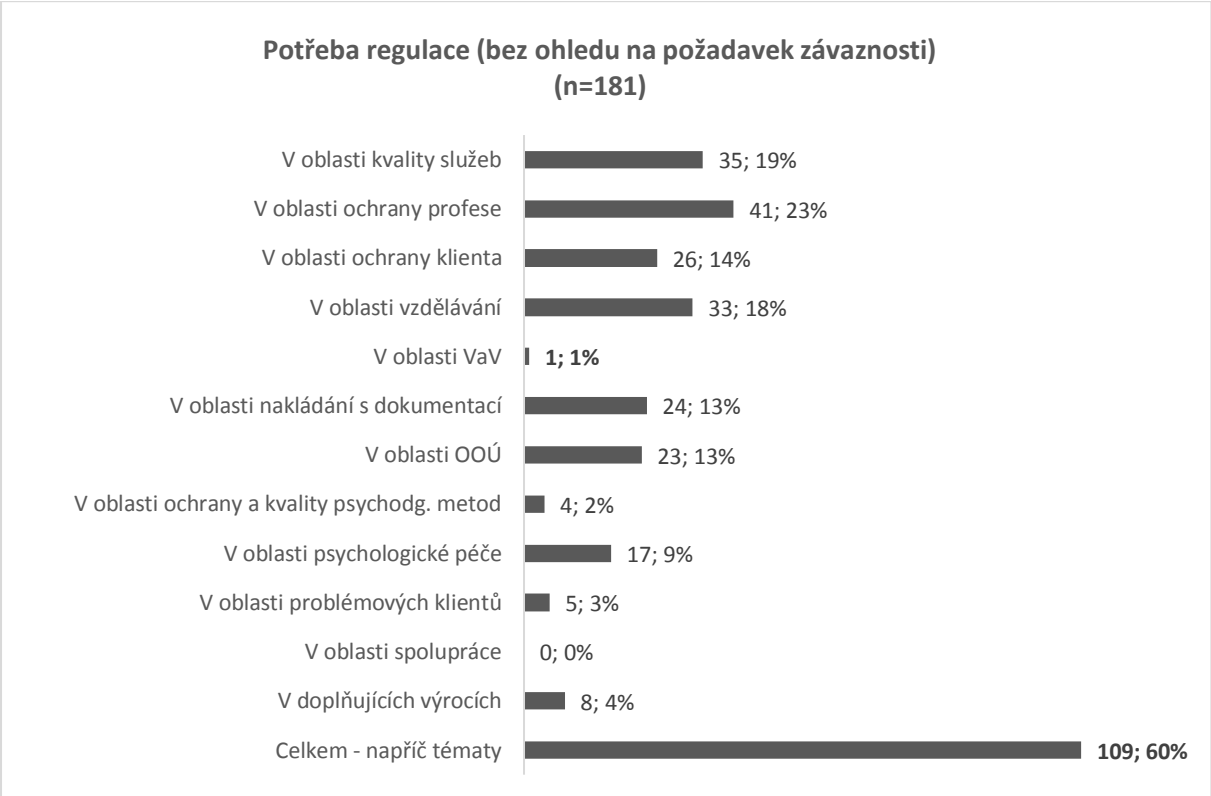

Kdo to říká?

Níže v tabulce je přehled respondentů dle různých kritérií, kteří uvedli výrok směřující k potřebě regulace vs. těch, kteří tak neuvedli. % jsou počítána v řádcích, zjistíme tak např., že z dopravních psychologů jich 80 % poukázalo na potřebu regulace (bez ohledu na to, zda by měla být závazná) a 20 % tak neučinilo. Můžeme také vidět, že zastánci regulace jsou napříč všemi níže uvedenými skupinami, nelze tedy říci, že jde o názor jedné úzce zaměřené skupiny. Psychology bezpečnostních/ozbrojených sborů otázka regulace trápí nejméně, naopak ve vyšší míře zajímá např. dopravní, klinické nebo školní psychology.

	Regulace			
	S výrokem		Bez výroku	
Respondentů	109	60%	72	40%
Věk (prům+ktg.)	40,7		38,8	
neuvedl(a)	2	50%	2	50%
20 - 29 let	21	45%	26	55%
30 - 39 let	40	69%	18	31%
40 - 49 let	21	66%	11	34%
50 - 59 let	8	57%	6	43%
60 - 69 let	14	67%	7	33%
70 a více let	3	60%	2	40%
Pohlaví				
Muž	36	56%	28	44%
Žena	73	62%	44	38%
Délka praxe				
0 roků	1	17%	5	83%
do 1 roku	10	56%	8	44%
1 - 4 roky	23	53%	20	47%
5 - 9 let	25	71%	10	29%
10 - 19 let	21	62%	13	38%
20 a více let	28	64%	16	36%
Oblast praxe				
1. Klinický psycholog nebo psycholog ve zdravotnictví dle zákona č. 96/2004 Sb.	31	69%	14	31%
2. Psycholog v oblasti školství dle zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, např. školní psycholog, psycholog PPP, SPC nebo SVP vykonávající činnosti dle zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon, psychologové vykonávající činnosti dle zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních	24	71%	10	29%
3. Psycholog v oblasti sociálních služeb vykonávající činnosti dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách	14	70%	6	30%
4. Dopravní psycholog akreditovaný dle zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích	16	80%	4	20%
5. Psycholog bezpečnostního/ozbrojeného sboru (např. psycholog PČR, VS ČR, HZS ČR, CS ČR, AČR aj.)	17	41%	24	59%
6. Psycholog akreditovaný k oprávnění zjišťovat psychickou způsobilost pracovníků dle zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy	3	100%	0	0%
7. Soudní znalec v oboru psychologie	9	60%	6	40%
8. Vědecký/akademický pracovník v oboru psychologie	24	62%	15	38%
9. Poradenský psycholog, psychoterapeut v soukromé sféře	33	66%	17	34%
10. Personální/podnikový psycholog v soukromé sféře	14	58%	10	42%
11. Psycholog jiný v soukromé sféře	6	67%	3	33%
12. Bez praxe v oboru psychologie	0	0%	6	100%

pozn. = počítána v řádcích

Tabulka 5: Popis vzorku dle uvedení výroku požadujícího regulaci

Potřeba závazné regulace

Oproti předešlému přehledu, zde jsou již zahrnuty pouze takové výroky, které jasně ukazují na požadavek závazné a vymahatelné regulace. Jsou zde zahrnuty výroky vyjadřující potřebu či absenci komory či jiného orgánu, který by garantoval kvalitu, definoval standardy, kontroloval dodržování povinností apod. Dále výroky ukazující na absenci standardů, potřebu stanovení povinností, závazných pravidel a jejich vymahatelnosti.

V rámci všech předložených oblastí poukázalo na potřebu závazné regulace 61 respondentů, tedy třetina všech účastníků tohoto průzkumu.

Graf 36: Potřeba závazné regulace – počet a podíl respondentů

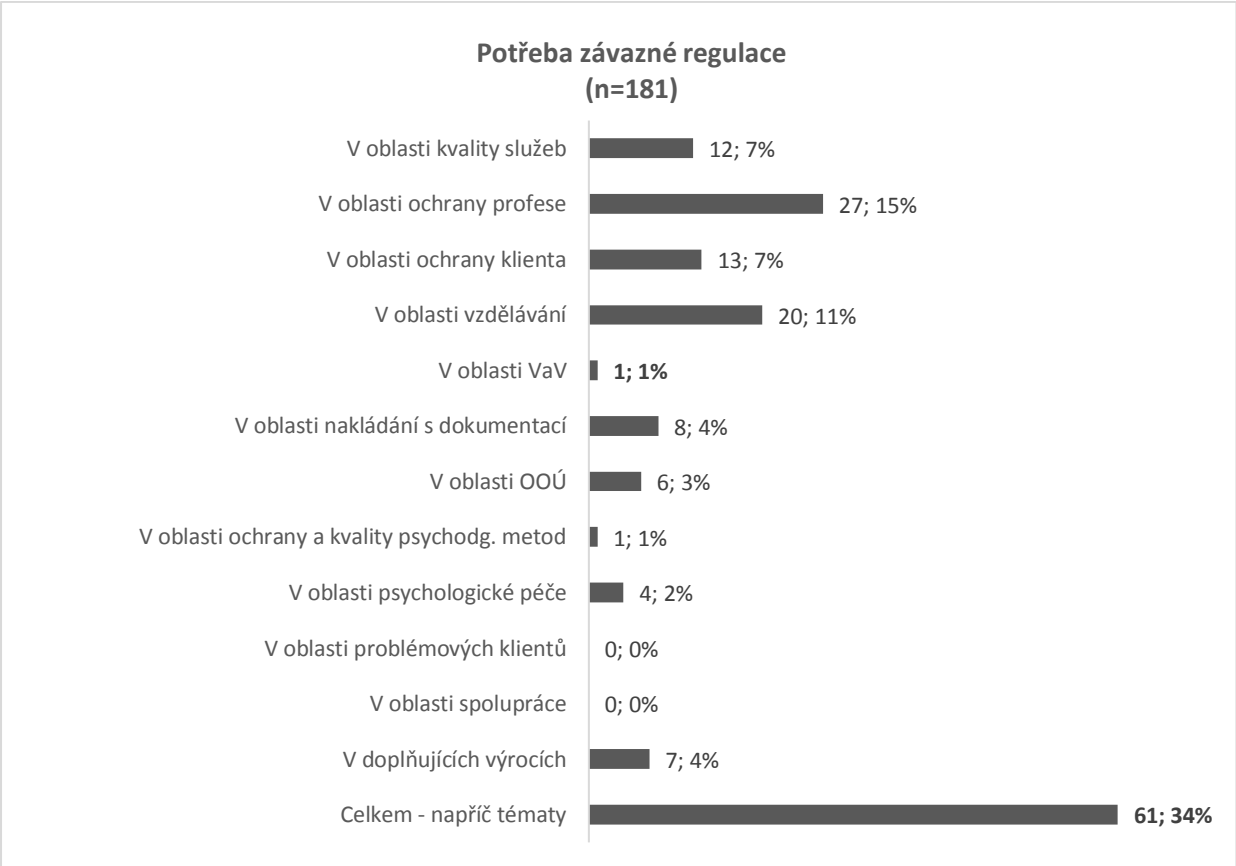

Doplňme ještě, že požadavek na zřízení psychologické komory explicitně vyjádřilo (tj. použili i výraz „komora“) 21 (tj. 12 %) respondentů.

Kdo to říká?

Také u výroků týkajících se závazné regulace jsme se podívali na strukturu vzorku takto smýšlejících respondentů. I zde je patrné, že výroky týkající se závazné regulace se objevovaly u respondentů napříč různými věkovými kategoriemi, praxí i zaměřením. Nejčastěji potřebu závazné regulace vyjadřovali dopravní psychologové, dále kliničtí psychologové, vědečtí psychologové a poradenští psychologové a terapeuti působící v soukromé sféře.

Tabulka 6: Popis vzorku dle výroku požadujícího závaznou regulaci

	S výrokem		Bez výroku	
Respondentů	61	34%	120	66%
Věk (prům+ktg.)	41,4		39,1	
neuvedl(a)	2	50%	2	50%
20 - 29 let	9	19%	38	81%
30 - 39 let	25	43%	33	57%
40 - 49 let	11	34%	21	66%
50 - 59 let	5	36%	9	64%
60 - 69 let	6	29%	15	71%
70 a více let	3	60%	2	40%
Pohlaví				
Muž	23	36%	41	64%
Žena	38	32%	79	68%
Délka praxe				
0 roků	0	0%	6	100%
do 1 roku	5	28%	13	72%
1 - 4 roky	11	26%	32	74%
5 - 9 let	16	46%	19	54%
10 - 19 let	11	32%	23	68%
20 a více let	17	39%	27	61%
Oblast praxe				
1. Klinický psycholog nebo psycholog ve zdravotnictví dle zákona č. 96/2004 Sb.	20	44%	25	56%
2. Psycholog v oblasti školství dle zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, např. školní psycholog, psycholog PPP, SPC nebo SVP vykonávající činnosti dle zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon, psychologové vykonávající činnosti dle zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních	10	29%	24	71%
3. Psycholog v oblasti sociálních služeb vykonávající činnosti dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách	4	20%	16	80%
4. Dopravní psycholog akreditovaný dle zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích	12	60%	8	40%
5. Psycholog bezpečnostního/ozbrojeného sboru (např. psycholog PČR, VS ČR, HZS ČR, CS ČR, AČR aj.)	8	20%	33	80%
6. Psycholog akreditovaný k oprávnění zjišťovat psychickou způsobilost pracovníků dle zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy	2	67%	1	33%
7. Soudní znalec v oboru psychologie	4	27%	11	73%
8. Vědecký/akademický pracovník v oboru psychologie	16	41%	23	59%
9. Poradenský psycholog, psychoterapeut v soukromé sféře	20	40%	30	60%
10. Personální/podnikový psycholog v soukromé sféře	6	25%	18	75%
11. Psycholog jiný v soukromé sféře	2	22%	7	78%
12. Bez praxe v oboru psychologie	0	0%	6	100%

pozn. = % počítána v řádcích

Ukázky výroků

Na závěr této kapitoly nabízíme několik ukázek výroků:

- *Podle mého názoru by bylo potřeba udělat v profesi psychologa pořádek, zajistit ochranu profese psychologa, metod a především klientů. Absence legislativního rámce je podle mého názoru evidentní. Společenská prestiž i povědomí o profesi psychologa je podle mě nízké.* (psycholog, s praxí v oboru 20 a více let, dopravní psycholog)
- *Za tristní považuji, že nám psychologům do řemesla fušují mnohdy mimo obor vzdělání lidé, kteří si absolvují "víkendový seminář" a už se nazývají psychology, terapeuty apod., a my se nemůžeme bránit. Chybí jasné vymezení statusu psychologa i právní ochrana. Škoda, že neexistuje něco jako lékařská komora, jen psychologická.* (psycholožka, s praxí v oboru 5-9 let, klinický psycholog/psycholog ve zdravotnictví)
- *Pro další rozvoj oboru je potřebné zejména zajistit legislativní ukotvení psychologických služeb a jejich odbornou garanci psychologickou komorou. Tím se vytvoří legální podmínky pro kvalitu poskytovaných služeb i jejich ochranu.* (psycholog, s praxí v oboru 20 a více let, psycholog bezpečnostního/ozbrojeného sboru, vědecký/akademický pracovník, poradenský psycholog/terapeut)
- *Vážení páni kolegové - paní kolegyně, takových anket, či jim podobných, jsem vyplňovala již několik, bohužel, bezvýsledně. Stále přetrvává stará bolest - absence Psychologické komory, která by jaksi více-či méně zaštiťovala erudici a kvalitu výkonu práce psychologa - a příp. ujala jeho obhajoby, či žádala vysvětlení při konfliktu s klientem v rámci odvolání. A troufnu si také doufat, že by se konečně také ujednotila cenová hladina za psychologická vyšetření a zamezilo by se těžce dumpingovým cenám za nekvalitní práci a poskytnutí "papíru".* (psycholožka, s praxí v oboru 20 a více let, klinický psycholog, dopravní psycholog, soudní znalec, poradenský psycholog/terapeut, poradenský psycholog)
- *(…) i když jde pravděpodobně zase spíše o peníze - domnívám se, že postavení především kliniků by zvýšila komora - kdysi to bylo blízko, ale...* (psycholog, s praxí v oboru 20 a více let, klinický psycholog/psycholog ve zdravotnictví, dopravní psycholog, poradenský psycholog)
- *(…) doufám, že se jednou povede ustanovit psychologickou komoru - je i ostuda, že nic takového zatím v ČR není* (psycholožka, s praxí v oboru 1-4 roky, klinický psycholog/psycholog ve zdravotnictví)

5 DISKUSE

V rámci tohoto průzkumu, jehož výsledky jsme představili v předešlých dvou kapitolách, se vyjádřilo 181 respondentů z řad absolventů či studentů psychologie k aktuálním problémům v různých oblastech psychologické praxe. Vyjadřovali se k jednotlivým oblastem předloženým v dotazníku, konkrétně ke kvalitě psychologických služeb, ochraně profese i ochraně klienta, oblasti vzdělávání psychologů či vědy a výzkumu, k ochraně osobních údajů a nakládání s psychologickou dokumentací, k problémům v psychodiagnostice a poskytování psychologické péče, otázce tzv. problémových klientů i spolupráci s dalšími odborníky z obou i mimo něj. Nejvíce respondentů se vyjádřilo k problémům týkajícím se kvality psychologických služeb, oblasti ochrany profese a oblasti vzdělávání psychologů. Obecně však lze konstatovat, že poukazovali na nejrůznější problémy ve všech předložených oblastech. Níže se dotkneme nejčastěji zmiňovaných problémů.

Kvalita psychologických služeb samozřejmě není fakticky samostatnou oblastí psychologické praxe. Zde nám šlo spíše o poskytnutí obecnějšího rámce k zamyšlení nad psychologickými službami. Toto téma bylo zařazeno jako první a je možné, že právě zde uváděli mnozí respondenti ty problémy, které vnímají jako zásadní. Nejčastěji uváděli různé výroky ukazující na problémy týkající se regulace, kontroly či garance kvality. Někteří popsali problematické postupy, s nimiž se setkali, či poukazovali na absenci jasných a případně vymahatelných standardů. Důsledkem absence základní regulace může být různorodá kvalita poskytovaných služeb, která je dle některých respondentů závislá na konkrétním poskytovali služeb, na jeho vůli se dále vzdělávat a řídit se základními etickými pravidly (bez ohledu na to, zda je členem některé z profesních organizací či ne). Nejde však pouze o „pravidla“ pro psychology a důraz na jejich další vzdělávání. Problémem je i skutečnost, že se setkáváme s poskytováním psychologických služeb osobami, které k tomu nemají žádnou kvalifikaci. Přitom poskytování nekvalitních/neodborných služeb může zásadně poškodit klienty i samotné psychology a jejich profesi (podrobnější výsledky týkající se kvality psychologických služeb jsou uvedeny v kapitole 3.1 Kvalita psychologických služeb).

I ve vztahu k **ochraně klienta** zmiňovali respondenti v tomto průzkumu zejména problémy v oblasti legislativy a regulace a uváděli, že ochrana klienta je závislá na profesní způsobilosti psychologa a dodržování etických norem. Ke zvýšení ochrany klienta by dle nich také přispěla možnost lepší orientace v kvalitě poskytovaných služeb - např. zvýšení informovanosti o kvalifikačních požadavcích pro výkon profese či o (ne)psychologických metodách a možnostech využití služeb (podrobnější výsledky týkající se ochrany klienta jsou uvedeny v kapitole 3.3 Ochrana klienta).

Na základě výše uvedeného můžeme uvažovat o odbornosti psychologa a dodržování etických principů jako o základních pilířích kvality psychologických služeb. Přičemž samotná odbornost bývá jedním ze základních požadavků etických kodexů (např. EFPA, 2010; ČMPS, 2017). Právě etické principy v nich shrnuté směřují především k zvýšení ochrany klienta i ochrany profese.

Zde si dovolíme malou odbočku právě k etickým principům a k otázce, kterou na tomto místě považujeme za důležité zmínit. V čem je tedy problém, pokud máme **etické kodexy**, kterými se můžeme řídit? Etické kodexy jsou užitečné tím, že shrnují důležité etické principy našeho oboru a poskytují tak základní vodítka pro práci s klienty ve snaze jim pomoci a především je nepoškodit. Jejich účelem je chránit také psychologa a zvyšovat důvěryhodnost naší profese. Obvykle poskytují spíše obecnější vodítka, neobsahují tedy podrobně upravené postupy a standardy. V některých případech nás upozorňují i na související zákonnou úpravu či důležité otázky (např. Etický kodex profese

psychologa ČMPS, 2017). Etické kodexy tedy jednoznačně mohou být velmi užitečné. Tedy v čem je ten háček? Především, etické kodexy v České republice jsou vydávány profesními sdruženími, jakými jsou psychologické asociace. Jsou do jisté míry závazné pro členy těchto asociací, jimž v nejzávažnějších případech porušení etického kodexu hrozí vyloučení z asociace. Vyloučení z asociace samozřejmě nemá přímý vliv na možnost vykonávat dál profesi psychologa, může „pouze" ohrozit jeho pověst. A dále, ne všichni psychologové v České republice jsou sdruženi pod některou z asociací vydávající vlastní etický kodex. Je tedy na každém psychologovi, zda se chce některým etickým kodexem řídit, či nikoli.

Závazná mohou být pouze taková pravidla, jejichž závaznost vyplývá ze zákona. Jakkoli jsou tedy etické kodexy užitečné, jejich vymahatelnost je problematická. Zároveň ani závaznost etického kodexu pro určitý okruh osob (psychology) by bez další úpravy neřešila poskytování služeb nekvalifikovanými osobami. Jinými slovy, bez vymezení, co jsou psychologické služby a kdo a za jakých podmínek je může poskytovat, by zakotvení závaznosti etického kodexu v zákoně nebylo plně účinné.

Připomeňme ale také pro úplnost, že ochrana klienta, stejně jako ochrana práv a svobod každého člověka, je do značné míry zakotvena v současné právní úpravě – např. zákon č 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod zakotvuje zásadu respektování osobních práv a důstojnosti člověka; tato práva jsou podrobněji upravena v dalších předpisech, především v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v předpisech týkajících se ochrany osobních údajů[4]. Tím nechceme říci, že etický kodex by byl nadbytečný. Právní úprava a etické kodexy existují často paralelně vedle sebe. Nejde o totéž, ačkoli v některých bodech se překrývají a etické kodexy obvykle na legislativní rámec dané země v lecčems navazují. To, co zde chceme zmínit, je skutečnost, že bez ohledu na případnou nezávaznost etického kodexu pro určité skupiny psychologů či nepsychologů, určitá ochrana klientů vyplývá ze zákona a tedy je závazná pro všechny osoby. Otázkou tedy je, zda současnou právní úpravu považujeme jako dostačující pro ochranu našich klientů. Zda je problémem absence dostačující regulace, nebo zda případné řešení neleží spíše ve vzdělávání psychologů v této oblasti a zvyšování informovanosti klientů.

V oblasti **ochrany profese** v našem průzkumu respondenti opět nejčastěji poukazovali zejména na problémy týkající se regulace a legislativy. Především je dle nich nedostačující vymezení poskytovatele psychologických služeb. Chybí jim ochrana před zneužitím označení „psycholog" a vymezení základní požadované kvalifikace pro výkon psychologických služeb, případně jednotlivých specializací. Stejně jako u tématu kvality psychologických služeb a ve vztahu k ochraně klienta, i zde byli někteří respondenti názoru, že je potřeba řešit tyto problémy pomocí zákonné úpravy a vytvoření psychologické komory (podrobnější výsledky týkající se ochrany profese jsou uvedeny v kapitole 3.2 Ochrana profese).

Chceme-li chránit profesi, je nutné vymezit, co to vlastně profese je. Dle Pryzwansky a Wendt (1999, In. Lindsay a kol., 2010) charakterizují profesi tyto znaky: existuje formální profesní členská organizace, probíhá systematický výcvik, existuje souhrn vědomostí, jež je možnost určitým způsobem „vyznávat", k dispozici je etický kodex, regulace členů, kteří poskytují služby. Takové vymezení profese znamená, že osoby ji vykonávající jsou do jisté míry formálně organizovány a regulovány. Dle Lindsay a kol. (2010) je pak také potřeba mít na paměti, že psychologii kromě psychologů využívají i jiné profese, proto je nutné jasně určit definici psychologa, tedy to, kdo je kompetentní a pro koho platí daná regulace.

[4] Pozn.: V době realizace tohoto průzkumu upraveno v zákoně č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů; od 25. května 2018 vešlo v účinnost Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 – GDPR (General Data Protection Regulation)

Ochrana profese tedy mimo jiné úzce souvisí s definováním **kvalifikačních požadavků** pro profesi psychologa, případně pro jednotlivé specializace. Potřeba vzdělávání psychologů a kvalifikačních standardů se objevovala ve výpovědích respondentů napříč jednotlivými oblastmi tohoto průzkumu (viz kapitola 4.3 Vzdělávání psychologů napříč jednotlivými oblastmi). Dále v oblasti vzdělávání uváděli problémy týkající se kvality a dostupnosti dalšího vzdělávání (tedy vzdělávání mimo VŠ programy) či časové a finanční nákladnosti. Mnozí by uvítali větší podporu ze strany zaměstnavatelů, především finanční podporu a uvolňování na vzdělávání. Zde nemůžeme opomenout úvahu o některých možných souvislostech, které jsme již uvedli v kapitole 3.4 Vzdělávání psychologů obsahující podrobnější výsledky týkající se oblasti vzdělávání. Je možné, že malý zájem a podpora ze strany některých zaměstnavatelů může souviset právě s absencí závazných kvalifikačních požadavků, především požadavků na průběžné vzdělávání psychologů. Zaměstnavatel díky ní totiž může nabývat přesvědčení, že není nezbytné, aby psycholog, který jednou splnil kvalifikační požadavky vystudováním VŠ, absentoval v práci z důvodu dalšího vzdělávání. Případnou finanční spoluúčast pak může vnímat jako benefit, resp. určitý nadstandard, který poskytuje svému zaměstnanci. Dodáváme, že ve vlastní praxi jsme se nejednou setkali s názorem laické veřejnosti, že kdo vystudoval psychologii, je tím automaticky kompetentní pro vykonávání více méně všech psychologických činností a používání psychologických metod bez dalšího proškolení.

Z jiného úhlu pohledu můžeme na ochranu profese nahlížet také z hlediska ochrany psychologických postupů a metod, k nimž patří i **metody psychodiagnostické**. Naši respondenti upozorňovali na to, že se setkávají s únikem metod a informací o nich mezi nepsychology. Kvalita dílčích psychologických služeb pak souvisí mimo jiné s dostatkem kvalitních metod na trhu a jejich (např. finanční) dostupností. S tím je spojena i otázka vývoje a garance kvality psychodiagnostických metod (podrobné výsledky týkající se psychodiagnostických metod uvádíme v kapitole 3.8 Ochrana, dostupnost a kvalita psychodiagnostických metod).

Jak vyplývá z výše uvedeného, dalším z témat, které se v rámci odpovědí našich respondentů objevovala napříč různými oblastmi psychologické praxe je **otázka regulace poskytování psychologických služeb** v České republice a nedostačující právní vymezení této problematiky (podrobněji viz kapitola 4.4 Regulace – ano či ne?). Kromě výše uvedených oblastí se respondenti vyjadřovali také k regulaci týkající se ochrany osobních údajů. Někteří stávající úpravu považují za dostatečnou, jiní ne. Připomeňme zde ale, že od května 2018 dochází k legislativní změně v důsledku GDPR[5]. Na problém se stávající úpravou poukazují respondenti také v oblasti nakládání s psychologickou dokumentací a v oblasti psychologické péče.

Souhlasíme, že v současné době postrádáme v České republice dostačující právní úpravu poskytování psychologických služeb. Neexistuje komplexní zákonná úprava, která by obecně vymezovala, **co je psychologickými službami a kdo a za jakých podmínek je může poskytovat**. Absence závazných pravidel zaměřených na kvalitu psychologických služeb a profesionální a etický přístup při jejich poskytování vedla již v minulosti opakovaně ke snahám vytvořit profesní komoru, která by sdružovala všechny psychology v České republice a vytvářela podmínky pro zkvalitnění těchto služeb. Záměr zahrnoval vytvoření zákona, který bude tuto problematiku upravovat. V 90. letech byly projednávány návrhy zákona ČNR o psychologické činnosti a Psychologické komoře ČR:

[5] Pozn.: Od 25. května 2018 je účinné Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 – GDPR (General Data Protection Regulation)

- Návrh poslanců ČNR Andreje Gjuriče, Jiřího Payna a Jiřího Vlacha na projednání zásad zákona ČNR o psychologické činnosti a České psychologické komoře (tisk 568/1992)[6]
- Návrh zákona České národní rady o psychologické činnosti a Psychologické komoře České republiky (tisk 28/1992) [7] – V usnesení Vlády ČR ze dne 7. října 1992 č. 582 k návrhu zákona ČNR o psychologické činnosti a Psychologické komoře ČR (tisk ČNR č. 28)[8] je vysloven nesouhlas s tímto návrhem s odůvodněním, že ke vzniku sdružení psychologů lze využít obecných předpisů o sdružování občanů.
- Návrh poslanců A. Gjuriče a J. Payna na vydání zákona ČNR o psychologické činnosti a Psychologické komoře České republiky (tisk 16/1993)[9] – 1994 byl návrh vzat zpět[10].

V roce 1995 vznikla Unie psychologických asociací České republiky (Unie PA)[11] jako zájmové sdružení právnických osob - psychologických asociací a Českomoravské psychologické společnosti (ČMPS). Jejími cíli jsou reprezentace, obhajování zájmů a koordinace činnosti psychologů sdružených ve společnostech (asociacích) dle jednotlivých psychologických specializací, ochrana veřejnosti před škodami, které mohou v oblasti praktické aplikace psychologie způsobit nekvalifikovaní či nekompetentní jedinci nebo organizace, a také příprava podkladů pro případné prosazení zákona o psychologické činnosti a psychologické komoře.

Unie PA se ve spolupráci s ČMPS a dalšími profesními asociacemi od roku 2010 snažila o prosazení nového znění návrhu zákona v provázanosti s etickým kodexem EFPA a s ohledem na evropské kvalifikační standardy EuroPsy. V roce 2014 se podařilo získat připomínky k tomuto návrhu od široké odborné veřejnosti, zejména od zástupců jednotlivých profesních asociací, ale i od odborníků mimo tyto asociace. Ve stejném roce jsme zaznamenali také iniciativu českých studentů psychologie, v rámci které vytvořili petici[12] s výzvou k vytvoření jednotné psychologické komory v ČR. Petici podepsalo přes 292 osob. Podporu této iniciativě kromě UPA ČR vyslovily také jednotlivé asociace např. Česká asociace psychologů práce (ČAPPO)[13], Asociace dopravních psychologů[14] či ČMPS[15]. Dne 26. 11. 2015 pak byla vytvořena Legislativní komise Unie PA, jejímž úkolem je zmapování potřeb současné psychologie a případné vytvoření nového návrhu zákona o psychologických službách a Psychologické komoře ČR.

Uvědomujeme si, že tyto snahy nemohou být pouze „výsadou“ úzké skupiny psychologů, neboť případné přijetí takového zákona bude mít dopad na celou psychologickou obec. Je nezbytné seznámit se nejprve se současným stavem, zkušenostmi a potřebami psychologů napříč psychologickou obcí i zkušenostmi dobré i špatné praxe ze zahraničí. Teprve pak se snad bude možné dostatečně kvalifikovaně rozhodnout o tom, zda pro nás psychology může být zákonná úprava přínosem a jak by

[6] http://www.psp.cz/eknih/1990cnr/tisky/t0568_01.htm
[7] http://www.psp.cz/eknih/1992cnr/tisky/t0028_01.htm
[8] http://kormoran.odok.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/01F4BBFFEFF84CCBC12571B6006C2977
[9] http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t0016_01.htm
[10] Viz http://www.psp.cz/sqw/text/historie.sqw?o=1&t=16
[11] http://www.upacr.cz/
[12] http://www.petice24.com/signatures/vyzva_k_vytvoeni_jednotne_psychologicke_komory_v_r/start/0
[13] http://www.psychologieprace.cz/home/gislativa.aspx
[14] http://www.dopravnipsychologovecr.cz/
[15] http://cmps.ecn.cz/?page=novinky-archiv

případně měla vypadat. Neklademe si za cíl v této zprávě tuto otázku uspokojivě zodpovědět, pouze čtenáře nabádáme a vyzýváme k diskusi nad tímto tématem.

Dříve než začneme tuto diskusi, položme si otázku, co vlastně potřebujeme, co je naším cílem. Domníváme se totiž, že zákon samotný naším cílem není. Je však možné, že může být cestou, resp. jedním z nástrojů k **dosažení cílů**, k nimž dle výsledků tohoto průzkumu i dle našeho názoru patří:

- **zvyšování a udržování kvality poskytovaných psychologických služeb,**
- **zajišťování ochrany klientů před nekvalitními službami a ochrana jejich osobních údajů,**
- **ochrana psychologických metod a postupů,**
- **ochrana a zvyšování prestiže psychologické profese.**

Pokud budeme do budoucna uvažovat o zákonné úpravě, pak musíme také přemýšlet, co by měla a mohla obsahovat. Zde nabízíme několik bodů, které vyplývají z dosavadních návrhů zákona, ale také z dalších poznatků získaných na základě prostudování stávající legislativy či informací získaných z výše prezentovaného průzkumu:

- vymezení psychologických činností vykonávaných za účelem poskytování psychologických služeb, které jsou oprávněné vykonávat pouze fyzické osoby dle tohoto zákona (psychologové),
- zakotvení ochrany označení „psycholog“,
- vymezení základních kvalifikačních standardů pro oprávnění k výkonu psychologických činností – tyto standardy se týkají základní kvalifikace pro výkon profese psychologa, požadavků vymezujících požadované postgraduální vzdělávání pro výkon specializovaných činností, nejsou-li stanoveny zvláštním předpisem, a specifikace požadavku na prohlubování kvalifikace,
- vymezení dalších podmínek pro získání a udržování oprávnění k poskytování psychologických služeb fyzickými nebo právnickými osobami,
- vymezení dalších specifických podmínek poskytování psychologických služeb – např. nakládání s psychologickou dokumentací s ohledem na ochranu osobních údajů klientů a dalších dotčených osob, mlčenlivost, ochranu psychologických metod a postupů, zakotvení požadavku na respektování základních etických principů.
- působnost psychologické komory ČR a součinnost s dalšími subjekty.

V rámci tohoto průzkumu se objevily také výroky ukazujících na další různorodé problémy. V této diskusi se nevyjadřujeme ke všem z nich, neboť by to mohlo být dle našeho názoru na úkor přehlednosti. Pojednali jsme zde však o těch problémech, které naši respondenti zmiňovali nejčastěji. Ohledně ostatních problémů, o kterých se v rámci jednotlivých oblastí vyjadřovali, odkazujeme čtenáře na příslušné texty v kapitolách 3 Výsledky dle jednotlivých oblastí a 4 Souhrnné přehledy. Seznam všech zjištěných kategorií je uveden také v příloze 2 této zprávy.

Závěrem připomínáme, že v průzkumu jsme se zaměřili na získání poznatků o problémech, se kterými se psychologové ve své praxi potýkají. Právě toto zaměření průzkumu může vést k tomu, že zde shrnuté výsledky mohou vyznívat poněkud kriticky. Nezjišťovali jsme ale názor psychologů na stav psychologické praxe jako takový, proto tuto zprávu nelze považovat za hodnocení české psychologie. Naopak, někteří respondenti navzdory dotazu na problémy, s nimiž se setkali v průběhu své psychologické praxe, zahrnuli do svých odpovědí i pozitivní hodnocení či zkušenosti v předložených oblastech.

6 ZÁVĚR

Výše jsme prezentovali výsledky průzkumu týkajícího se aktuálních problémů v různých oblastech psychologické praxe a další pojednání o aktuálním stavu v oboru psychologie v ČR. Jak jsme již uvedli výše, naším cílem je nyní iniciovat diskusi k této problematice napříč odbornou veřejností a společně hledat vhodná řešení.

Způsobů, jak rozvíjet dále tuto diskusi je jistě několik. Navrhujeme zde některé z nich a jsme otevřeni návrhům týkajícím se dalších forem komunikace a spolupráce.

- V první řadě budeme rádi za jakékoli připomínky a náměty k obsahu této zprávy, především k otázkám formulovaným v rámci kapitoly 5 Diskuse, které nám jednotlivci či profesní skupiny zašlou e-mailem na upacr@upacr.cz či poštou na adresu Unie psychologických asociací České republiky, z.s., Kladenská 48, 160 00 Praha 6. Tyto náměty budeme průběžně zpracovávat a využívat v dalších otevřených diskusích. Zasílat můžete také otázky, které Vás při čtení této zprávy napadnou a o které se chcete podělit s ostatními.
- Dále uvítáme diskuse v rámci jednotlivých asociací či jiných profesních sdruženích, jejichž výstupy budou prezentovat jejich zástupci v rámci tzv. „kulatých stolů“ pořádaných na půdě Unie PA.
- V případě, že vyvstane potřeba dalších způsobů komunikace, bude Unie PA informovat odbornou veřejnost na stránkách www.upacr.cz. Na těchto stránkách budou případně k dispozici také další související informace a oficiální dokumenty týkající se této problematiky.

Závěrem nám dovolte poděkovat Vám za dosavadní i případnou budoucí spolupráci.

Jménem Unie PA

PhDr. Mgr. Michal Walter

REFERENCE

Borovanská, M., Rudá, A., & Voska, V. (2016). Etika v psychodiagnostice – právo na informace. Testfórum, 2016, 7, 20-30. Retrieved 2. 4. 2018 from: http://www.testforum.cz/domains/testforum.cz/index.php/testforum/article/view/TF2016-7-103#.WsIx0S7waCo

Klimová, E., & Zámečník, P. (2018). Slovenská komora psychológov a postavenie psychológie v SR. Poskytnuto autory v rámci osobní korespondence.

Lindsay, G., Koene, C., Øvreeide, H., & Lang, F. (2010) Etika pro evropské psychology. Praha/Kroměříž. Hogrefe – Testcentrum/Triton. ISBN 978-80-86471-97-2/ 978-80-7387-415-5.

Předpisy, regulace, kodexy

AKP (1998). Etický kodex Asociace klinických psychologů ČR. Retrieved 2. 4. 2018 from: http://www.akpcr.cz/predpisy/eticky-kodex

Česko (2012). Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Retrieved also from: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#cast1-hlava2-dil2

Česko (2011). Zákon č. 372/2011 Sb., zákon o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů. Retrieved also from: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-372

Česko (2006). Vyhláška č. 60/2006 Sb., o psychické způsobilosti pedagogických pracovníků. Retrieved also from: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-60

Česko (2006). Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů. Retrieved also from: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262

Česko (2005). Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Retrieved also from: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-75

Česko (2004). Vyhláška č. 487/2004 Sb., o osobnostní způsobilosti, která je předpokladem osobnostní způsobilosti pro výkon v bezpečnostním sboru, ve znění pozdějších předpisů. Retrieved also from: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-487

Česko (2004). Zákon č. 96/2004 Sb., o nelékařských zdravotnických povoláních. Retrieved also from: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-96

Česko (2004). Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů. Retrieved also from: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563

Česko (2003). Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů. Retrieved also from: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-361

Česko (2002). Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve škoských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. Retrieved also from: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109

Česko (2001). Vyhláška č. 31/2001 Sb., o řidičských průkazech a o registru řidičů. Retrieved also from: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-31

Česko (2000). Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů. Retrieved also from: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-101

Česko (2000). Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích. Retrieved also from: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-361

Česko (1999). Vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. Retrieved aslo from: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-345

Česko (1999). Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. Retrieved aslo from: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-169

Česko (1993). Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Retrieved also from: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2

Česko (1991). Zákon č.. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání. Retrieved also from: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-455

Česko (1967). Vyhláška č. 37/1967 Sb. k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů. Retrieved also from: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1967-37

Česko (1967). Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů. Retrieved also from: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1967-36

ČMPS (2017). Etický kodex psychologické profese. Retrieved 2. 4. 2018 from: https://cmps.ecn.cz/EK/Eticky-kodex-psychologicke-profese-12-2017.pdf

EFPA (2017). Regulations on EuroPsy and Appendices. Retrieved 2. 4. 2018 from: http://www.europsy-efpa.eu/sites/default/files/page/EuroPsy%20Regulations%20July%202017%20Amsterdam.pdf

EFPA (2005). Etický metakodex. Retrieved 2. 4. 2018 from: http://www.europsy.cz/dokumenty/Metakodex_EFPA_2005.pdf

EU (2016). Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů). Retrieved also from: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=EN

Slovensko (2010). Nařízení vlády č. 296/2010 Z.z., o odbornej spôsobilosti na výkon zdravotníckeho povolania. Retrieved also from: http://www.zakonypreludi.sk/zz/2010-296

Slovensko (2004). Zákon č. 578/2004 Z.z., o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov. Retrieved also from: http://www.zakonypreludi.sk/zz/2004-578

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA 1: DOTAZNÍK K PRŮZKUMU

Aktuální problémy v různých oblastech psychologické praxe

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

obracíme se na Vás s prosbou o vyplnění dotazníku reflektujícího Vaši psychologickou praxi, resp. potíže, se kterými se v ní setkáváte. Budeme rádi, budete-li s námi sdílet problémy, se kterými se potýkáte a budete-li maximálně otevření.

Cílem tohoto průzkumu je zmapovat, s jakými problémy se psychologové v různých odvětvích ve svých praxích setkávají, a zaměřit se na možné příčiny a řešení zjištěných problémů.

Právě Vaše praxe je jedinečnou devizou, která dodá tomuto průzkumu hodnotu. Jen s Vaší pomocí budeme moct nejčastější problémy pojmenovat.

Čas potřebný k vyplnění dotazníku se odvíjí od Vašich zkušeností a ochoty se o ně podělit. Přibližně se může jednat o 5 – 30 minut. Kromě odpovědí na předdefinované otázky totiž uvítáme i jakékoliv další podněty, které povedou ke zlepšení aktuální situace.

Výsledky budeme prezentovat na webových stránkách Unie psychologických asociací ČR (www.upacr.cz).
Dotazník bude na těchto stránkách dostupný k vyplnění během září a října roku 2016. První výsledky tak budou k dispozici už v lednu 2017.

V případě dotazů, připomínek nebo technických potíží s vyplněním dotazníku nás, prosím, kontaktujte na e-mailové adrese michal.walter@centrum.cz.

Závěrem bychom rádi poděkovali za konzultaci, cenné rady a připomínky k tomuto dotazníku panu Mgr. Stanislavovi Ježkovi, PhD. a panu PhDr. Martinovi Dolejšovi, PhD.

Za organizační tým UPA ČR

Michal Walter
Michaela Borovanská
Lenka Šrámková

*Required

Souhlas s účastí v průzkumu a zpracováním odpovědí *

Choose

SOUHLASÍM SE ZPRACOVÁNÍM (tím se rozumí zejména shromažďování, analyzování, uchovávání, třídění, zpracování a předávání) svých odpovědí uvedených v tomto průzkumu. Všechny uvedené údaje jsou poskytovány dobrovolně a anonymně. Jsem si vědom, že žádná níže uvedená otázka není povinná, v průběhu vyplňování se mohu ke svým odpovědím vracet a měnit je, případně vyplňování kdykoli ukončit bez odeslání odpovědí.

NEMÁM ZÁJEM O VYPLNĚNÍ DOTAZNÍKU a účast v tomto průzkumu.

NEXT

Page 1 of 4

➔ **Nezájem pokračovat**

Aktuální problémy v různých oblastech psychologické praxe

Nesouhlas s účastí v tomto průzkumu

Důvod nesouhlasu s účastí

Dříve, než opustíte tento formulář, budeme rádi, když uvedete důvody, které Vás k tomu vedou.

Your answer

BACK SUBMIT

Page 2 of 4

Never submit passwords through Google Forms.

➔ **Zájem pokračovat**

Základní údaje

Nejprve Vás poprosíme o vyplnění několika základních informací o Vás a Vaší praxi. Uvedené položky jsou nepovinné, přesto budeme rádi za vyplnění všech níže uvedených položek, neboť tyto informace nám mohou pomoci k získání přesnějších poznatků o aktuálních problémech v oblasti psychologické praxe.

Kategorie dle vzdělání a praxe

Choose

Psycholog (absolvent psychologie min. magisterského stupně) s praxí v oboru

Psycholog (absolvent psychologie min. magisterského stupně) bez praxe v oboru

Student psychologie (Bc. nebo Mgr. stupně) s praxí v oboru

Student psychologie (Bc. nebo Mgr. stupně) bez praxe v oboru

Jiné (uveďte prosím v následující poznámce)

Poznámka ke kategorii dle vzdělání a praxe

Your answer

Celková délka psychologické praxe

Choose

Do 1 roku

1 - 4 roky

5 - 9 let

10 - 19 let

20 a více let

Kategorie dle zaměření a oblasti praxe

Vyberte prosím oblast Vaší současné praxe. Můžete vybrat více oblastí. Pokud jste v posledním roce změnil(a) oblast své praxe, zatrhněte prosím také oblast předcházející praxe. V případě, že Vám zde nějaká oblast chybí, nebo chcete upřesnit své zaměření, doplňte prosím informaci u možnosti "other" (jiné).

- [ ] 1. Klinický psycholog nebo psycholog ve zdravotnictví dle zákona č. 96/2004 Sb.
- [ ] 2. Psycholog v oblasti školství dle zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, např. školní psycholog, psycholog PPP, SPC nebo SVP vykonávající činnosti dle zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon, psychologové vykonávající činnosti dle zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních
- [ ] 3. Psycholog v oblasti sociálních služeb vykonávající činnosti dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
- [ ] 4. Dopravní psycholog akreditovaný dle zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích
- [ ] 5. Psycholog bezpečnostního/ozbrojeného sboru (např. psycholog PČR, VS ČR, HZS ČR, CS ČR, AČR aj.)
- [ ] 6. Psycholog akreditovaný k oprávnění zjišťovat psychickou způsobilost pracovníků dle zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy
- [ ] 7. Soudní znalec v oboru psychologie
- [ ] 8. Vědecký/akademický pracovník v oboru psychologie
- [ ] 9. Poradenský psycholog, psychoterapeut v soukromé sféře
- [ ] 10. Personální/podnikový psycholog v soukromé sféře
- [ ] 11. Psycholog jiný v soukromé sféře
- [ ] 12. Bez praxe v oboru psychologie
- [ ] Other: _____

Pohlaví

- ○ Žena
- ○ Muž

Váš věk (v letech)

Your answer

Poznámka

Zde můžete doplnit informaci o své praxi dle svého uvážení.

Your answer

BACK NEXT Page 3 of 4

Problémy v různých oblastech psychologické praxe

Nyní Vás prosíme, abyste volnou formou a dle svého uvážení uvedli problémy, se kterými se setkáváte ve své praxi. Nabízíme Vám zde několik rámcových problematik, k nimž se můžete vyjádřit, i prostor pro uvedení dalších případných problémů. Je možné, že Vámi popisovaný problém by mohl spadat i do více z uvedených kategorií. V takovém případě postačí zapsat odpověď pouze k jedné z nich, dle Vašeho výběru.

Kvalita psychologických služeb:

Your answer

Ochrana profese:

Your answer

Ochrana klienta:

Your answer

Kvalifikace a vzdělávání psychologů (zvyšování kvalifikace; zejm. studium VŠ, atestace apod.):

Your answer

Možnosti dalšího vzdělávání v oboru (prohlubování kvalifikace; např. odborné kurzy, semináře):

Your answer

Věda, výzkum, publikační činnost:

Your answer

Nakládání s psychologickou dokumentací:

Your answer

Ochrana osobních údajů, sdělování informací o klientovi/pacientovi, mlčenlivost:

Your answer

Ochrana psychodiagnostických metod:

Your answer

Kvalita a dostupnost psychodiagnostických metod:

Your answer

Psychologická péče (poradenství, intervence, terapie):

Your answer

Problémoví klienti:

Your answer

Spolupráce s kolegy, odborníky z jiných oborů, institucemi apod.:

Your answer

Jiné/ostatní 1:

Your answer

Jiné/ostatní 2:

Your answer

Jiné/ostatní 3:

Your answer

Doplnění, náměty, postřehy:

Chcete-li doplnit nějaké informace nebo nám sdělit své další náměty či postřehy, učiňte tak prosím zde.

Your answer

Kontakt (nepovinné)

Pokud nám chcete umožnit, abychom Vás případně mohli kontaktovat za účelem upřesnění uvedených odpovědí nebo konzultace výše uvedených problémů, budeme rádi, když zde uvedete svůj kontakt, např. e-mail. Poskytnutý kontakt bude sloužit pouze ke komunikaci o výše uvedených problémech. Vámi poskytnuté informace považujeme za důvěrné a sloužící výhradně pro provedení analýzy.

Your answer

BACK SUBMIT

Page 4 of 4

Aktuální problémy v různých oblastech psychologické praxe

Děkujme za Váš čas a otevřenost. Velmi si vážíme toho, že jste dotazník vyplnil(a). Považujete-li mapování tohoto tématu za užitečné, prosíme Vás o sdílení dotazníku mezi Vaše kolegy. Čím více budeme mít odpovědí, tím přesnější budeme moci přinést výsledky.

Jménem UPA ČR Vám děkujeme

Michal Walter
Michaela Borovanská
Lenka Šrámková

Odkaz pro sdílení dotazníku: https://goo.gl/forms/QwA74dAn6FJ6p97n1

PŘÍLOHA 2: SEZNAM KATEGORIÍ K JEDNOTLIVÝM OBLASTEM PSYCHOLOGICKÉ PRAXE

Téma	Kategorie/[podkategorie]	Respondentů	%
1. Kvalita psychologických služeb	1.1 Problematická regulace/kontrola/garance kvality	35	19%
	[1.1.1 Problémy s postupy a standardy]	27	15%
	[1.1.2 Nedostatečná či nejasná právní regulace]	8	4%
	[1.1.3 Absence orgánu, který by byl garantem kvality služeb]	7	4%
	1.2 Závislost kvality na poskytovateli služeb (psycholog, pracoviště, instituce)	30	17%
	1.3 Nedostatečná kapacita psychologů pro klienty	23	13%
	1.4 Problematická diagnostika	14	8%
	1.5 Nedostatečný důraz na vzdělávání psychologů	11	6%
	1.6 Poskytování služeb lidmi bez psychologického vzdělání a překračování kompetencí psychologů	8	4%
	1.7 Nedostatečná spolupráce (mezioborová či oborová) a nepropojenost služeb	7	4%
	1.8 Problémy spjaté s výkonem práce v jednotlivých rezortech	6	3%
	1.9 Špatná legislativa (konkrétní zákonné normy) "svazující" psychology při poskytování služeb	2	1%
2. Ochrana profese	2.1 Problémy v oblasti legislativy a regulace ve vztahu k ochraně profese	41	23%
	[2.1.1 Nedostatečné vymezení poskytovatele (specifických) psychologických služeb]	18	10%
	[2.1.2 Absence/potřeba psychologické komory/instituce; nedostatečná funkčnost/možnosti současných profesních organizací]	16	9%
	[2.1.3 Absence regulace a právní úpravy ve vztahu k ochraně profese]	12	7%
	2.2 Problémy v oblasti vymezení psychoterapie	12	7%
	2.3 Odmítnutí potřeby další regulace či komory	3	2%
	2.4 Problémy týkající se hodnoty a prestiže profese	23	13%
	[2.4.1 Nízká prestiž profese a nerespektování odbornosti/profese psychologa]	13	7%
	[2.4.2 Devalvace profese samotnými psychology (snižování vlastní práce, nekvalitní služby apod.)]	5	3%
	[2.4.3 Nejistota zaměstnání (např. školní psychologové)]	3	2%
	[2.4.4 Elitářství a exkluzivita některých skupin v oboru psychologie]	3	2%
	2.5 Malá ochrana psychologů, tlaky, přenášení odpovědnosti	12	7%
	2.6 Problémy ve vzdělávání v oblasti ochrany profese	6	3%
	2.7 Potřeba posílení komunikace mezi psychology (najít společnou řeč/jazyk, sjednocení, spolupráce)	6	3%
	2.8 Zveřejňování postupů a metod ohrožující profesi	3	2%
	2.9 Potřeba posílení komunikace (osvěta směrem k odborné i laické veřejnosti)	2	1%
	2.10 Potřeba podpory vlastního duševního zdraví	2	1%

Téma	Kategorie/[podkategorie]	Respondentů	%

3. Ochrana klienta	3.1 Problémy v oblasti legislativy a regulace	26	14%
	[3.1.1 Problémy v nakládání s OÚ klientů a mlčenlivost]	13	7%
	[3.1.2 Absence psychologické komory/instituce ve vztahu k ochraně klienta; nebo nefunkčnost stávajících organizací]	8	4%
	[3.1.3 Absence regulace a právní úpravy ve vztahu k ochraně klienta (vč. vymahatelnosti standardů)/nemožnost postihu)]	6	3%
	[3.1.4 Nemožnost klientů účinně se bránit]	6	3%
	3.2 Stávající regulace/právní úprava je dostačující	3	2%
	3.3 Potřeba profesní způsobilosti psychologa a dodržování etických norem	22	12%
	3.4 Potřeba informovanosti a orientace klientů	12	7%
	[3.4.1 Špatná orientace klientů v kvalitě služeb]	6	3%
	[3.4.2 Nízká informovanost klientů o metodách, postupech aj., možnostech]	6	3%
	3.5 Specifické problémy v různých rezortech, oblastech	11	6%
	3.6 Ochrana klienta je větší než ochrana psychologa/profese	4	2%
4. Vzdělávání psychologů	4.1 Různorodá kvalita nebo dílčí problémy týkající se VŠ studia	42	23%
	[4.1.1 Potřeba většího zaměření na praxi]	16	9%
	[4.1.2 Otázky týkající se "vymezování" studijních programů v rámci psychologie]	9	5%
	[4.1.3 Potřeba dalších zaměření a vymezení specializací v rámci VŠ studia]	5	3%
	[4.1.4 Potřeba většího zaměření na VaV, metodologii, vč. práce s odb. publikacemi]	4	2%
	4.2 Dobrá kvalita, bez dílčích problémů	4	2%
	4.3 Důraz na další vzdělávání	37	20%
	[4.3.1 Potřebnost dalšího vzdělávání, případně stanovení povinnosti)]	21	12%
	[4.3.2 Potřeba kvalifikačních standardů, systémovosti vzdělávání, vč. specializací)]	14	8%
	[4.3.3 Potřeba PT výcviku]	7	4%
	4.4 Regulace dalšího vzdělávání není potřebná	2	1%
	4.5 Problematická kvalita a dostupnost dalšího vzdělávání	94	52%
	[4.5.1 Nákladnost, finanční náročnost]	36	20%
	[4.5.2 Nízká/různorodá kvalita/užitečnost kurzů/vzdělávání]	29	16%
	[4.5.3 Potřeba vyšší podpory ze strany zaměstnavatelů]	21	12%
	[4.5.4 Časová náročnost (délka, nutnost absolvovat v době dovolené atd.)]	15	8%
	[4.5.5 Problematický systém specializačního vzdělávání (proměnlivost, nepřehlednost přílišná náročnost)]	15	8%
	[4.5.6 Vzdělávání jako komerce a byznys]	12	7%
	[4.5.7 Potřeba pestřejší nabídky kvalitních kurzů, více lektorů]	7	4%

Téma	Kategorie/[podkategorie]	Respondentů	%
5. VaV a publikace	5.1 Nedostačující zaměření na vědu	40	22%
	[5.1.1 Malá podpora vědy/zájem o vědu mimo akademickou půdu]	24	13%
	[5.1.2 Nedostačující propojení vědy s praxí]	13	7%
	[5.1.3 Potřeba většího zaměření na vědu v rámci vzdělávání]	6	3%
	5.2 Zaměření vědy	9	5%
	[5.2.1 Potřeba větší podpory aplikovaného výzkumu]	5	3%
	[5.2.2 Málo výzkumných aktivit v některých oblastech]	4	2%
	5.3 Problematický systém a postupy v oblasti VaV	26	14%
	[5.3.1 Problémy v publikační činnosti]	19	10%
	[5.3.2 Problémy v oblasti financování a řízení]	8	4%
	[5.3.3 Problémy s replikací a kvalitou výzkumu]	3	2%
6. Nakládání s dokumentací	6.1 Problematická pravidla, absence regulace	24	13%
	[6.1.1 Nedostačující úprava nakládání s dokumentací]	13	7%
	[6.1.2 Absence pravidel týkajících se obsahu a podoby dokumentací]	5	3%
	[6.1.3 Absence kontroly v oblasti nakládání s dokumentací]	4	2%
	[6.1.4 Nejasnosti v oblasti předávání informací a nahlížení do dokumentací]	3	2%
	[6.1.5 Nedostatečné ošetření týkající se uchovávání dokumentací]	2	1%
	6.2 Vyhovující stávající regulace	24	13%
	[6.2.1 Postupy v rámci stávající (bezproblémové) legislativy]	14	8%
	[6.2.2 Postupy dle interních pravidel organizace/pracoviště]	10	6%
	6.3 Výroky o vlastní praxi při nakládání s dokumentací	20	11%
	6.4 Nakládání s dokumentací záleží na psychologovi či instituci	16	9%
	6.5 Potřeba vzdělávání a sdílení dobré praxe v této oblasti	1	1%
7. Ochrana osobních údajů	7.1 Potřeba závazné regulace a kontroly	6	3%
	[7.1.1 Absence úpravy mlčenlivosti a jejího prolomení]	3	2%
	[7.1.2 Nedostatečná kontrola v oblasti OOÚ]	2	1%
	[7.1.3 Potřeba oborové regulace v oblasti OOÚ legislativní povahy]	1	1%
	7.2 Dostačující stávající zákonná úprava	17	9%
	7.3 Potřeba nelegislativní úpravy	19	10%
	[7.3.1 Potřeba postupovat dle etického kodexu]	10	6%
	[7.3.2 Postup dle interních předpisů/pravidel]	5	3%
	[7.3.3 Potřeba sjednocení postupů nelegislativní formou]	4	2%
	7.4 Mlčenlivost je zachovávána/OÚ jsou chráněny	16	9%
	7.5 Problémy ve spolupráci z důvodu OOÚ	10	6%
	7.6 Konflikt s jinými pravidly či požadavky a právy třetích stran	9	5%
	7.7 Záleží na svědomí a odpovědnosti psychologa	4	2%
	7.8 Potřeba vzdělávání v oblasti OOÚ	4	2%

Téma	Kategorie/[podkategorie]	Respondentů	%
8. Psychodiagnostika	8.1 Únik metod a informací o nich mezi nepsychology	31	17%
	8.2 Otázka, kdo má mít přístup k metodám (používat je, nahlížet do výsledků)	11	6%
	8.3 Kopírování metod	9	5%
	8.4 Otázka, kdo/co má ochraňovat metody	6	3%
	8.5 Problémy na straně nabídky metod	51	28%
	[8.5.1 Finanční náročnost pořízení metod]	31	17%
	[8.5.2 Nedostačující nabídka/dostupnost metod na trhu]	24	13%
	8.6 Problémy týkající kvality metod	40	22%
	[8.6.1 Problematická kvalita z hlediska norem, standardizací]	24	13%
	[8.6.2 Problém s používáním zastaralých a nekvalitních metod]	21	12%
	8.7 Problémy na straně poptávky	16	9%
	[8.7.1 Nutnost vzdělávat psychology v rozeznávání kvality metod a jejich používání]	11	6%
	[8.7.2 Malý tlak a zájem psychologů o kvalitní metody]	5	3%
	8.8 Problémy v oblasti vývoje metod	9	5%
	[8.8.1 Potřeba modernizace, vývoje metod, aktualizace norem]	5	3%
	[8.8.2 Finanční náročnost vývoje metod]	3	2%
	[8.8.3 Otázka, kdo má zodpovídat za vývoj kvalitních metod]	2	1%
	[8.8.4 Potřeba podpořit recenzní proces]	1	1%
9. Psychologická péče	9.1 Problémy na straně nabídky	46	25%
	[9.1.1 Nedostatek psychologů v některých oblastech péče, regionech nebo obecně]	21	12%
	[9.1.2 Různorodost kvality služeb v oblasti péče]	16	9%
	[9.1.3 Problém s financováním služeb, vč. dostupnosti péče hrazené pojišťovnou]	9	5%
	[9.1.4 Málo času na klienty]	9	5%
	[9.1.5 Péče jako byznys a politika]	3	2%
	9.2 Problémy na straně poptávky	11	6%
	[9.2.1 Obtížná orientace klientů ve službách a malá informovanost o kvalitě]	7	4%
	[9.2.2 Problémy v obsahu/zaměření poptávky]	3	2%
	[9.2.3 Stigmatizace a postoj veřejnosti]	2	1%
	9.3 Potřeba regulace	17	9%
	[9.3.1 Problematické vymezení kvalifikace v oblasti poskytování péče]	12	7%
	[9.3.2 Problematické vymezení psychoterapie]	6	3%
	[9.3.3 Potřeba zákonné úpravy]	4	2%

Téma	Kategorie/[podkategorie]	Respondentů	%
10. Problémoví klienti	10.1 Problémy s problémovými klienty	27	15%
	[10.1.1 Potřeba sdílení informací, konzultací supervize a spolupráce]	12	7%
	[10.1.2 Další návrhy řešení]	10	6%
	[10.1.3 Chybí ochrana psychologa]	8	4%
	10.2 Kdo jsou problémoví klienti	14	8%
11. Spolupráce	11.1 Dobrá oborová spolupráce	16	9%
	11.2 Problémy v oborové spolupráci	27	15%
	[11.2.1 Horší provázanost, potřeba základny, která by psychology spojovala]	12	7%
	[11.2.2 Menší zájem některých psychologů a institucí o spolupráci]	6	3%
	[11.2.3 Konkurence namísto spolupráce]	6	3%
	[11.2.4 Jiné]	3	2%
	11.3 Dobrá mezioborová spolupráce	13	7%
	11.4 Problémy v mezioborové spolupráci	25	14%
	[11.4.1 Problémy ve spolupráci ve zdravotnictví]	14	8%
	[11.4.2 Problémy ve spolupráci v ostatních oblastech]	7	4%
	[11.4.3 Malá spolupráce institucí/organizací, příp. spolupráce s nimi]	4	2%

Jak citovat tento dokument:

Borovanská, M., & Walter, M. (2018). *Aktuální problémy v různých oblastech psychologické praxe: Výsledky průzkumu Unie psychologických asociací ČR 2016-2017.*
https://doi.org/10.13140/RG.2.2.29636.27524